

**KRAJSKÝ PAMIATKOVÝ ÚRAD ŽILINA
PRACOVISKO MARTIN**

PAMIATKOVÁ ZÓNA ORAVSKÝ PODZÁMOK

**ZÁSADY OCHRANY
PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA**

TEXTOVÁ ČASŤ

MARTIN 2013

Na obálke je: Obranné dvojvežie v strede so vstupnou bránou, ukončené zuborezom, Nad bránou polený štít s krížom.

Symbol hovoriaceho erbu obce – . Táto podoba erbu platí aj v súčasnosti.

Krajský pamiatkový úrad Žilina
Pracovisko Martin

riaditeľ krajského pamiatkového úradu: Ing. Miloš Dudáš, CSc.
zodpovedný riešiteľ: Ing. arch. Karol Ďurian
autorská spolupráca: Mgr. Martin Furman, PhD.
Mgr. Ing. Miroslava Šichtová
PhDr. Ľubica Fillová – spracovateľka
čiastočného urbanisticko- historického výskumu

Obsah:

A.	VSTUPNÉ ÚDAJE	7
A.1.	POŽIADAVKA A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA.....	7
B.	ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ.....	9
B.1.	NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA.....	9
B.2.	NÁZOV OBCE, MESTA PODĽA ZÁKLADNEJ ÚZEMNEJ JEDNOTKY A KATASTRA, V KTOROM SA PAMIATKOVÁ ZÓNA NACHÁDZA	9
B.3.	ORGÁN, KTORÝ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA	9
C.	VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	10
C.1.	PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY ORAVSKÝ PODZÁMOK.....	10
D.	ÚDAJE O VÝCHODISKOVÝCH MATERIÁLOCH	12
D.1.	PREHĽAD SPRACOVANÝCH ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCIÍ A ŠTÚDIÍ S OVERENÍM ICH PRAVOPLATNOSTI.....	12
	Územnoplánovacie dokumentácie a štúdie priamo súvisiace s územím PZ Oravský Podzámok :	12
	Územnoplánovacie dokumentácie a štúdie nepriamo súvisiace s územím PZ Oravský Podzámok :	13
D.2.	MAPOVÉ PODKLADY	13
D.3.	STARŠIE ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY ÚZEMIA	14
D.4.	ARCHÍVNE MATERIÁLY	14
D.5.	LITERATÚRA	20
E.	HISTORICKÝ A URBANISTICKO–ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA 23	
E.1.	STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ.....	23
E.2.	URBANISTICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA.....	32
F.	CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA	40
F.1.	PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY	40
F.1.1.	OBRAZ KRAJINY – CHARAKTERISTICKÉ POHĽADY	40
F.1.2.	VONKAJŠÍ OBRAZ ÚZEMIA – PANORÁMA, SILUETA	41
F.1.3.	VNÚTORNÝ OBRAZ ÚZEMIA – PRIESTOROVÁ ŠTRUKTÚRA.....	42
F.1.3.1	Hmotová skladba zástavby.....	42
F.1.3.2	Strešná krajina	45
F.1.4.	FUNKČNÉ VYUŽITIE ÚZEMIA.....	46
F.1.5.	HISTORICKÝ PÔDORYS	47
F.1.6.	OBJEKTOVÁ SKLADBA ÚZEMIA	48
F.1.6.1	Dominanty a akcenty.....	48
F.1.6.2	Systém opevnenia.....	48
F.1.6.3	Priestory (námestia, ulice a voľné priestory)	49
	Objekty vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu	52

Objekty s pamiatkovou hodnotou	53
Nehnutelnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	54
Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	55
F.1.7. ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb	55
F.1.8. HISTORICKÁ ZELEŇ, plochy záhrad a parkov	59
F.1.9. PRVKY ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU	60
F.2. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHMOTNEJ POVAHY	61
F.2.1 Súpis zistených historických názvov mesta	71
F.3. VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY	72
F.3.1. Urbanisticko – historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia	72
F.3.2. Architektonicko – historické hodnoty objektov pamiatkového územia	73
F.3.3. Umelecko – historické hodnoty objektov pamiatkového územia	73
F.3.4. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk	74
F.3.5. Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia	74
G. NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA PAMIATKOVEJ ZÓNY ORAVSKÝ PODZÁMOK	75
G.1.1. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA PRIMERANÉ FUNKČNÉ VYUŽITIE	75
G.1.2. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HISTORICKÉHO PÔDORYSU A PARCELÁCIE	76
G.1.2.1. Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar	76
G.1.2.2. Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenia a riešenie rezervných plôch	77
G.1.3. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HODNOTNEJ OBJEKTOVEJ SKLADBY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	79
G.1.3.1. Požiadavka na ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby	79
G.1.3.2. Požiadavka na zachovanie a ochranu historických dominánt a akcentov	80
G.1.3.3. Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia	80
G.1.3.4. Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu pri ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom území :	80
Objekty vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu	82
Objekty s pamiatkovou hodnotou	84
Nehnutelnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	90
Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia	90
G.1.4. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU VÝŠKOVÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA OBJEKTOV	93
G.1.5. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU PRVKOV MESTSKÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU	94

G.1.5.1	Požiadavky na ochranu typických znakov prostredia a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov.....	94
G.1.5.2	Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel.....	95
G.1.5.3	Požiadavky na nasvetlenie a iluminácii historických priestorov a budov	97
G.1.5.4	Požiadavky na riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení.....	97
G.1.6.	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU CHARAKTERISTICKÝCH POHĽADOV, SILUETY A PANORÁMY ÚZEMIA.....	98
G.1.7.	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZÍSK.....	99
G.1.8.	VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ĎALŠÍCH KULTÚRNYCH A PRÍRODNÝCH HODNÔT PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA.....	99
G.1.9.	ŠPECIALIZOVANÉ POŽIADAVKY ŠPECIFIKOVANÉ PRE BLOKY BL 1 AŽ BL 4 PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA PZ ORAVSKÝ PODZÁMOK.	100
G.1.9.1	Požiadavky špecifikované pre bloky BL 1 až BL 4 pamiatkového územia PZ Oravský Podzámok	100
I.	Grafická časť Zásad ochrany pamiatkového územia PZ Oravský Podzámok ...	108
J.	Prílohy	109

A. VSTUPNÉ ÚDAJE

A.1. POŽIADAVKA A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Požiadavka na spracovanie zásad ochrany pamiatkového územia – pamiatkovej zóny Oravský Podzámok - vyplýva z dikcie zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej aj „pamiatkový zákon“). V zmysle § 29 cit. zákona je definovaná Základná ochrana pamiatkového územia:

(1) Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

(2) Krajský pamiatkový úrad alebo osoba oprávnená podľa § 35 ods. 3 vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany podľa odseku 1. Zásady sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.¹⁾

(3) Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.

(4) Orgán oprávnený schváliť územno-plánovaciú dokumentáciu územia,²⁾ v ktorom sa nachádza pamiatková rezervácia, pamiatková zóna, ochranné pásmo alebo archeologické nálezisko evidované podľa § 41, si pred jej schválením vyžiada stanovisko miestne príslušného krajského pamiatkového úradu. Ak ide o archeologické nálezisko, krajský pamiatkový úrad vydá stanovisko po vyjadrení archeologického ústavu.

Zo znenia § 29 pamiatkového zákona vyplýva požiadavka na vypracovanie zásad ochrany pamiatkového územia. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky so sídlom v Bratislave zahrnul vypracovanie Zásad ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok do plánu hlavných úloh činnosti úradu.

Nutnosť vypracovať zásady ochrany pamiatkového fondu v Pamiatkovej zóne Oravský Podzámok vyplynula najmä z dôvodu neexistencie zásad ku pamiatkovému územiu, ktoré boli realizované vyhlásením predmetnej pamiatkovej zóny Všeobecne záväznou vyhláškou Okresného úradu v Dolnom Kubíne č.1/1995 z 3. júla 1995 o vyhlásení pamiatkovej zóny Oravský Podzámok (roky spracovania zásad 1972 (len grafická časť), ktoré nie sú v súlade so schválenými podmienkami Vyhlášky). Taktiež nutnosť vypracovania zásad ochrany pamiatkového fondu v Pamiatkovej zóne Oravský Podzámok súvisí so zmenou legislatívnych predpisov, potrebou spresnenia resp. stanovenia podmienok pre riešene aktuálnych problémov v predmetnom pamiatkovom území, na základe súčasnej úrovne poznania pamiatkového fondu pamiatkového územia a na základe získaných odborných, výskumných, vedeckých materiálov spracovaných od vyhlásenia predmetnej pamiatkovej

¹ Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

zóny Všeobecne záväznou vyhláškou Okresného úradu v Dolnom Kubíne č.1/1995 z 3. júla 1995 o vyhlásení pamiatkovej zóny Oravský Podzámok. Požiadavka na spracovanie Zásad ochrany pamiatkového fondu v Pamiatkovej zóne Oravský Podzámok vyplynula taktiež z príkazu č. 2/2012 riaditeľa Krajského pamiatkového úradu Žilina.

B. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

B.1. NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Pamiatková zóna Oravský Podzámok (ďalej aj „PZ Oravský Podzámok“, „pamiatková zóna“ alebo „PZ“)

B.2. NÁZOV OBCE, MESTA PODĽA ZÁKLADNEJ ÚZEMNEJ JEDNOTKY A KATASTRA, V KTOROM SA PAMIATKOVÁ ZÓNA NACHÁDZA

Obec: Oravský Podzámok

Katastrálne územie: Oravský Podzámok

B.3. ORGÁN, KTORÝ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA

Okresný úrad v Dolnom Kubíne vydal Všeobecne záväznú vyhlášku č.1/1995 o vyhlásení Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok zo dňa 3. júna 1995 (ďalej len „Vyhláška“). Vyhláška nadobudla účinnosť uverejnením oznámenia o vyhlásení pamiatkovej zóny vo Vestníku vlády Slovenskej republiky, r.4 č.4, dňa 14. 12. 1995.

C. VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

C.1. PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY ORAVSKÝ PODZÁMOK

Hranica Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok podľa parciel k dátumu právoplatnosti pamiatkovej zóny Oravský Podzámok :

Parcelné vymedzenie hranice pamiatkovej zóny Oravský Podzámok v predmetných zásadách sú spracované v súlade s Inštrukciami na využívanie katastra nehnuteľností, vydanými Úradom geodézie, kartografie a katastra SR v roku 1994 a v súlade so Smernicou na ostatné úlohy katastra nehnuteľností S74.20.73.49.00, vydanou Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v roku 1999, pričom začína z presne určeného východiskového najsevernejšie situovaného bodu a pokračuje v smere chodu hodinových ručičiek po hranici pamiatkovej zóny po obvode parciel smerom k východiskovému bodu.

Hranica PZ Oravský Podzámok začína na najsevernejšom bode pamiatkového územia, ktorým je severný bod parcely č. 247, odkiaľ pokračuje južným smerom po východnom okraji parcely č. 247, č. 431/2 až k okraji komunikácie do Dolnej Lehoty, v smere východo-západnom pretína 431/2 (komunikácia Oravský Podzámok- Dolná Lehota) a pokračuje ďalej po severnej a východnej hranici rozsiahlej parcely č. 5, kde sa lomí a juhovýchodným smerom pokračuje ďalej po hranici tej istej parcely k ďalšiemu zlomu. V bode zlomu ďalej sleduje východnú hranicu parciel č. 5, č. 2 a č. 3, ktoré tvoria pätu hradného brala a zároveň pravý breh rieky Oravy. V juhovýchodnom bode hranica pamiatkovej zóny v úrovni terénu prebieha popod most nad riekou Orava, v nadzemnej časti parcelu č. 434 (komunikácia Oravský Podzámok - Pribiš). Pravý breh rieky Oravy ďalej tvorí prirodzenú hranicu pamiatkovej zóny až po jej juhozápadný bod. Hranicu na tomto úseku tvorí východná hranica parcely č. 450/1, 43/2 (Račovský potok), č. 453/2, č. 454/3, č. 91/86, č. 91/87, 91/85, č. 91/18 a 91/16, ďalej sa zatáča oblúkom a pokračuje západným smerom po južnej hranici parcely č. 91/5 a č. 91/8 až ku jej juhozápadnému bodu, kde sa lomí a severným smerom sleduje západnú hranicu parciel č. 91/89, č. 91/2, č. 455/3 (miestna komunikácia). Za severozápadným bodom miestnej komunikácie sa lomí a pokračuje ďalej západným smerom po južnej hranici parcely č. 106/1 až k juhozápadnému bodu pamiatkovej zóny. V juhozápadnom bode parcely č. 106/1 po pravouhlom zlome pokračuje ďalej severným smerom po západnej hranici parcely č. 106/1, č. 107, č. 108/2, 108/1. Následne pokračuje po južnej a západnej hranici č. 108/3 k jej severozápadnému bodu. V severo – južnom zo styčného bodu v rámci parcely č. 108/3 (severozápadný bod parcely) do styčného bodu v rámci parcely č. 132 (juhozápadný bod parcely) pretína parcely č. 109/2 a parcelu č. 430 (komunikácia I/59 Dolný Kubín- Trstená). Následne pokračuje severným smerom po západnej hranici parciel č. 132, č. 133 až ku miestnej komunikácii parcela č. 141/2 v obytnej zóne so zástavbou rodinných domov. Od styčného bodu v rámci parcely č. 133 (severozápadný bod) do styčného bodu parcely č. 154 (juhozápadný bod) v severo južnom smere pokračuje hranica pamiatkovej zóny s vybočením v rámci parcely č.142/2 a to v jej časti južnej, celej východnej a v časti severnej. Následne v rámci parcely č. 154 sleduje jej západnú hranicu a pokračuje po západnom obvode parcely č. 155, kde sa oblúkom zatáča východným smerom k juhozápadnému bodu parcely č. 156. Od tohto bodu pokračuje severným smerom po západnej hranici parcely č. 156, č. 159 k severozápadnému bodu parcely č. 159, odkiaľ severným smerom pretína parcelu č. 645/1 a smeruje k juhozápadnému bodu parcely č. 160. Odtiaľ pokračuje severným smerom po západnej hranici parciel č. 161, č. 162, č. 164 k severozápadnému bodu pamiatkovej zóny. Po zlome pokračuje hranica východným smerom až ku styčnému bodu s parcelou č. 432/1, ktorú pretína v smere západ-

východ, pretína parcelu č. 192 a č. 459 (Račovský potok), ďalej hranicu tvorí na krátkom úseku ľavý breh Račovského potoka. Pri severozápadnom bode parcely č. 199/5 hranica pokračuje východným smerom k severovýchodnému bodu parcely, kde sa lomí a pokračuje po juhozápadnej hranici parcely č. 299/1 k ďalšiemu severozápadnému bodu. Po ďalšom zlome pokračuje severovýchodným smerom po hranici parciel č. 239/1, č. 240, č. 241, č. 242, č. 243, č. 246 a č. 247 k východiskovému bodu.

D. ÚDAJE O VÝCHODISKOVÝCH MATERIÁLOCH

D.1. PREHĽAD SPRACOVANÝCH ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCIÍ A ŠTÚDIÍ S OVERENÍM ICH PRÁVOPLATNOSTI

Územnoplánovacie dokumentácie a štúdie priamo súvisiace s územím PZ Oravský Podzámok :

- a) ÚPN-VÚC Žilinský kraj. Schválený uznesením vlády SR č. 359 zo dňa 26. 5. 1998. Závazná časť ÚPN-VÚC bola vyhlásená nariadením vlády SR č.223/98 Z.z.
- b) ÚPN-Z obce Oravský Podzámok. Architektúra-urbanizmus, Ing. arch. Ján Kubina. Dolný Kubín: 2003. Schválený uznesením Obecného zastupiteľstva č. 10/2003 zo dňa 25. 9. 2003.
- c) ÚPN-O obce Oravský Podzámok. Architektúra-urbanizmus, Ing. arch. Ján Kubina. Dolný Kubín: 2005. Schválený uznesením Obecného zastupiteľstva č. 2/2007 zo dňa 17. 1. 2007, záväzná časť ÚPN vyhlásená Všeobecné záväzným nariadením č. 3/2007 zo dňa 21. 2. 2007. Riešené územie územného plánu bolo vymedzené hranicou katastrálneho územia obcí Oravský Podzámok s miestnymi časťami Oravský Podzámok, Široká a Dolná Lehota o celkovej výmere 3 528,36 ha, so zastavaným územím obce o rozlohe 105,84 ha. Hranice obce sú identické s administratívno-správnymi hranicami. Zastavané územie obce tvorí historické jadro pod hradom, vyhlásené za pamiatkovú zónu, obytná časť Rúry, nadväzujúca na severnú časť historického jadra, pôvodne samostatná obec Dolná Lehota, ľavobrežná časť obce (Stodolisko, Za vodou, Píla), Široká s priemyselnými podnikmi a Racibor s rozptýlenými plochami výrobnéj a rekreačnej funkcie. Návrhové obdobie územného plánu je k roku 2020.

Krajský pamiatkový úrad Žilina, pracovisko Ružomberok, podľa ustanovenia § 9 ods. 5 a § 11 ods. 1 zákona č.49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (ďalej pamiatkový zákon) ako miestne a vecne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, v zmysle § 30 ods. 4 pamiatkového zákona vydal dňa 4. 5. 2005 pod č. ZA-05/0323/JUR k návrhu ÚPN-O stanovisko. V predmetnom stanovisku sa konštatovalo, že návrh bol vypracovaný bez stanoviska Krajského pamiatkového úradu Žilina k zadaniu územného plánu a pre jeho vypracovanie neboli požadované podklady týkajúce sa ochrany pamiatkového fondu. Z tohto dôvodu žiadal upraviť údaje týkajúce sa kultúrneho dedičstva v smernej časti návrhu, zásady a regulatívy v jeho záväznej časti, ako aj grafické prílohy a dopracovať a v riešení zohľadniť nasledovné pripomienky :

- Zásady pamiatkovej starostlivosti pre Oravský Podzámok, ŠÚPS Bratislava 1984 (uvedený v Súpise použitých podkladov ako východiskový materiál) je vzhľadom na rok jeho spracovania a z dôvodu zmenených spoločensko-ekonomických pomerov neaktuálny a nepoužiteľný.

V nadväznosti na pamiatkový zákon došlo aj k zmenám v používanej terminológii, termín štátny zoznam nehnuteľných kultúrnych pamiatok bol nahradený termínom Ústredný zoznam pamiatkového fondu SR (ďalej len ÚZPF), pamiatková starostlivosť – termínom ochrana pamiatkového fondu a pod.

- zoznam kultúrnych pamiatok uvedený v časti 2.12 návrhu: Zásady ochrany a využitia kultúrno-historických hodnôt, nekorešponduje s dnes platným zoznamom nehnuteľných kultúrnych pamiatok zapísaných v ÚZPF, vrátane evidenčných čísiel.

- v súvislosti s ostatnou previerkou právoplatnosti vyhlásenia a právnej účinnosti ochranných pásiem národných kultúrnych pamiatok upozorňujeme, že národná kultúrna pamiatka Oravský hrad nemá platné vyhlásené ochranné pásmo, túto skutočnosť KPÚ Žilina žiadal opraviť v textovej časti (regulatívy funkčnej plochy PP) aj grafickej časti návrhu.

- v stanovisku boli vyšpecifikované neodkryté archeologické náleziská, ktoré budú predmetom utajovanej prílohy návrhu a neboli v žiadnej jeho časti verejne prístupné

- d) Všeobecne záväzné nariadenie č. 1/2009 Obce Oravský Podzámok o reklamných, informačných a propagačných zariadeniach na území obce Oravský Podzámok, s platnosťou od 27.12.1996, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom č. 25 v Oravskom Podzámku dňa 5.12.1996.

- e) Všeobecné záväzné nariadenie č. 13/2011 Obce Oravský Podzámok o pešej zóne s platnosťou od 1. januára 2012, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom v Oravskom Podzámku dňa 14.12.2011.
- f) Všeobecné záväzné nariadenie č. 13/2011 Obce Oravský Podzámok o štatúte obce s platnosťou od 27.12.1996, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom č. 25 v Oravskom Podzámku dňa 5.12.1996.

Územnoplánovacie dokumentácie a štúdie nepriamo súvisiace s územím PZ Oravský Podzámok :

- a) Územný plán zóny Oravský Podzámok. Súčasť územného plánu VÚC Vysoké Tatry, Orava, Spišská Magura, doplnok č. 5. Urbion, Štátny inštitút urbanizmu a územného plánovania Bratislava, pobočka Banská Bystrica. Hlavný projektant Ing. arch. Gaj, Ing. arch. Jankovič. M=1:2000, smerné riešenie M=1:10 000. Banská Bystrica: 1987, Územný plán nebol v roku 1990 prehodnotený a aktualizovaný. Vzhľadom na spoločensko-ekonomické zmeny, zmeny v právnych predpisoch, časový odstup od doby vypracovania nebol pri spracovávaní nového ÚPN použiteľný.
- b) Územný plán návrh obce Oravský Podzámok. Zmeny a doplnky I.
 Predmetom zmeny bolo zmena funkčného využitia územia, ktoré je súčasťou pamiatkovej zóny Oravský Podzámok, nivnej plochy vymedzenej komunikáciou III/05922 Oravský Podzámok- Pribiš, Račovským potokom a riekou Orava. Pôvodná plocha ZV-02 v schválenom ÚPN-O je v návrhu nahradená plochami OV-06 a OV-07. Predmetný návrh bol pripomienkovaný zo strany KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok. V stanovisku pod č. ZA-09/0457-02/JUR zo dňa 16. 4. 2009 boli vyjadrené nasledujúce pripomienky:
 - pri funkčnom využití stanoviť ako hlavnú funkciu občiansku vybavenosť, neuvažovať s bývaním - v súvislosti s ostatnou previerkou právoplatnosti vyhlásenia a právnej účinnosti ochranných pásiem národných kultúrnych pamiatok upozorňujeme, že národná kultúrna pamiatka Oravský hrad nemá platne vyhlásené ochranné pásmo. Podobne nie je platne vyhlásené ochranné pásmo Pamiatkovej zóny obce Oravský Podzámok. Tieto skutočnosti žiadame opraviť v textovej časti aj grafickej časti návrhu.
 - na základe historických dokladov bola v minulosti časť riešeného územia zastavaná hospodárskymi budovami, čo súviselo aj s blízkym zdrojom vody v Račovskom potoku pre protipožiarne účely. Objekty (prevažne humná) mali mohutné objemové členenie s architektúrou mohutných prízemných stavieb so sedlovou strechou.
 - Žiadame, aby do regulatívov v záväznej časti bola uvedená zásada prízemných stavieb s využitelným podkroviem, sedlovými strechami, širokým pôdorysným priemetom a mohutným objemovým členením.
 - pri menších obchodných prevádzkach a službách tieto združiť do väčších objektov pod jednou strechou
 - neuvažovať so zachovaním a využitím existujúceho objektu altánku. Nový priestor by mal mať výraz a atmosféru okrajových priestorov mestečka v exkluzivite jeho hospodárskeho zázemia, bez romantizujúcich prvkov.
 - s ohľadom na to, že na tomto území sa doteraz nerobil systematický archeologický prieskum, je predpoklad, že na plochách riešeného územia sa môžu nachádzať doteraz neznáme archeologické náleziská, z tohto dôvodu je potrebné pri uplatňovaní územného plánu, pri územných a stavebných konaniach jednotlivých stavieb, vyžadovať stanovisko Krajského pamiatkového úradu Žilina, kde v oprávnených prípadoch bude stanovená požiadavka na zabezpečenie archeologického výskumu.
 Pri predmetom územnom pláne návrh obce Oravský Podzámok, Zmeny a doplnky I je v súčasnosti pozastavené obstarávanie.

D.2. MAPOVÉ PODKLADY

- 1) Vojenská mapa – prvé vojenské mapovanie horného Uhorska 1769 – 1775, M=1:14 400, Hadtorténeti Intézet és Múzeum Budapest. Kópia mapy v Archíve PÚ SR Bratislava.

- 2) Vojenská mapa – druhé vojenské mapovanie Uhorska 1806 – 1869, M=1:28 800, Hadtorténeti Intézet és Múzeum Budapest. Kópia mapy v Archíve PÚ SR Bratislava.
- 3) Vojenská mapa – tretie vojenské mapovanie Uhorska 1875 – 1887, M=1:28 800, Hadtorténeti Intézet és Múzeum Budapest. Kópia mapy v Archíve PÚ SR Bratislava.
- 4) Tabula Geographica in qua Comitatus Arvensis et Luptoviensis od neznámeho autora s iniciálami I. C. B. Zbierkový fond Oravského múzea. Čaplovičova knižnica v Dolnom Kubíne.
- 5) Mappa Topographica, Terreni Arcis Arva ad Exelsam familia Thurzo spectanties, Delineata Ezechiel Ruttkay A 1812, Zbierkový fond Oravského múzea
- 6) Mappa Topographica, Terreni Arcis Arva ad Exelsam familia Thurzo spectanties, Delineata Ezechiel Ruttkay A 1813, Zbierkový fond Oravského múzea
- 7) Katastrálna mapa Oravského Podzámku z roku 1859, aktualizovaná v roku 1933, list 4-5, M 1:2880, Zv 66, Geodetický a kartografický ústav Bratislava. Kópia v Archíve PÚ Bratislava, sign. 1706.
- 8) Mapa Oravský hrad a jeho ochranné pásmo, bez udania mierky. Príloha Zásad pamiatkovej starostlivosti o pamiatkovú zónu Oravský Podzámok. Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti Bratislava, 1984. Archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 193.
- 9) Mapa Pamiatková zóna Oravský Podzámok a jeho ochranné pásmo, M=1:2000, príloha Návrhu na vyhlásenie pamiatkovej zóny Oravský Podzámok. Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti Banská Bystrica, 1992. Archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 127.
- 10) ÚPN obce Oravský Podzámok. Ateliér Architektúra-zrbanizmus. Ing. arch. Ján Kubina. Dolný Kubín: 2005.
- 11) VKM – Katastrálne územie Oravský Podzámok, GKÚ Bratislava.

D.3. STARŠIE ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY ÚZEMIA

Stručné zhodnotenie výsledkov doterajšieho výskumu a súpis archeologických výskumov na území PZ Oravský Podzámok je uvedený v odseku F.1.7 tohto materiálu.

D.4. ARCHÍVNE MATERIÁLY

Prieskumy a výskumy

- 1) ARCE,,: Oravský Podzámok, súp. č. 6. Umelecko-historický prieskum.: 2001. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 485.
- 2) FILLOVÁ, Ľubica: Oravský Podzámok. Bývalá prefektúra, č. ÚZPF 244/0. Návrh obnovy. Banská Bystrica: 1955. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 332.
- 3) GONDA, Ján- ČAJKA, Michal- ZACHAR, Ján: Oravský Podzámok. Hrad, č. ÚZPF 237/0. Architektonicko-historický výskum, II. terasa. Banská Bystrica: 2004. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 630.

4) Zámery pamiatkových úprav, programy pamiatkových úprav

- 5) Oravský Podzámok, súp. č. 6. Zámer pamiatkovej úpravy. OPS Dolný Kubín. Dolný Kubín: 1976. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 75.
- 6) Oravský Podzámok, súp. č. 8. Zámer pamiatkovej úpravy. Ivan Gallas. Dolný Kubín: 1977. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 75.
- 7) Oravský Podzámok, súp. č. 14. Zámer pamiatkovej úpravy. OPS Dolný Kubín. Dolný Kubín: 1981. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 75.
- 8) Oravský Podzámok, súp. č. 14. Hotel Odboj. Fotodokumentácia. Pamiatkový ústav Banská Bystrica.: . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 417.
- 9) Oravský Podzámok, KN 18, 19. Objekt. Fotodokumentácia. Pamiatkový ústav. Ružomberok: 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 535.
- 10) Oravský Podzámok, hrad. Zámer pamiatkovej úpravy. SÚPSOP Banská Bystrica. Banská Bystrica:
11) 1969. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 195.
- 12) Oravský Podzámok, hrad. Čiastkový program pamiatkových úprav na fasádach hradu. SÚPS Bratislava. Bratislava: 1970. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 254.
- 13) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Objekt. Fotodokumentácia. PÚ Banská Bystrica. Banská Bystrica.: . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 348.
- 14) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Vyjadrenie k znečisteniu omietok. Dr. Ing. Jambor, CSc. : . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 236.
- 15) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Zásady pamiatkovej úpravy. SÚPSOP Bratislava. Bratislava: 1986. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 77.
- 16) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Zámer obnovy pamiatky. KÚŠPSOP Banská Bystrica. Banská Bystrica: 1986. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 78.
- 17) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Fotodokumentácia. : 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 532.
- 18) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Náčrty. Mgr. Suran: 2001. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 534.
- 19) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Fotodokumentácia. Geostatik, s. r. o. Žilina. Žilina: 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 543.
- 20) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Ideový zámer na komplexné využitie NKP. Mgr. Michal Čajka. Oravský Podzámok: 2004. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 629.
- 21) Oravský Podzámok. Pamiatková zóna. Zásady pamiatkovej starostlivosti. ŠÚPS Bratislava. Bratislava: 1984. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 193.
- 22) Oravský Podzámok. Návrh na vyhlásenie pamiatkovej zóny. SÚPS Banská Bystrica. Banská Bystrica: 1992. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 127.

23) Reštaurátorská dokumentácia

- 24) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Kvádrovanie na strednom hrade. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1964. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 53.
- 25) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Protokol o reštaurovaní malieb okenných špaliet a portálov na fasádach. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1965. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 45.
- 26) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Kaplnka. Nástenné maľby v sakristii. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1965. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 46.
- 27) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Kamenné články a portály stredného hradu. Reštaurátorská dokumentácia. Staník. Bratislava: 1965. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 50.
- 28) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Nástenné maľby na 3. poschodí. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 47.
- 29) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Nástenné maľby na 3. poschodí. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 59.
- 30) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Portál na 1. poschodí. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 48.
- 31) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Tónovanie a patinovanie. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 49.
- 32) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Krby. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 52.
- 33) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Konzervovanie mreží. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 54.
- 34) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Erb, almara, gotické okná. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1966-1967. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 55.
- 35) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Dubovský palác. Nástenné maľby na 2. poschodí. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1967. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 51.
- 36) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Gotické ostenia, portály a okná stredného hradu. Reštaurátorská dokumentácia. Andrej Kuc, Ľudovít Štrompach. Bratislava: 1967. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 56.
- 37) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Maľovaná výzdoba 2. brány, kazetované stropy, fasáda citadely, architektonická výzdoba veže. Reštaurátorská dokumentácia. SPÚ Bratislava. Bratislava: 1968. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 58.

38) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Reštaurovanie portrétov Georgius Erdödy, Juraj Illesházy, Gašpar Illesházy, Stephanus Tököoly. Reštaurátorská dokumentácia. P. Mendel. Bratislava: 1972. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. R 57.

39) Zamerania, projektová dokumentácia:

40) Oravský Podzámok, súp. č. 6. Zameranie. Ing. Dušan Križo, 1998. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 972.

41) Oravský Podzámok, súp. č. 8. Projektová dokumentácia. OSP Dolný Kubín, 1977. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 737.

42) Oravský Podzámok, súp. č. 8. Ubytovňa. Jednostupňový projekt. DRUPRO Banská Bystrica. Banská Bystrica: 1981. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 620.

43) Oravský Podzámok, súp. č. 14. Projekt. Ing. Václav First. : 2003. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1046.

44) Oravský Podzámok, súp. č. 19. Oprava strechy. Ing. Václav First. : 2003. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 996.

45) Oravský Podzámok, súp. č. 20. Rodinný dom. Projektová dokumentácia stavebných úprav. I. P. O. GANDEL, Námestovo. Námestovo: 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1148.

46) Oravský Podzámok, súp. č. 32, KN 451/2-3. Stánok rýchleho občerstvenia. Prestavba. Projekt pre stavebné povolenie. OK Projekcia, Dolný Kubín. Dolný Kubín: 2005. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1246.

47) Oravský Podzámok, súp. č. 33, KN 57/2. Architektonická štúdia. Ing. arch. Petru.: 2005. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1245.

48) Oravský Podzámok, súp. č. 41, KN 83/1. Penzión. Stavebné úpravy. Projekt pre stavebné povolenie. Ing. arch. Facuna.: 2003. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1164.

49) Oravský Podzámok. Bufet. Architektonická štúdia. Ing. arch. Kubica. : 2001. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1076.

50) Oravský Podzámok. 4 bytové jednotky. Projektová úloha. SŠL Žilina. Žilina: 1984. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 678.

51) Oravský Podzámok. 6 bytových jednotiek. Stavoprojekt Ružomberok. Ružomberok: 1987. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 625.

52) Oravský Podzámok, súp. č. 13, č. ÚZPF 244/0. Bývalá prefektúra. Plynofikácia. Projekt pre stavebné povolenie. Ing. Broďňan. : 2004. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1244.

53) Oravský Podzámok. Čakáreň, WC, holičstvo. Projektová dokumentácia. OSP Dolný Kubín. Dolný Kubín: 1964. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 710.

54) Oravský Podzámok. Čakáreň, WC, holičstvo. Projektová úloha. MNV Oravský Podzámok. Oravský Podzámok: 1977. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 781.

- 55) Oravský Podzámok, súp. č. 10, č. ÚZPF 243/0. Hotel Odboj. Bufet. Projektová dokumentácia. OSP Dolný Kubín. Dolný Kubín: . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 598.
- 56) Oravský Podzámok, súp. č. 10, č. ÚZPF 243/0. Hotel Odboj. Projektová úloha. PÚOCR Ružomberok. Ružomberok : 1983. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 503.
- 57) Oravský Podzámok, súp. č. 10, č. ÚZPF 243/0. Hotel Odboj. Prístavba výťahu. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 549.
- 58) Oravský Podzámok. Múzeum v prírode. Návrh na projekt múzea ľudovej architektúry. Žaškov, Párnica, Veličná, Bziny, Podbiel, Hruštín, Čimhová, Lomná. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 213.
- 59) Oravský Podzámok, KN 19/2. 25/1. Mostík pre chodcov. Projekt pre územné konanie. Ing. arch. Pavol Jurčo. Ružomberok: 2004. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1165.
- 60) Oravský Podzámok, súp. č. 9, č. ÚZPF 241/0. Oravská galéria. Projektová úloha a jednostupňový projekt. SÚPS Banská Bystrica. : 1969. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 208.
- 61) Oravský Podzámok, súp. č. 9, č. ÚZPF 241/0. Oravská galéria. Projektová dokumentácia interiéru. SÚPS Banská Bystrica. : 1976. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 214.
- 62) Oravský Podzámok, súp. č. 9, č. ÚZPF 241/0. Oravská galéria. Jednostupňový projekt. OPS Dolný Kubín. Dolný Kubín: 1976. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 206.
- 63) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. II. etapa opravných prác. Projektová dokumentácia. Stavoprojekt Bratislava. Bratislava: 1953. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 463.
- 64) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Zameranie. ŠPÚ Bratislava. Bratislava: 1955. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 773.
- 65) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Thurzov palác. Projektová dokumentácia. : Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 774.
- 66) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Adaptácia fary. Dubovský palác. Elektroinštalácia dolný a stredný hrad. Projektová dokumentácia. ŠÚRPM Bratislava. Bratislava: 1956. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 464.
- 67) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Horný hrad. Projektová dokumentácia pamiatkovej obnovy. Dr. Ing. Karol Chudomelka. Bratislava: 1961. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok,
- 68) sign. A 220.
- 69) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Stredný hrad. Obloženie stropov. Projektová dokumentácia. PÚV Bratislava. Bratislava: 1961. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 878.
- 70) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Horný hrad. Projektová dokumentácia. PÚBOV Bratislava. Bratislava: 1961. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 466.

- 71) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Vonkajšie schodisko zo stredného na horný hrad, točité schody do pivnice. Projektová dokumentácia. KPÚ Banská Bystrica. Banská Bystrica: 1966.
- 72) Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 775.
- 73) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Výškopis a polohopis. Strop a schodisko na 2.NP. Detaily okien. Projektová dokumentácia. : . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 776.
- 74) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Stredný hrad. Projektová dokumentácia. PÚBPV Bratislava. Bratislava: 1969. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 465.
- 75) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Príjazdová cesta do hradu. Výškopis a polohopis. Cesty a terénne úpravy. Stavoprojekt Bratislava. Bratislava: 1970. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 633.
- 76) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Štúdiá večernej iluminácie. Tesla Holešovice. Holešovice: 1971. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 219.
- 77) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Statické zabezpečenie hradu. Predbežný geologický prieskum. Projektová úloha. IP Brno. Brno: 1971. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 218.
- 78) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Citadela. Projektová dokumentácia expozície. Ing. arch. Janák. : 1974. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 666.
- 79) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Stavebno-historický rozbor. Rekonštrukcia a adaptácia. Dr. Ing. Karol Chudomelka. Bratislava: . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 253.
- 80) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Hradná expozícia. Projektová dokumentácia. Dr. Ing. Karol Chudomelka. Bratislava: . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 597.
- 81) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Odvedenie dažďových vôd. Prieskum a návrhy k odstráneniu havarijného stavu. Prieskum sietí. Projektová dokumentácia. SURPMO Brno. Brno: 1984-1985. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 215.
- 82) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Inžiniersko-geologický prieskum. IGHP Žilina. Žilina: 1986. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 554.
- 83) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Sanácia statických porúch. Projektová úloha. IGHP Žilina. Žilina: 1987. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 209.
- 84) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Expertíza nosných konštrukcií. SVŠT SF Bratislava. Bratislava: 1988. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 79.
- 85) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. I. stavba. Statické poruchy. Jednostupňový projekt. IGHP Žilina. Žilina: 1988. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 210.
- 86) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Rozpočty. Projektová úloha a jednostupňový projekt. IGHP Žilina. Žilina: 1988. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 216.

- 87) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Projekt stavby. IGHP Žilina. Žilina: 1995. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 912.
- 88) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Statický posudok. Geostatik, s. r. o. Žilina. Žilina: 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 547.
- 89) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Oprava schodiska a oporného múru. Projektová dokumentácia. Geostatik, s. r. o. Žilina. Žilina: 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1004.
- 90) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Oprava vodovodu. Projekt stavby. Ing. Valčo. : 2002. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 1030.
- 91) Oravský Podzámok, hrad, č. ÚZPF 237/0. Statický posudok. Ing. M. Klocok, Ing. Mareta. : 2004. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 631.
- 92) Oravský Podzámok. Pôdorysy objektov. PÚ SR Bratislava. : . Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 568.
- 93) Oravský Podzámok, Račovská súp. č. 62. Zameranie. Ing. arch. Goč. : 1994. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 967.
- 94) Oravský Podzámok, socha Pavla Országha Hviezdoslava, č. ÚZPF 3137/0. Sadové úpravy. Projektová dokumentácia. Ing. Majková. : 1986. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 553.
- 95) Oravský Podzámok. Trafostanica. Jednostupňový projekt rekonštrukcie. SEZ Žilina. Žilina: 1976. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 207.
- 96) Oravský Podzámok. Územný plán. Podrobný územný plán. PPÚ Banská Bystrica. Banská Bystrica: 1970. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 536.
- 97) Oravský Podzámok. ZDŠ. Projektová dokumentácia rekonštrukcie. PÚSSM Ostrava. Ostrava: 1981. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. A 647.
- 98) Oravský Podzámok. Územný plán obce- návrh. Ing. arch. Kubina. : 2005. Archív KPÚ Žilina, pracovisko Ružomberok, sign. T 657.

D.5. LITERATÚRA

- 1) BEL, Matej: Oravská stolica. Notitia Hungariae Novae Historico- Geographica. Tom II. Comitatus Arvensis. Preklad Doc. PhDr. Jozef Minárik, CSc. Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Liptovský Mikuláš: vydavateľstvo Tranoscus 2001.
- 2) BEŇKO, J: Osídlenie severného Slovenska . Košice: 1985.
- 3) BEŇUŠOVÁ, Elena: Zbierkové predmety s náboženskou tematikou vo fonde Oravského múzea. In: Sakrálne zbierkové predmety v múzeách na Slovensku I. a II. Zborník z odborných seminárov v SNM-EM v Martine a v Oravskom múzeu P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Martin: 2001, Dolný Kubín: 2002, s. 121-135.
- 4) BEŇUŠOVÁ, Elena: Etnografické dedičstvo v premenách času. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 30-33.
- 5) BEREC, Ľudovít: História lesníctva na Orave. In: KLINOVSKÝ, Jozef- KUBASÁK, Július- VRÁBEL, Milan: Päťdesiat rokov lesného závodu Námestovo a história lesníctva na Orave. Námestovo: Ing. František Teťák, Štúdio F pre Štátne lesy SR, š. p. Odštepny závod Námestovo, s. 9-32.

- 6) BEREC, Ľudovít- VRÁBEL, Milan: Lesný závod Oravský Podzámok v rokoch 1956-1974. In: KLINOVSÝ, Jozef- KUBASÁK, Július- VRÁBEL, Milan: Päťdesiat rokov lesného závodu Námestovo a história lesníctva na Orave. Námestovo: Ing. František Teťák, Štúdio F pre Štátne lesy SR, š. p. Odštepny závod Námestovo, s. 71-88.
- 7) ČAJKA, Michal- Hlavatá, Jana- STEHLÍKOVÁ, Jana: Archeológia na Oravskom hrade. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 24-29.
- 8) ČAJKA, Michal: Kaplnka sv. Michala na Oravskom hrade. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 19-23.
- 9) ČAPLOVIČ, P: Oravský zámok. Banská Bystrica: 1967.
- 10) ČAPLOVIČ, P: Orava v praveku. Martin: 1987.
- 11) DANGL, V: Slovensko vo víre stavovských povstaní. Bratislava: 1986.
- 12) FLOREKOVÁ, Iveta: História Oravského hradu. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 10-18.
- 13) HROMÁDKA, L: Zemepis Oravy. Praha: 1934.
- 14) HUBA, P: Oravský hrad. Martin: 1986.
- 15) CHMELÍK, Martin: Oravská lesná železnica. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 36-40.
- 16) ILENINOVÁ, Katarína: Klenoty Čaplovičovej knižnice. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 34-35.
- 17) IZAKOVIČOVÁ, M- KRIZANOVÁ, Eva- FIALA, Andrej: Slovenské hrady a kaštiele. Bratislava: 1969.
- 18) JAGNEŠÁKOVÁ, Mária: Oravské múzeum P. O Hviezdoslava. In: Historická revue, roč. XX, rok 2009, č. 5, s. 6-9.
- 19) JANEK, J: Literárno-kultúrny cestopis Oravy. Dolný Kubín: 1991.
- 20) KAVULJAK, Andrej: Hrad Orava. Martin: 1927.
- 21) KAVULJAK, Andrej: Historický miestopis Oravy. Bratislava: 1955.
- 22) KAVULJAKOVÁ, J- MENCLOVÁ, Dobroslava: Oravský zámok. Bratislava: 1963.
- 23) KVAČALA, J: Dejiny reformácie na Slovensku. Liptovský Mikuláš: 1935.
- 24) KOČIŠ, Jozef: Oravský komposesorát, thurzovská korešpondencia 1541-1626. Edícia inventáre a katalógy štátnych archívov na Slovensku 3. Bratislava: Slovenská archívna správa 1962, 215 s.
- 25) LANGER, J- SVOBODOVÁ, J: Oravské kamenné reliéfy 1749-1876. Oravský Podzámok: 1969.
- 26) LANGER, J- SVOBODOVÁ, J: Oravské kamenné reliéfy 1749-1876. In: Slovenský národopis 18, rok 1970, s. 310-322.
- 27) LANGER, J: Spoločenské stavby v sídelnej štruktúre oravských dedín. Zborník SNM Etnografia, roč. 31, rok 1990, s. 39-51.
- 28) REMOVČÍKOVÁ, Oľga: Príspevok k flóre prírodnej pamiatky Oravské hradné bralo. In: Zborník Oravského múzea, rok 1999, roč. 16, č. , s. 195-202.
- 29) Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990) I.- VI. Martin: Matica slovenská, 1986- 1994.

- 30) Súpis pamiatok na Slovensku, diel II., K-P, SÚPSOP. Bratislava: vydavateľstvo Obzor 1967, s. 432-433.
- 31) ZÁŇ, Adam: Spomienka na Máriu Jančovou-Hečkovú. In: Noviny Orava, rok 2009, č. 1 zo dňa 12. 1. 2009.
- 32) ŽUDEL, Juraj: Stolice na Slovensku. Bratislava: vydavateľstvo Obzor, 1984, s. 99-104.
- 33) CSIZMADIA, A.: Právne postavenie a správa miest vo feudálnom Uhorsku v 18. storočí. In: Slovenská archivistika. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, roč. 6, s. 306.
- 34) DAROLA, J: O faune Oravy. In: Pamiatky a príroda, rok 1970, 1. 6. s. 13-15.
- 35) DOHNÁNY, J: Oravské bory. Príroda. Zborník I., rok 1946, s. 59-90.
- 36) FIDLER, P: Baroková architektúra. In: Pamiatky a múzeá, rok 1992, č. 3-4, s. 2-13.
- 37) FLORIN, T: Oravci v slovenskej kultúre. Banská Bystrica: 1964.
- 38) FURMÁNEK, Václav- VELIAČIK, Ladislav- VLADÁR, Jozef: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava: Vydavateľstvo SAV Veda 1991, 408s. + 16 obrazových príloh, obr. 44, 15 máp.
- 39) GUNTHEROVÁ-MAYEROVÁ, Alžbeta: Dejiny a súpis výtvarných pamiatok Oravy. Martin: 1944.
- 40) REBRO, K: Urbárska regulácia Márie Terézie a reformy Jozefa II. Bratislava:1959.
- 41) REBRO, K: Úprava dedičského práva poddaných v prvej polovici 19. storočia na Slovensku. In: Historické štúdie roč. 10, rok 1965, s. 194-216.
- 42) ŠÁŠKY, Ladislav: Kamenná krása našich miest. Vydavateľstvo Osveta, Martin 1981.
- 43) ŠPIESZ, Anton: Remeslo na Slovensku v období existencie cechov. Vydavateľstvo SAV, Bratislava 1972.
- 44) ŠPIESZ, Anton: Slobodné kráľovské mestá na Slovensku v rokoch 1680- 1780. Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1983.
- 45) JUCK, Ľubomír: Výsady miest a mestečiek na Slovensku I (1238- 1350). Bratislava 1984, s. 36, č. 4.
- 46) ZALČÍK, Tibor: Urbanizmus stredovekého mesta na Slovensku. Vydavateľstvo Pallas, Bratislava 1973.

Použitá literatúra – časť Archeológia:

- Budinský-Krička, V. 1944: Prvé staroslovenské radové pohrebišťa v Turci a na Liptove, Turčiansky Sv. Martin
- Florek, P. 1941: Turčiansky sv. Martin v stredoveku. Matica slovenská 1941.
- Ruttkay, M. 2000: Martin a okolie v praveku, vo včasnej dejinnej dobe a na začiatku stredoveku. In: Martin. Z dejín mesta. Martin 2000, 28 – 50.
- Ruttkay, M. 2003: Vrcholnostredoveké a rannonovoveké nálezy v Martine. In: AVANS v r. 2002, Nitra 2003, 115-116, obr. 70, 71
- Zachar, J. 2007: Archeologický výskum na Daxnerovej ulici v Martine. In: AVANS v r. 2005, Nitra 2007, 198.
- Kol. autorov 1999: Slovenská akadémia vied, Archeologický ústav 1939-1999, Informatívna publikácia pri príležitosti 60. výročia vzniku Archeologického ústavu SAV. Nitra 1999.

E. HISTORICKÝ A URBANISTICKO–ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

E.1. STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1. storočie		osídlenie územia, púchovská kultúra zastúpená nálezmi keramiky a kovových výrobkov, dolnú Oravu s juhom spájala historická cesta cez Žaškov a Komjatnú
	po páde Veľkej Moravy Orava patrila pod pražské arcibiskupstvo	
1046	po smrti kráľa Štefana sa všetky fary na Orave dostali pod správu krakovského arcibiskupstva	
1086	cisár Henrich IV. vrátil územie Oravy pod právomoc pražského arcibiskupstva	
11. storočie	Oravský hrad sa stal sídlom hradnej farnosti, začiatok politicko-správnej organizácie Oravy	výstavba prvej kamennej budovy na brale kostola a fary
po roku 1230	tvrdenie, že na Oravskom hrade sa usadili templári nebolo dokázané	
10.-13. storočie	významná obchodná a vojenská cesta popri rieke Orave cez Oravský Podzámok spájala Uhorsko s Poľskom	
1205-1235	Belo IV. odobral hrad predošlým vlastníkom, Oravský hrad patril komesovi Petrovi, vladykovi Hontianskej stolice a jeho bratom Ottovi, Mikovi a synom zvolenského vladyka, hrad spravoval kastelán	
2./2 13. storočie	kolonizácia Oravy	
1267	prvá písomná správa o Oravskom hrade	
od 1270	Oravu spravoval zvolenský išpán Michal	
1271	Orava ako kráľovské domínium s centrom na Oravskom hrade	
od 1307	Oravu spravoval majster Ondrej z Paludze	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1310	zánik kráľovského domínia, územia sa zmocnil Matúš Čák Trenčiansky	
1314	oravské a liptovské panstvo spravuje zvolenský išpán magister rytier Donč, kastelán Oravy, stúpenec kráľa Karola Róberta	
1331	kráľ vyňal Oravu spod právomoci zvolenského župana a zveril ju do právomoci majstra Leopolda, komorského grófa v Kremnici, Orava sa začala formovať ako samostatný správny celok nasledoval rad ďalších kastelánov, v období 1272-1409 sa ich vystriedalo 14	
1382	prvá známa stoličná listina	
1398	Žigmund Luxemburský za služby a zásluhy prideliť Oravský hrad poľskému rytierovi Ctiborovi zo Ctiboric	
1434	po vymretí Ctiborových potomkov po meči Orava sa stala znovu kráľovským majetkom, za svoje zásluhy ho získal rytier Mikuláš Balický	
1440	v čase husitských vojen hrad obsadil Ján Jiskra z Brandýsa, Balický sa pripojil k Jiskrovi a stal sa jeho kapitánom	
1449	po dohode s Jiskrom sa stal majiteľom Oravy Peter Komorovský (Korczak z Komorova), odtrhol Oravu a Liptov od Uhorska a vyhlásil sa za liptovsko-oravského išpána	
1474	kráľ Matej Huňady na prechodný čas vyhlásil za hlavného oravského išpána Tomáša Tharkevyho, za kastelána Michala Horváta-Kiseviča z Lomnice, pre svojho nemanželského syna Jána Korvína pripravoval pozície na Orave	
1482	Ján Korvín sa stal oravský išpánom	dobudoval stredný hrad, prestavaný v renesančnom slohu, jeho otec venoval mu veľkú pozornosť ako strategicky významnej pohraničnej pevnosti

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1484	Ján Korvín dal Oravu do zálohy kastelánovi Michalovi Horvátovi-Kissevičovi	
1485	kráľ ustanovil za oravského išpána Imricha Zápoľského	
1499	Oravský hrad v správe Petra a Mikuláša Kostku z Českých Sedlic	
1527	mandát Ferdinanda I. o teloniálnej imunite obyvateľov BB, určený všetkým jurisdikciám a teloniátorom v Uhorsku, najmä však držiteľom mýt v Dolnej Štubni, Ružomberku, na Orave, Likave, Muráni, v Slovenskej Ľupči, Zvolene, Dobrej Nive, Vígláši a Zelenom (768)	
1529	Ferdinand I. vydal generálny mandát o správe tridsiatkovej stanice pod Oravským hradom, namiesto odvolaného Jána Dobovského (Dubowsky) správou poveril Šebastiána Gerlincka a Štefana Kurca, pod pokutou dvojnásobného poplatku zakázal platiť desiatok iným osobám ako menovaným tridsiatnikom (819)	
	kapitán Oravského hradu Peter Kostka a župan Zvolenskej župy Ľudovít Prekry uzatvorili dohodu v zmysle ktorej mohli obchodníci zo Zvolenskej župy a banských miest prechádzať slobodne popod Oravský hrad do Poľska, túto cestu využívali aj Fuggerovci, dohoda by stratila platnosť, ak by zvolenská župa a banské mestá vystúpili proti Jánovi Zápoľskému	
	kráľovná Mária upozorňuje stredoslovenské banské mestá, že Ľudovít Prekry nie je oprávnený od nich požadovať prostriedky na vykúpenie svojich ľudí, zajatých na Oravskom hrade (828)	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1530	Mikuláš Kostka, Zápoľského kapitán Horného Uhorska, žiada banskobystrickú mestskú radu, aby pomohla poddaným Oravského panstva prevziať ukradnutý dobytok, ktorý sa našiel v Banskej Bystrici (880)	
1532	Mikuláš Kostka dáva na vedomie banskobystrickej mestskej rade, že vzhľadom na jej nepriateľský postoj voči Zápoľskému zadržia jeho orgány každého Bystričana, ktorého chytia a zabavia mu majetok, prípadne potrescú ho i smrťou (1037)	
	Ján Katzianer, veliteľ vojsk Ferdinanda I. v Uhorsku informuje stredoslovenské banské mestá, že dostal za úlohu dobyť hrady Oravu, Strečno, Považskú Bystricu, Sklabiňu a ďalšie a žiada ich v mene panovníka o pôžičku 3000 fl na krytie vojenských výdavkov (1048)	
1533	kapitáni Oravského hradu Jakub Kozmovský a Mikuláš Kochanovský ubezpečujú banskobystrickú mestskú radu, že svojím priateľstvom zaručujú tamojším obchodníkom voľný priechod svojím územím a dúfajú, že sa mestská rada bude rovnako priateľsky správať voči oravským poddaným (1177)	
1534	Mikuláš Kostka de Sedletz et in Lethawa poveruje svojho notára Alexandra rokovaním s banskobystrickou mestskou radou o vojenských opatreniach (1257)	
	dedičným pánom Oravy sa stal Ján z Dubovca s išpánskou hodnosťou	hrad zrekonštruoval, dobudoval, obsadil dobrou posádkou
1535	banskobystrická mestská rada pripomína j. Kostkovi jeho sľub, že odškodní Jána Oczelu za tovar v hodnote 100 fl, ktorý mu v roku 1530 zabavil jeho nebohý brat Peter Kostka pod Oravským zámkom (1371)	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
	oravský župan Ján žiada banskobystrickú mestskú radu, aby vrátila Gašparovi Mikundovi zo Žiliny zadržané peniaze (1390)	
1545-1556	po smrti Jána z Dubovca, ktorý nezanechal žiadnych potomkov, sa správcom hradu stal jeho švagor Václav Sedlnický	
1556	František Thurzo zanechal biskupskú hodnosť a oženil sa s dcérou Mikuláša Kostku Barborou, v zmysle donácie kráľa Ferdinanda Habsburgského z roku 1527 vyplatil Sedlnického a stal sa vlastníkom Oravy	renovácia hradu, vybudovanie vodovodu až do hradu, opevnenie bášť, v strednom hrade vybudovanie studne hlbkej vyše 70 m založenie záhrad, sadov, majerov a hospodárskych dvorov
1559	Oravský Podzámok sa spomína ako hradný majer a kostol, kanonická vizitácia spomína správcu kostola farára so sedliackej Dubovej a patrilo mu aj desiatok okolo hradu sa rozprestierali 4 majere- Podzámok, Horná a Dolná Lehota, Ratibor	
1606	sa stáva dedičným vlastníkom oravského panstva	
1616	Juraj Thurzo zomrel ako 49 ročný, po sebe zanechal 2 dcéry z prvého manželstva, 5 dcér a 1 syna z druhého, v závete zakázal dediť Thurzovský majetok, čím položil základy oravského komposesorátu	
	podľa urbára boli v Oravskom Podzámku 2 majere podhradný a ratiborský, pod hradom bolo 762 lukien oševnej plochy	pod hradom stála krčma, mýto, mlyn, pila, pivovar, valcha na súkno, mlyn na výrobu pušného prachu, boli tu aj rybníky
1617	oravským išpánom sa stal Imrich Thurzo, ktorý sa oženil s Kristínou Nyáry	
1621	Imrich Thurzo náhle zomrel vo veku 23 rokov, majetok prešiel do správy jeho matky Alžbety Coborovej, ktorá sa stala oravskou išpánkou, spravovala majetky do smrti v roku 1626 oravské panstvo sa stalo v zmysle testamentu Juraja Thurzu (do roku 1713)	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
5. 7. 1626	stretnutie Thurzových dedičov na hrade Lietava, založenie oravského komposesorátu, zo svojho rodinného kruhu si zvolili generálneho direktora Gašpara Ilešházyho, majiteľa likavského hradu, liptovského a trenčianskeho išpána, cisárskeho radcu, rytiera zlatého rúna	
1626	majere patrili pod farnosť v Sedliackej Dubovej	k majeru pod zámkom patrili záhrady, šopy, rôzne budovy ako krčma, colná budova, mlyn, píla, pivovar, valcha, dielňa na pušný prach, liahne na ryby
1637	vznik samostatnej fary, farár býval na hrade	
1648	po smrti Gašpara Ilešházyho sa generálnym direktorom stal jeho syn Gabriel, časť spoluvlastníkov s tým nesúhlasila, spor riešil palatín Pavol Pálffy	
20. 3. 1652	na valnom zhromaždení si spoluvlastníci za generálneho direktora zvolili mladšieho syna Kataríny Thurzovej Štefana Thökölyho	
1667	podľa urbárneho súpisu podhradný majer mal stodoly a záhrady, osevnej plochy bolo 501 lukien, býval tu aj záhradník, ktorý sa staral o panské záhrady, včelín mal na starosti včelár, rybár, kováč	
1670	Štefan Thököly sa zúčastnil sprisahania proti Leopoldovi I Habsburgskému, za účasť v povstaní vydal rozkaz na zhabanie majetku, keď Thököly videl, že hrad neubrání, spáchal samovraždu, následne bol hrad obsadený a majetok prevezený do Viedne	
po 1670	hrad viackrát zmenil majiteľa, 1670-1673 hrad v správe Mikuláša Draškoviša, túto funkciu si prisvojoval aj Juraj Ilešházy, syn prvého direktora OK, stal sa direktorom po smrti Draškoviča v roku 1673	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
november 1672	hrad obsadil proticisársky povstalec Gašpar Pika, cisárske vojská generála Šporka za podpory goralov a katolíkov obsadil hrad bez boja	
25. 11. 1672	Piku zaživa napichli na kôl a spolu s ním popravili ďalších 25 povstalcov, oravský hrad až do roku 1678 obsadený cisárskymi vojskami	
1673-1676	direktor OK Juraj Ilešházy, syn prvého direktora OK, stal sa direktorom po smrti Draškoviča	
1676-	direktor OK Juraj Erdödy, ktorý sa na Orave veľmi nezdržoval, preto správou poveril Fraňa Dessewfyho, ktorý na túto funkciu nestačil	
1678	po zmobilizovaní povstaleckých vojsk na čele so synom Štefana Thökölyho Imrichom obsadili Oravský hrad, zakrátko však cisárske vojská znovu získali hrad, kde zostala posádka 150 dragúnov	
4. 10. 1683	kozácko-tatárske vojsko vyplienilo 27 dedín na Orave, vyrabovalo oravský hrad	
1686	počas kuruckých vojen Oravský Podzámok spustošený, majer, hostinec, mýto vypálené, zničená 1 záhrada, záhradníkov, včelárov a kováčov dom	
začiatok 18. storočia	kolonizácia Oravy, budujú sa výstavnejšie objekty aj v Oravskom Podzámku	
jeseň 1703	povstalecké vojská Františka Rákocziho II. pod vedením Károliho obsadili hrad, sklady s proviantom a muníciou, veliteľom hradu sa na 5 rokov stal Juraj Akay	
1705	vydaný pozemok pre faru, kostol a školu pod hradom	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1714	po smrti Juraja Erdödyho sa direktorom OK stal jeho bratranec Juraj Erdödy mladší, vypracoval plány na zveľadenie zanedbaného majetku, zahrňujúce zníženie dávok a poplatkov pre poddaných, severozápadné územie obsadil lesnými robotníkmi z Haliče a Sliezska- vznikla najmladšia obec Oravy Erdútka (Oravská Lesná), reformami zdvihol dôchodky OK na trojnásobok	
1764-1782	po smrti Juraja Erdödyho mladšieho funkcia direktora nebola obsadená 6 rokov a preto ju prevzal do správy kráľovský erár, za riadneho direktora vymenovaný člen rodiny Mikuláš Esterházy, ktorý správu poveril Františka Zichyho	
1774		vybudovaná fara
1782		postavený kostol
1792	do Oravského podzámku sa presťahovala správa panstva	budova prefektúry sa stala sídlom Oravského komposesorátu
1777	územie Oravy rozdelené na 4 slúžnovské okresy so sídlom v Dolnom Kubíne, Oravskom Podzámku (nazývaný aj Hradný, patrilo mu horné povodie Oravy od Oravského Podzámku), Trstenej a Námestove	
1800	rozsiahly požiar Oravského hradu, ktorý spôsobil veľké škody v strednom a hornom hrade	
1827	požiar Oravského Podzámku, vyhorel kostol a drevená škola	
1828	58 domov, stúpol počet obyvateľov na 383	
1829		výstavba murovanej školy
1831	obyvateľstvo tvorili sluhovia, remeselníci, nájomníci, úradníci zámockého panstva, urbárnici tu neboli	výstavba nového kostola

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1848	zrušenie poddanstva, z právomoci OK vyňatých 60 000 pracovných síl (cca 200 000 pracovných dní)	
1850	podzámocký chotár mal 4757 kat. jutár 1058 štvorcových siah	
1856	za chýbajúce pracovné sily po zrušení poddanstva oravské panstvo dostalo náhradu cca 2 milióny zlatých, táto suma nebola ponechaná na ďalšie zveľaďovanie hospodárstva, čím bol prvýkrát porušený Thurzov závet	
15. 11. 1862-1894	direktorom OK zvolený jednohlasne najmladší brat predošlého direktora Edmund Zichy, za svojho právneho zástupcu menoval Mikuláša Kubínyiho, sústredil okolo seba množstvo odborníkov uvádzajúcich do praxe najmodernejšie spôsoby hospodárenia, Orava mala vtedy 91 dedín a 6 mestečiek, z toho 15 obcí bolo zemianskych, 82 v právomoci OK	
1870	48 domov, 398 obyvateľov	
1894	po smrti Edmunda Zichyho OK v dočasnej správe Pavla Esterházyho	
1896-1919	za riadneho direktora zvolený Jozef Pálffy, posledný direktor z Thurzovskej rodiny, zaslúžil sa o vysoké výnosy z majetku, kládol dôraz na sporivosť	kládol dôraz na odbornú údržbu a opravu hradu podľa pokynov domácich a zahraničných znalcov
1919	direktorom OK sa stal Mikuláš Kubíny	
1941		píla na elektrický pohon
1980		píloimpregna, konzerváreň, Štány majetok

E.2. URBANISTICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

1. stavebná etapa- 13. storočie

Celé územie:

Najstaršie osídlenie územia spadá do 1. tisícročia p. n. l., kedy na západnom svahu hradného kopca existovalo sídlisko ľudu lužickej kultúry, doložené archeologickými nálezmi. Kontinuitu osídlenia hradného kopca v dobe halštatskej dokladá opevnené hradisko s hrubým zemným valom, ktoré pretrvalo aj v dobe rímskej a stalo predpokladom stredovekého hradu. Prvá písomná zmienka o oravskom hrade pochádza z roku 1267, kedy kráľ Belo IV. získal Oravu výmenou za kráľovské majetky v Turci a na Liptove. Pojem *possesio Arwa...cum castro* sa pravdepodobne viazal nielen na samotný hrad, ale na širšie územie. Stredoveký hrad tvoril Horný hrad na vrchole skalného brala, ktorý v Strednom hrade chránila štvorhranná veža a valom opevnené predhradie. Hrad vďaka významnej strategickej polohe bol významnou hraničnou pevnosťou, chrániacou aj významnú obchodnú cestu z Uhorska do Poľska. Územie Oravy bolo spoločne s Turcom a Liptovom súčasťou Zvolenského komitátu ako jeho časť Oravský dištrikt, časom sa vykryštalizoval ako centrum správy rozsiahleho územia Oravského komposesorátu.

2. stavebná etapa- ranorenesančná koniec 15. storočia (korvínovská)

Celé územie:

V roku 1474 Matej Korvín skonfiškoval majetky sprisahancov, ktorí sa snažili o zvolenie poľského princa Kazimíra za uhorského kráľa, medzi nimi aj Petra Komorovského, kastelána Oravského hradu. Matej Korvín posilnil obranyschopnosť hradu vydaním niekoľkých nariadení, ktorými uložil valachom Oravy a Liptova výkon strážnej služby na hraniciach a cestách, vymenil starú posádku za novú a na hrade realizoval rozsiahle fortifikačné práce. Boli prestavané a nadstavané hradobné múry, fortifikačný systém doplnený o kruhové bašty. V strednej časti hradu dal postaviť renesančný obytný palác. Matej Korvín hrad pripravoval pre svojho nemanželského syna Jána Korvína, ktorý však oň neprejavil záujem a po smrti svojho otca Oravu dostal do zálohu za 10000 zlatých Štefan Zápoľský.

3. stavebná etapa- renesančná 2./4 15. storočia (Ján z Dubovca)

Hrad :

Rozsiahle prestavby hradu v rokoch 1534-1545 uskutočnil Ján z Dubovca, ktorý Oravský hrad prebudoval na modernú pevnosť. Na začiatku dal prestavať priestory Horného hradu. Obranyschopnosť hradu vylepšil dostavbou dvoch trojpodlažných delových bášť kruhového pôdorysu. Komfort bývania na hrade vylepšil výstavbou obytného paláca, osadeného medzi hranolovou vežou z 13. storočia a skalnou stenou hradného brala. Pod neustálou hrozbou tureckého nebezpečenstva ďalej posilnil fortifikačný systém hradu v roku 1534 vybudovaním vstupnej brány s padacím mostom. Staršiu, dnešnú tretiu bránu do hradu prepojil s novopostavenou bránou a na nároží hradného múru dal vybudovať kruhovú baštu. Stavebnú činnosť Jána z Dubovca potvrdzujú kamenné erby, mnohé s letopočtami prestavby.

4. stavebná etapa- renesančná koniec 15. storočia (František Thurzo)

Hrad :

V roku 1556 získal Oravský hrad František Thurzo, ktorý Václavovi Sedlnickému, príbuznému Jána z Dubovca, vyplatil finančný dlh voči Ferdinandovi Habsburgskému. Na hrade bola vykonaná podrobná obhliadka. V listine z roku 1557, ktorá je prvým dokladom o stavebno-technickom stave hradu, sa nachádzajú aj záznamy o prasklinách v hradných múroch. Statické poruchy vznikli v dôsledku nedostatočných základov bášť budovaných v minulosti, ich príčinou bolo aj geologické zloženie podložia hradného brala, neprepúšťajúceho vodu. František Thurzo statické zabezpečenie narušených častí riešil budovaním masívnych oporných múrov, v rámci protipožiarnych opatrení dal všetky drevené časti hradu nahradiť kamenným murivom. Po ukončení opráv Horného hradu pokračoval v oprave Stredného hradu, kde boli stavebne upravené interiéry duboveckého paláca. Podľa listiny z roku 1595 bola na Strednom nádvorí vykopaná studňa, hĺbená 2 roky. Pri západnom hradnom múre Dolného hradu postavil dvojpodlažný obytný palác, ktorý mal vodovod, ktorý bola privedená voda popod zem do kuchyne. Svoju stavebnú činnosť na oravskom hrade zavŕšil prestavbou Tretej brány na nové vstupné krídlo.

4. stavebná etapa- renesančná začiatok 16. storočia (Juraj Thurzo)

Hrad :

V roku 1606 Rudolf II. za vernosť a zásluhy prideliť grófsky titul a dedičné právo na oravský hrad. Juraj Thurzo stavebné práce zameriaval hlavne na zdokonalenie obranyschopnosti hradu. V priestore medzi druhou a tretou bránou bola prístupová cesta preklenutá valenou klenbou a dobudovaný delový bastión, v nižších priestoroch s kazematmi. Časť prístupovej cesty pred druhou bránou dal opevniť kamenným múrom, vybudovať prvú bránu s priekopou a padacím mostom. Prestavaný bol aj thurzovský palác na dolnom hrade. Na hlavnom nádvorí boli vytvorené dve terasy, prepojené kamenným schodiskom. Stavebné práce ukončila výstavba reprezentačnej kaplnky, ktorá na južnej strane uzatvárala obytný palác a bola vysvätená v roku 1611. V kaplnke bol osadený bohato vyrezávaný drevený oltár, v roku 1752 prevezený do Necpal.

Podhradie :

Okolo hradu sa v roku 1559 spomínajú štyri majere : Podzámok, Horná Lehota, Dolná Lehota a Racibor. Pod hradom podľa písomností z roku 1619 sa nachádzali objekty krčmy, pily, mlyna, pivovaru, valchy na súkno a mlynu na výrobu pušného prachu. Okrem týchto objektov sa tu nachádzali rybníky. V roku 1637 vznikla v Oravskom Podzámku samostatná fara, pričom farár ešte v tom čase býval na hrade. Podľa písomných záznamov z roku 1626 podhradie tvorilo malú osadu, v ktorej žilo prevažne služobníctvo oravského panstva. V roku 1686 osada vyhorela počas povstania Imricha Tökoliho (1678 – 1686). Počas týchto bojov bolo sídlo pod hradom spustošené, samotný majer bol vypálený. Okrem toho vyhorel hostinec, mýtna budova, tri sázky na ryby, múčny mlyn, včelín, záhradníkov a včelárov domček. Urbanizmus tohoto osídlenia bol pravdepodobne založený na voľnej zástavbe zatiaľ nekoncepčne rozloženej okolo hlavnej kráľovskej cesty spájajúcej regióny Liptova, Turca s Hornou Oravou a následne s Malopoľskom. Táto cesta determinovaná prírodnými pomermi, terénnymi podmienkami viedla v rámci terasy s nutným odstupom od rieky Orava s ľavotočivým zatočením v južnej polohe od hradného brala. Samotná cesta sa severne od hradu rozdeľovala s jej ďalším pokračovaním severovýchodným smerom popri rieke Orava ku mestám Tvrdošín a Trstená. Severným smerom ku regiónu Bielej Oravy s horským prechodom Príslop. Samotná zástavba spolu s dreveným palisádovým opevnením a bránou je

viditeľná na najstaršom vyobrazení Oravského hradu a Podzámku, autor J. van den Nyport, rok 1686, archív PÚ SR č. 102 975 – repro z : "Verný a pravý obraz Slov. miest a hradov ". V rámci tohto vyobrazenia je viditeľných 6 objektov s naznačením horizontálnym šrafovaním tzn. zrubových drevených konštrukcií s valbovým prestrešením. V tomto období z hľadiska vyobrazení na vedutách nie je v okolí hradného brala a samotného hradu žiadna vzrastlá zeleň.

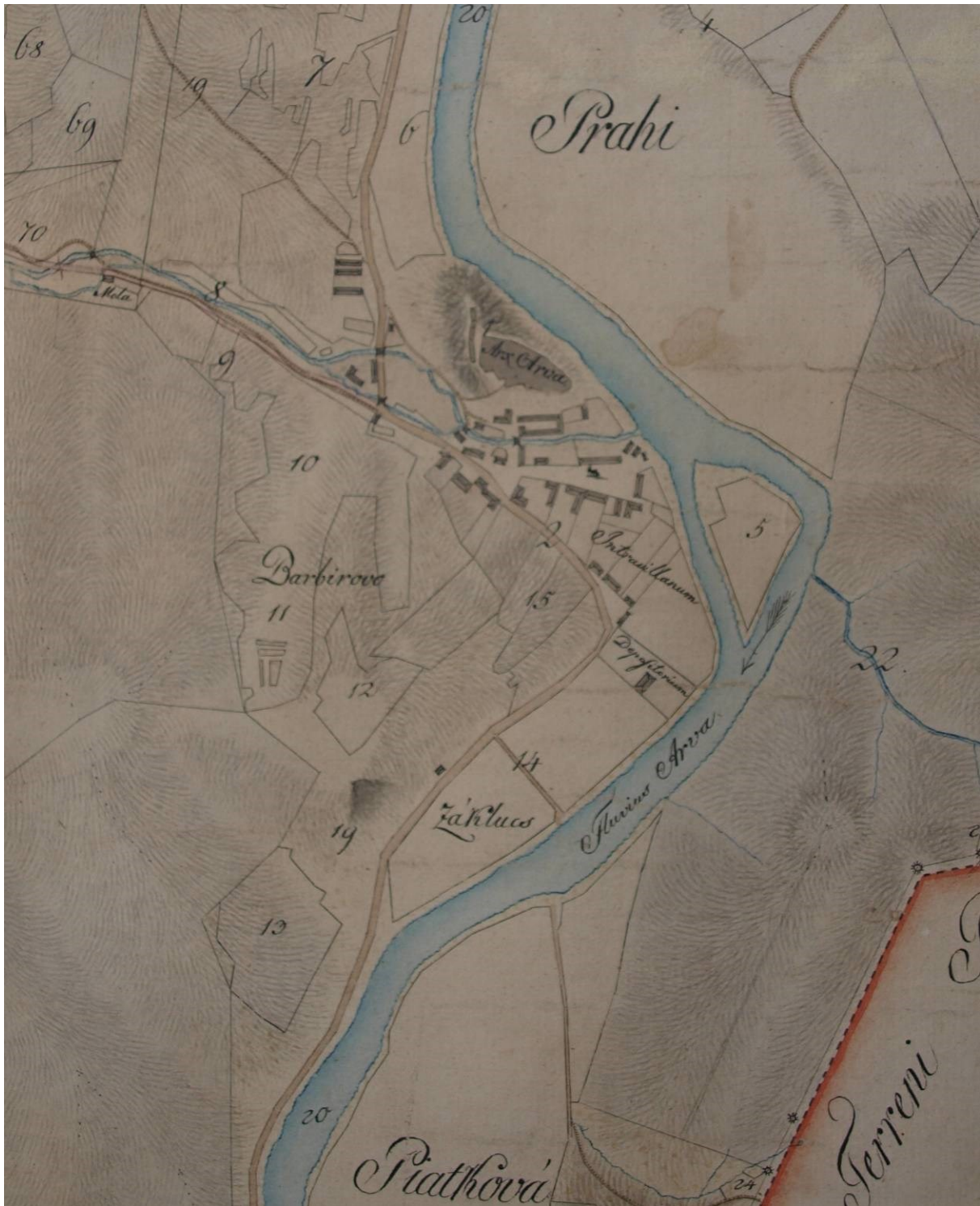
5. stavebná etapa- neskorobaroková koniec 18. storočia

Hrad :

Po smrti Imricha Thurzu hrad bol v správe vdovy po Jurajovi Thurzovi Alžbety Czoborovej. Po jej smrti v zmysle požiadavky nedeliteľnosti majetku, obsiahnutej v Thurzovom testamente, sa v roku 1626 spoločnými vlastníkmi oravského panstva stalo 7 dcér. Územie Oravy sa dostalo pod správu Oravského komposesorátu, na čele ktorého stál direktor, volený z potomkov Juraja Thurzu. Direktor mal na starosti hospodárske, obchodné a personálne otázky, vykonával obhliadku panstva, rozdeľoval rovnakým dielom výnosy z majetku. V roku 1792 bol do funkcie direktora zvolený František Zichy, ktorý realizoval po dlhšom čase stavebné úpravy hradu. V dolnom hrade boli adaptované priestory pre ubytovanie spolumajiteľov hradu. Pre úradníkov komposesorátu boli upravené priestory nad treťou bránou a pri archívnej veži. Opustený horný hrad bol vyčlenený pre vojenskú posádku, na spodnom podlaží bolo väzenie.

Podhradie :

Stavebný rozvoj obce v podhradí súvisel z rozvíjajúcou sa administratívno-správnou činnosťou oravského komposesorátu, ktorá bola v roku 1797 premiestnená do budovy novej prefektúry. Tento krok znamenal aj oslabenie pôvodného významu hradu, ktorý zostal neobývaný. V roku 1778 malo podhradie 114 obyvateľov. Urbanistický vývoj územia bol konsolidovaný okolo hlavnej cesty a Račovského potoka s následným vytvorením malého trojuholníkového priestoru - námestia smerom za objektmi prefektúry a administratívnej budovy s jej akcentovaním sakrálnou stavbou - rímskokatolíckym kostolom sv. Jána Nepomuckého. Ku tejto bol spolu s farou podľa písomných prameňov vydaný pozemok v roku 1705. Následne je v roku 1774 v zmysle zachovaných písomných prameňov uvedené postavenie fary a v roku 1782 aj samotného kostola. Konsolidovaná zástavba je už viditeľná aj na 1. Vojenskom mapovaní Uhorska z rokov 1769 – 1775 (uložené "Hadtörténeti múzeum és intézet térképtár, Budapešť"). Taktiež nami popisovaná zástavba je čitateľná aj na mapových listoch uložených v rámci Oravského múzea z roku 1813, autor Ezechiel Ruttkay zmluvný geometer Oravského panstva. Z týchto máp je opätovne jasne čitateľná historická zástavba Podzámku s interpretáciou aj funkčného využitia jednotlivých objektov ako hospodársko - administratívneho, cirkevného a školského strediska. Funkciu jednotlivých objektov zhrnul vo svojom článku Rudolf Suran "Oravský Hrad na mapách z roku 1813", in : Pamiatky a Múzea, č. 1/2002, str. 8-10. Výstavba objektov v rámci Podzámku bola exaktne dendrochronologicky dokázaná aj v rámci prieskumu historických krovných konštrukcií a to v rámci troch objektov a to Budovy administratívnej (Hospodárskeho domu) - 1783-84d, Pošty - 1793/94d a objektu Prefektúry - 1794-95d, prevzaté z publikácie "Historické krovy v regiónoch Oravy a Kysúc", autori : Suchý Ľubor, Krušínský Peter, Grúňová Zuzana, Ďurian Karol, Zacharová Danko, Korenková Renáta, vydala Žilinská univerzita v Žiline - Stavebná fakulta - Katedra pozemného staviteľstva, rok 2010. V tomto období z hľadiska vyobrazení na vedutách nie je v okolí hradného brala a samotného hradu žiadna vzrastlá zeleň.

Mappa Topographica, Terreni Arcis Arva ad Exelsam familia Thurzo spectanties, Delineata Ezechiel Ruttkay A 1813, Zbierkový fond Oravského múzea

6. stavebná etapa- 19. storočie

Hrad :

18. 4. 1800 sa z budovy fary na hlavnom nádvorí dolného hradu rozšíril požiar, ktorý mal ničivé dôsledky. Vo veternom počasí sa oheň rozšíril na okolité šindľové strechy, vo veži hradnej kaplnky sa roztopili zvony. Takmer nepoškodená zostala hradná kaplnka a Archívna veža. Požiar zničil všetky drevené prvky (šindľové strechy, pavlače, trámové stropy), najviac postihnutý bol dolný a stredný hrad. František Zichy v tom istom roku zabezpečil opravu a zastrešenie budov dolného hradu. Ďalšie záchranné práce vykonal až jeho syn František Zichy mladší v roku 1824.

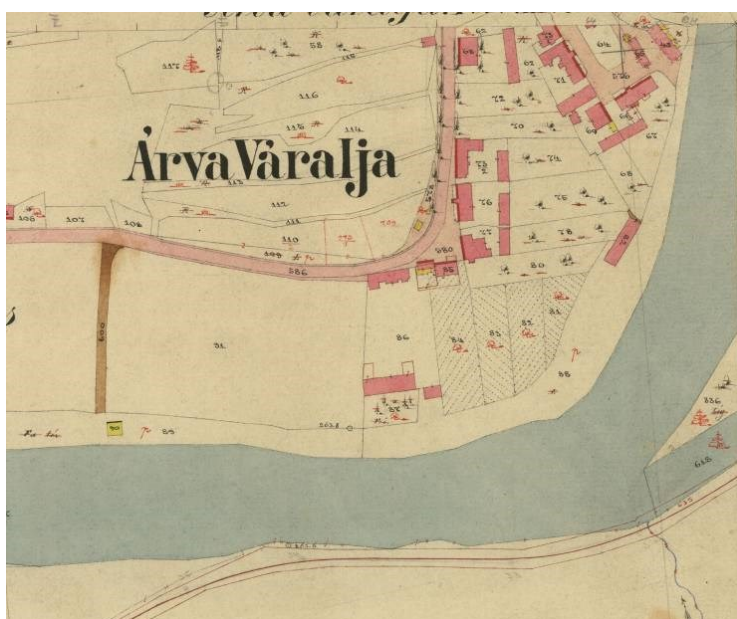
Počas pôsobenia Jozefa Pálffyho vo funkcii posledného riaditeľa Oravského komposesorátu bola realizovaná ďalšia oprava a rekonštrukcia hradu. Pálffy dal v duchu vtedajších dobových názorov obnoviť a zreštaurovať obytné priestory korvínovského paláca, interiér veže z 13. storočia. V interiéroch boli realizované drevené obklady stien, rytierska sála vymaľovaná nástennými maľbami v renesančnom duchu s akantovými rozvilinami bavorským maliarom Maximiliánom Mannom. Na baštách, ktoré vybuďoval Ján z Dubovca, boli manzardové strechy nahradené cimburím. Statické poruchy na dolnom hrade boli zabezpečené železnými tiahľami.

Významným rokom pre opustený hrad sa stal rok 1862, kedy do funkcie direktora bol zvolený Edmund Zichy. Dal opraviť niektoré objekty oravského hradu, zaviedol moderné postupy v riadení hospodárstva. Lesný odborník Wiliam Rowland sa stal aj iniciátorom založenia múzea Oravského komposesorátu v priestoroch neobývaného hradu.

Podhradie :

Po výstavbe sídla Oravského komposesorátu v podhradí postupne boli vystavené ďalšie administratívno-správne a hospodárske budovy, ako aj obytné domy úradníkov Oravského komposesorátu. V tejto etape sa ustálila koncepcia malého ústredného trojuholníkového námestia s rozšírením zástavby aj ku severnej križovatke a zhustením zástavby popri hlavnej ceste. V rámci cestnej siete sa stáva v 2. polovici 19. storočia determinantom urbanistickej štruktúry cestné prepojenie cez rieku Oravu s výstavbou mostnej konštrukcie pri hradnom brale podľa historických fotografií najprv drevenej hrádzenej konštrukcie mostovky s nosnými kamennými pylónmi a následne pravdepodobne už na konci 19. storočia nahradenej konštrukciou železnou s priehradovými nosníkmi. Samotná zástavba je jedno alebo dvojpodlažnými objektmi so sedlovými alebo valbovými zastrešeniami. Trojuholníkové námestie sa po jeho stranách (východná a západná) intenzívnejšie zastavuje už s uplatnením radovej jednopodlažnej formy zástavby so sedlovým zastrešením. Voľnejšia radová forma zástavby s odstupovými medzerami medzi jednotlivými objektmi je uplatňovaná aj na hlavnej ceste s výstavbou objektov mýtnice, majera a samotných ubytovacích objektov úradníkov a služobníctva komposesorátu. Z tohto obdobia pochádza viacero nadstavieb, resp. výrazných úprav jednotlivých objektov v mnohých prípadoch intaktne zachovaných do súčasnosti. V rámci prieskumu krovných konštrukcií najhodnotnejších objektov Oravského Podzámku - kostol, prefektúra, stará prefektúra, prefektúra, mýtnica, pošta, administratívna budova a aj samotný hrad boli identifikované historické hambáľkové krovné konštrukcie postavené po rozsiahlom požiari resp. v priebehu 19. storočia prestavané (Oravský hrad - dolný hrad (1., 2. 3. brána, administratívny trakt), stredný hrad (kaplnka, Thurzov palác), horný hrad (Citadela) - dedrochronologické datovanie 1798 - 1810d, Rímskokatolícky kostol sv. Jána Nepomuckého- dedrochronologické datovanie 1828 - 1830d, Mýtnica 1868 - 1869d, prevzaté z publikácie "Historické krovy v regiónoch Oravy a Kysúc", autori : Suchý Ľubor, Krušínský Peter, Grúňová Zuzana, Ďurian Karol, Zacharová Danko, Korenková Renáta, vydala Žilinská univerzita v Žiline - Stavebná fakulta - Katedra pozemného staviteľstva, rok 2010.

V tejto etape aj podľa vedút a grafík zachytávajúcich hrad sú už viditeľné vzrastlé stromy na hradnom brale. Celkovo Oravský Podzámok na rozdiel od predchádzajúcich období dostáva svoju súčasnú podobu zo vzrastlou zeleňou pozdĺž vodných tokov rieky Oravy a Račovského potoka s reguláciou rybníkmi v severnej časti pre chov rýb. Taktiež táto sprievodná zeleň sa nachádza aj popri hlavnej cestnej komunikácii (stromoradie). Na základe katastrálnej mapy z roku 1867 boli malé sadovnícke úpravy realizované pri objektoch prefektúry (severná strana), pošty (južná, západná a severná strana), administratívneho objektu (objekt Turistu, južná a západná strana) a fary (západná strana). Na súčasnom Hviezdoslavovom námestí v centrálnej polohe sa nachádzala na nepravidelnom trojuholníkovom pôdoryse malá sadovnícka úprava.

Katastrálna mapa Oravského Podzámku z roku 1859, aktualizovaná v roku 1933, list 4-5, M 1:2880, Zv 66, Geodetický a kartografický ústav Bratislava. Kópia v Archíve PÚ Bratislava, sign. 1706

7. stavebná etapa- 1./2 20. storočia

Podhradie :

V roku 1930 na podnet vtedajšieho riaditeľa Mikuláša Kubínyho bol v južnej časti Oravského Podzámku vystavaný rozsiahly hospodársky dvor Na návrh Riaditeľstva OK Ministerstvo hospodárstva rozhodlo o stavbe píly v Oravskom Podzámku. Píla s elektrickým pohonom bola postavená v rokoch 1940-1941 a patrila medzi najmodernejšie na Slovensku. V tomto období dochádza ku výstavbe rodinných domov v rámci severnej časti územia pri hlavnej ceste č. popisné 77 a samozrejme k úpravám existujúcich napr. hotel, pošta, budove administratívnej "Turista", fary a radových objektov v rámci trojuholníkového námestia. Táto stavebná činnosť neovplyvnila negatívne zachovanú urbanistickú štruktúru sídla s hodnotnými neskorobarokovými a klasicistickými objektmi. Rozsah malých sadovníckych úprav zostal aj v tomto období zachovaný a realizovali sa prvé malé sadovnícke úpravy okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého.

8. stavebná etapa- po roku 1945

Podhradie :

Obdobie po roku 1945 bolo zamerané predovšetkým na odstraňovanie vojnových škôd, obnovu vojnou zničených budov, výstavbu nového vojnou zničeného mosta ponad rieku Orava. Po vojne bolo postavených niekoľko nových objektov. Na jar v roku 1945 vyhorela píla, ktorá však zakrátko bola zrekonštruovaná, po znárodnení prešla pod správu Štátnych lesov, v roku 1953 pod Liptovsko-oravské píly, n. p., od roku 1958 pod Drevoindustriu. Budova školy s bytom učiteľa bola rekonštruovaná a dostavaná. Na mieste budov oravského komposesorátu boli postavené dve dvojpodlažné budovy Lesníckeho Výskumného Ústavu, oproti nim na svahu koncom 80. rokov bytovky. Výsledkom ďalšej stavebnej činnosti boli rodinné domy a bytovky na dnešnej lesníckej ulici v južnej časti pamiatkovej zóny, domy oproti majeru nad prístupovou komunikáciou do obce. Charakter doplnenia resp. nahradenia zástavby najmä v južnej časti územia pri hlavnej ceste determinovalo a zároveň výškovým usporiadaním a hmotovo-objemovým členením poškodilo výraz zachovanej málopodlažnej urbanistickej štruktúry. Dominantnými sa v rámci tejto časti stali objekty Zdravotného strediska, školy a administratívnych budov. Z hľadiska zachovania sadovníckych úprav v tomto období sa zredukovala pri objekte Prefektúry (severná strana) a pri objektoch budovy administratívnej (objekt Turistu) a pošty zanikla. Sprievodná zeleň okolo komunikácie a vodných tokov zostali ponechané.

10. stavebná etapa- po roku 1995

Všeobecne záväzným nariadením Okresného úradu v Dolnom Kubíne zo dňa 3. júla 1995, s nadobudnutím právoplatnosti 17. júla 1995 bolo historické jadro obce vyhlásené za pamiatkovú zónu.

Zanedbaním nevyhnutnej údržby niektorých historických objektov došlo k narušeniu ich stavebno-technického stavu. Koncom 90. rokov minulého storočia boli z pôvodnej historickej zástavby severne od budovy obecného úradu asanované dva domy. V rámci pôvodnej zástavby územia sa uplatňovala forma regenerácie zástavby so stavebnými úpravami spojenými so zmenou funkcie objektov z obytných na služby - cukrárne, krčmy, reštaurácie, pizzerie. Tento vývoj je do súčasnosti determinovaný najmä zvýšeným turistickým ruchom a záujmom o národnú kultúrnu pamiatku - Oravský hrad. Tieto úpravy mali aj negatívny vplyv a to nekoncepčnou výstavbou rôznych občerstvovacích stánkov, letných sedení resp. terás,

ktoré čiastočne narušili výzor pamiatkových objektov - bývalej budovy administratívnej pošty, hotela, objektu č. súpisné 4. Výstavbou rýchlostnej komunikácie R3 sa len minimálne narušila urbanistická štruktúra územia, avšak čiastočne sa zmenil resp. narušil prírodno-krajinársky charakter južnej časti územia okolo rieky Orava so vzrastlou zeleňou popri nábřeží. Do súčasnosti sa zachovali sadovnícke úpravy na Hviezdoslavovom námestí vymedzené komunikáciami v trojuholníkovom pôdorysnom tvare. S menšími úbytkami sa zachovala sprievodná zeleň okolo komunikácii a vodných tokov. V rámci sadovníckej úpravy okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého došlo k výsadbe tují v severnej časti. Na ploche pozemkov medzi Račovským potom a cestou do obce Pribiš na spojnici medzi hradom a parkoviskom bol založený parčík.

F. CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

F.1. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY

Pamiatková zóna Oravský Podzámok je intaktným územím s málo urbanisticky narušenou štruktúrou založenou okolo výraznej prírodno-krajinárskej dominanty hradného brala a je jedným z mála najintaktnejšie zachovaných hradných celkov Slovenska - Oravského hradu. Komplex budov hradu je národnou kultúrnou pamiatkou. Tento celok je výrazným determinantom územia z hľadiska dominantnosti, obrazu krajiny, siluety, panorámy a aj priestorovej štruktúry územia. Podhradie malo obmedzené možnosti rozvoja s klasickou ulicovou zástavbou, ktorá sa len rozvinula okolo prístupovej komunikácie s mestotvorným menším trojuholníkovým námestím. Ochrana územia zahŕňa celé hradné bralo spolu s najbližším okolím tiahnucim sa južne až za ohyb rieky Orava. Taktiež ku základným pamiatkovým hodnotám územia patrí rozsiahly fond národných kultúrnych pamiatok, ktoré svojim situovaním, hmotovo-objemovým riešením a funkčnou náplňou determinujú pamiatkové hodnoty územia a to hmotnej podstaty ako sú hmotová skladba zástavby, pôdorysná štruktúra sídla, strešná krajina a vnútorný a čiastočne aj vonkajší obraz územia.

F.1.1. OBRAZ KRAJINY – CHARAKTERISTICKÉ POHĽADY

Obec Oravský Podzámok leží v Oravskej vrchovine, ktorá sa tiahne od obce Párnica po Oravskú kotlinu, ktorá patrí do oblasti Stredných Beskýd, ktoré sú súčasťou Vonkajších Západných Karpát. Rozmanitosť geomorfologického podkladu sa prejavila výrazne členitým reliéfom, v ktorom z malebne modelovaného povrchu krajiny s flyšovým podkladom vystupujú vápencové bralá a útvary, ktoré vytvárajú ostré kontrasty s okolitým hladko modelovaným povrchom krajiny. Oravskou vrchovinou preteká rieka Orava, ktorá ho oddeľuje od výbežkov Chočského pohoria. Pozdĺž rieky Orava sa vyvinulo najhustejšie osídlenie Oravy. Pamiatková zóna Oravský Podzámok sa rozprestiera na území, vklínenom medzi riekou Orava a výbežky svahov Oravskej vrchoviny. Rieka Orava v údolí vytvára veľké meandre, v južnom oblúku s najnižšou úrovňou. Terén od nábregia na južnej strane mierne stúpa severným smerom pozdĺž Račovského potoka, na západnej strane do pamiatkového územia zasahujú výbežky Oravskej vrchoviny s výraznejším stúpaním západným smerom ponad štátnu cestu I/59. Z malebného údolia na východnej strane pamiatkovej zóny výrazne vystupuje bradlový útvar s Oravským hradom na náhorných terasách, ktorý tvorí charakteristickú siluetu sídla z viacerých pohľadových uhlov. Geologický podklad tvoria v severnej časti flyšové horniny, v južnej vápencové bralá. Celý tok Oravy je chráneným areálom so IV. stupňom ochrany. Rieka Orava od Hornej Lehoty tečie veľkým oblúkom na sever, kde pri Dolnej Lehote sa stáča južným smerom, obmýva hradné bralo a svojím pravým brehom vytvára prirodzenú hranicu pamiatkovej zóny. V južnej časti vytvára ďalší pravotočivý oblúk popod majer. Orava rozdeľuje obec Oravský Podzámok na historickú časť s pamiatkovou zónou s okrajovými obytnými zónami rodinných domov a priemyselnou zónou na juhu a novšiu časť so železnicou a obytnou zónou. Pamiatkovou zónou preteká Račovský potok, ktorý sa v južnej časti vlieva do rieky Orava. Koryto rieky Orava vytváralo na svojom toku rozmanitejšie formy s bočnými ramenami, obkolesujúcimi malé ostrovčeky. Postupnou eróziou a reguláciou tieto členitosti zanikli. Jeden z takýchto ostrovov zachytáva aj mapa Ezechiela Ruttkaya z roku 1813 v oblúku pod dolným majerom. V roku 1904 Oravský komposesorát zriadil na pravom brehu Oravy kúpalisko s prezliekacími kabínkami a upraveným brehom. Významným zdrojom vody bol Račovský potok. V severnej časti v mieste nad dnešnou križovatkou do Tvrdošína nad domom súp. č. 64 bol vybudovaný náhon

pre vodný mlyn na mletie surovín pre výrobu pušného prachu, neskôr prestavaný na mletie múky. Náhon od križovatky prebiehal paralelne s dnešnou komunikáciou I/59 a pod mlynom ústil do Račovského potoka. V severnej časti pamiatkovej zóny boli vybudované rybníky.

Vzhľadom na zložitú morfológiu terénu, zalesnený vrch a vodný tok sa situovanie diaľkových pohľadov obmedzuje na severnú, východnú a južnú polohu a to z prístupových komunikácií Rýchlostnej cesty R3, komunikáciu I/78 (Oravský Podzámok - Námestovo) a I/59 (Oravský Podzámok - Trstená). Tieto sa prirodzene sústreďia na najimpozantnejšiu časť pamiatkového územia s hradným bralom a Oravským hradom. Chránené pohľadové uhly sú bližšie špecifikované v grafickej dokumentácii : „Chránené pohľadové uhly (grafická príloha, výkres č.1 – Širšie vzťahy)“

č.1 – Chránený panoramatický pohľad na juhozápadnú časť pamiatkového územia v pozadí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z rýchlostnej cesty R3

č.2 - Chránený panoramatický pohľad na juhovýchodnú časť pamiatkového územia v pozadí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z rýchlostnej cesty R3

č.3 – Chránený panoramatický pohľad na východnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z komunikácie III. triedy Oravský Podzámok - Pribiš

č.4 - Chránený panoramatický pohľad na severovýchodnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z cesty I. triedy I/59

č. 5 - Chránený panoramatický pohľad na severozápadnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z cesty I. triedy I/78

Opätovne vzhľadom k náročnej morfológii terénu sa chránené pohľadové kužele z interiéru pamiatkového územia sústreďujú z najvyššieho miesta hradného brala a Oravského hradu a to z objektov Citadely a zadnej vyhladky. Tieto sú vedené smerom ku centrálnej zóne a prírodno-krajinárskym scenériám. Tieto sú opätovne definované v grafickej časti: „Chránené pohľadové uhly z interiéru pamiatkového územia č. 1 - 4 (grafická príloha, výkres č.1 – Širšie vzťahy)“.

č.1 – Chránený panoramatický pohľad na zachovanú historickú urbanistickú štruktúru v centrálnej časti pamiatkovej zóny a na impozantný krajinný obraz centrálnej časti pohoria Oravská Vrchovina s vrchom Skalka a terénnou vyvýšeninou nad obcou zvanou Šibenice.

č.2 - Chránený panoramatický pohľad na severovýchodnú časť pamiatkového územia a na impozantný krajinný obraz - centrálnej časti pohoria Oravská Magura s vrcholmi Skalka a Prostredný Racibor

č.3 – Chránený panoramatický pohľad na severozápadnú časť pamiatkového územia a na impozantný krajinný obraz s vidieckou zástavbou obcí Dolná Lehota, Horná Lehota a západnej časti pohoria Oravská Magura s vrcholmi Drvisko a miestnou časťou Michalkovo

č.4 - Chránený panoramatický pohľad na meandrujúci tok rieky Orava a na impozantný krajinný obraz centrálnej časti pohoria Oravská Vrchovina s vrchom Kýčera.

F.1.2. VONKAJŠÍ OBRAZ ÚZEMIA – PANORÁMA, SILUETA

Pre vonkajší obraz územia - panorámu je charakteristický geomorfologicky veľmi členitý terénny profil, ktorý prudko klesá od západu a to od vrchu Šibenice a Skalka ku nivnej plošine pri rieke Orava. Tento terénny profil je v severnej polohe výrazne narušený pre celé územie dominantným hradným bralom s Oravským hradom. Zástavba pri úpätí hradného brala a v rámci centrálnej časti je nižšia malopodlažná okrem rímskokatolíckeho kostola, ktorý svojim situovaním v centrálnej časti námestia tvorí dominantu tejto časti územia. Celkovo panorámu územia a celého sídla limitujú okolité vrcholy Oravskej Magury a Oravskej Vrchoviny - Kýčera, Skalka, Racibor. Osadením do uzavretého údolia sú limitované aj panoramatické pohľady na územie ako celok. Najlepšie je najväčší podiel územia s celým

hradným Bralom a Oravským hradom vnímateľný len z južnej a juhovýchodnej polohy. Celkovú panorámu sídla a samotnej PZ v severnom smere uzatvára pohorie Oravskej Magury s vrchmi Prostredný Racibor a Drvíska. V západnom smere vrch Skalky s návrším Šibenice a južnom smere je to vrch Kýčery Oravskej Vrchoviny. Otvorenejšia panoráma sídla je vnímateľná len z juhovýchodnej a čiastočne východnej polohy. Siluete celého územia absolútne dominuje hradné bralo s Oravským hradom. Ostatná zástavba osádzaná na čiastočne stúpajúcom teréne nie je dominantnejšia okrem rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého. Ku nevhodnej umelo vlozenej dominante v južnej polohe územia možno kvalifikovať novšiu zástavbu rodinných domov na úpätí Šibeníc a objekt školy pri hlavnej ceste.

F.1.3. VNÚTORNÝ OBRAZ ÚZEMIA – PRIESTOROVÁ ŠTRUKTÚRA

F.1.3.1 Hmotová skladba zástavby

Obec sa vyvinula z hradného majera Oravského panstva, od konca 18. storočia ako sídlo Oravského komposesorátu, ktoré sa presťahovalo z hradu do bývalého majera. Na území sa nachádzali hlavne administratívne budovy riaditeľstva komposesorátu, domy úradníkov panstva a remeselníkov, postavené ako solitéry na parcelách nepravidelného tvaru, vychádzajúceho z terénnych daností. Táto zástavba sa v priebehu 18. storočia upravuje formovaním okolo hlavnej cesty a pri nej vytvorením reprezentačným priestorom - trojuholníkovým námestím s osadenými najdôležitejšími objektmi podhradia prefektúrou, kostolom, farou, poštou, administratívou a rodinnými domami úradníkov. Táto následne sa v priebehu 19. storočia zahusťuje do dnešnej podoby. Okolo dnešného Hviezdoslavovho námestia je situovaná dvojpodlažná soliterna zástavba stavieb s dvoma nadzemnými podlažiami bez podpivničenia. Tam, kde boli domy osadené do svahu, boli spodné podlažia zapustené do terénu. Dom súp. č. 12 má 2 nadzemné podlažia, spodné zapustené do terénu, na hlavnej do námestia orientovanej fasáde s malými okienkami. Mlyn, situovaný na severnej strane námestia využíva konfiguráciu terénu, zapustené podlažie sa prejavuje len na východnej fasáde. Objekty sú zastrešené väčšinou valbovými alebo sedlovými strechami s murovanými štítmi. Dva domy sú s manzardovými strechami - Prefektúra a Pošta. Forma zástavby je v centrálnej časti námestia radová bez rozvinutia do krídlovej. V ostatných častiach je to soliterna. Južným a severným smerom od centrálnej časti pamiatkovej zóny sú staršie domy väčšinou jednopodlažné, postavené na obdĺžnikových pôdorysoch, niektoré s pristavanými dvorovými krídlami. Domy majú sedlové alebo vlabové strechy s murovanými štítmi. Celú koncepciu tejto zóny však narušuje novšia výstavba v južnej časti zóny pri hlavnej komunikácii, ktorá je trojpodlažná. Zástavbu celého pamiatkového územia dotvára bloková zástavba urbanisticky uzavretého celku budov majera Oravského komposesorátneho panstva súp. č. 49.

Výškovo a druhovo najrozmanitejšiu skladbu tvorí komplex Oravského hradu s areálom, v najnižšej polohe s Dolným hradom, prístupným cez prvú a druhú dolnú hradnú bránu, na východnej strane nádvorja s Thurzovským palácom. Cez tretiu bránu sa vchádza do Stredného hradu s bývalou farou a Korvínovským a Duboveckým palácom. Na temeni hradného brala je postavená pozdĺžna niekoľkopodlažná stavba citadely. Rozmanitá hmotová skladba hradného komplexu je daná nielen rozdielnou výškou stavieb, založených na pôdorysoch rôzneho tvaru. Zastrešenie všetkých objektov hradného komplexu je valbové alebo sedlové so šindľovou krytinou, pozn. archívna bašta má vysokú dlátkovú strechu.

DOMY

súp. č. 13 (parcela č. 55/1) sídlo prefektúry postavené v roku 1792, sídlil tu prefekt so súdnou právomocou pre celé územie OK. Na 2.NP v zasadacej miestnosti sa konali valné

- zhromaždenia kompososorov, na 1.NP mal svoje priestory lesný taxačný úrad OK. Po roku 1918 tu sídlila Vnútená správa OK, v rokoch 1923-1948 Riaditeľstvo OK.
- súp. č. 2 (parcela č. 24) - pôvodne súčasť hospodárskej usadlosti, kde býval krajčír Cyril Paňák, po odchode do dôchodku dozorca a sprievodca hradu Kubašák, v roku k drevenej zrubovej časti pristavaná murovaná, slúži ako pokladňa Oravského múzea
- súp. č. 4 (parcela č. 28) - pôvodne pekáreň z 2./2 19. storočia, ktorú prevádzkovala rodina Steindlovcov, posledný pekár Bartolomej Steindl skončil svoju činnosť v roku 1949, v súčasnosti Hostinec pod hradom
- súp. č. 6 (parcela č. 21/1) - pôvodne prízemná budova, Neskôr bol dom nadstavaný, horné podlažie sprístupnené krytým exteriérovým schodiskom cez drevenú pavlač. V byte na 2.NP bývali prednostovia lesného úradu OK (Rowland, Scholz, Fertsek, Hain). Po zániku OK boli na 2.NP 2 byty pre zamestnancov, na 1.NP sa sem z domu č. 9 presťahoval poštový a telegrafný úrad, neskôr tu bol byt a predajňa. Dom obdĺžnikového pôdorysu s manzardovou strechou. V súčasnosti penzión a reštaurácia.
- súp. č. 7 (parcela č. 18) - pôvodne mlyn na suroviny pre výrobu pušného prachu, neskôr upravený na mletie múky, na pohon slúžila voda Račovského potoka privedená náhomom, ktorý začínal nad križovatkou do Trstenej, po ukončení prevádzky tu boli zriadené kúpele s drevenými vaňami a práčovňa pre úradníkov OK, po roku 1918 prestavaný na bývanie, náhon zasypaný
- súp. č. 8 (parcela č. 20) - administratívna budova OK. Neskôr na 2.NP vytvorená divadelná sála. V roku 1923 bol dom prestavaný a v roku 1924 prenajatý Klubu československých turistov, ktorí tu zriadili nocľaháreň. Po roku 1945 tu boli kancelárie Štátnych lesov a zároveň bol dom využívaný ako ubytovňa. Dom obdĺžnikového pôdorysu.
- súp. č. 9 (parcela č. 158) - galéria Oravského múzea. Sídlo vyšších úradníkov Oravského panstva, sídlo Úradu Oravského panstva, údajne aj hostinec, pravdepodobne najstarší objekt podzámku postavený v polovici 18. storočia. Začiatkom 19. storočia bol objekt nadstavaný a na 2.NP vytvorená v celej dĺžke fasády loggia. V roku 1897 v budove sídlil poštový a telegrafný úrad, presťahovaný neskôr do domu súp. č. 6.
- súp. č. 10 (parcela č. 157/1) - hotel Oravan. Klasicistická budova z 1./3 19. storočia, rozšírená koncom 19. storočia, kedy k nej bola pristavaná ubytovacia časť pre hostí a sklady na 1.NP. Na 2.NP bola sála s javiskom využívaná na divadelné predstavenia ochotníckeho spolku, v lete slúžila ako jedáleň a tanečná sála. Hotel bol prenajímaný súkromným hoteliérom. Posledným hoteliérom za Rakúsko-Uhorska bol Šimon Rosenfeld, po ňom prevzal hotel jeho syn Arnold. Posledným nájomcom pred 2. sv. vojnou bol František Novanský.
- súp. č. 12 (parcela č. 153) - pri štátnej ceste I/59, pôvodne ubytovňa pre lesných inžinierov a úradníkov kompososorátu, neskôr tu býval záhradník OK, záhrady boli za domom na svahu Šibeníc. Zásobil ovocím a zeleninou zamestnancov OK. Po vybudovaní majera bolo záhradníctvo premiestnené poniže domu súp. č. 43, kde bol vybudovaný vykurovaný skleníky na pestovanie kvetov.
- súp. č. 15 (parcela č. 41/4) - dom postavený v 19. storočí na mieste bývalej fary z roku 1774
- súp. č. 16 (parcela č. 51) - pôvodne kaplnka na cintoríne s kryptou, zasypanou po 2. sv. vojne, vstup do krypty bol z exteriéru, po požiari pôvodného kostola v roku 1831 rozšírená a prestavaná na rímskokatolícky kostol sv. Jána Nepomuckého, záhrada okolo kostola bola pôvodne cintorínom
- súp. č. 17 (parcela č. 48) - dom postavený na mieste vyhorenej drevenej budovy školy, po požiari postavená v roku 1829 ako murovaná, v dome bol aj byt učiteľa, zároveň organistu, po postavení novej školy v rokoch 1930-1931 tu boli vytvorené 2 byty pre zamestnancov OK, v jednom dlhodobo býval kostolník a obuvník Ján Ganobčík
- súp. č. 19 (parcela č. 60/3) - administratívna budova OK, prestavaná na ubytovacie zariadenie

- súp. č. 20 (parcela č. 62) - administratívna budova OK, pravdepodobne druhá najstaršia budova v podhradí, po postavení ďalších budov pre OK tu bývali kominárski majstri, ako prvý majster Apríl, jeho zať Stroch, Strochov zať Schnidt, Štefan Šmeringai, jeho syn Alexander, v ďalšej časti budovy bývali kočiši štvorzáprahov, po nich stolár Jozef Dragan
- súp. č. 27 (parcela č.72) - do roku 1918 súkromná škola pre panské deti s vyučovacím nemeckým jazykom, neskôr maďarským pod správou OK, po roku 1918 sídlo notára s bytom, 1945-1950 tu býval posledný notár Jozef Benický, po roku 1945 tu sídlil Miestny národný výbor
- súp. č. 34 (parcela č. 59/1) - nová budova lekárskej stanice a byt lekára OK
- súp. č. 43 (parcela č. 85/2 a 85/3) - sídlo lekárskej stanice a byt lekára OK
- súp. č. 44 (parcela č. 102/1) - žandárska stanica postavená v 1./2 19. storočia, po roku 1875-1897 tu bol umiestnený poštový a telegrafný úrad, žandárska stanica tu bola do roku 1950, pričom službukonajúci žandári mali na starosti hlavne ochranu susednej budovy, kde bola umiestnená pokladňa OK. v súčasnosti je objekt využívaný ako pneuservis.
- súp. č. 45 (parcela č. 99/2) - dvojdom pre zamestnancov majera, postavený v roku 1930
- súp. č. 46 (parcela č. 97/2) - dvojdom pre zamestnancov majera, postavený v roku 1930
- súp. č. 47 (parcela č. 93/1) - dvojdom pre zamestnancov majera, postavený v roku 1930
- súp. č. 49 (parcela č. 104) - majer založený v roku 1930 z podnetu vedenia OK na čele s Ing. Nikodémom Panákom, moderný hospodársky dvor, kde bola sýpka, maštale, dielne, kováčska dielňa, silážne jamy, hnojiská, senník, byt správcu, sklad palivového deputátneho dreva pre zamestnancov OK, nový skleník, kde záhradník OK pestoval skorú zeleninu, kvety, okrasné kríky a ovocné stromčeky, ktorými vysádzali sady na Šibeniciach, Rúrach, Michalkove
- súp. č. 56 (parcela č. 120) - pôvodne pre prestarlých bývalých zamestnancov OK, počas 1. sv. vojny v rokoch 1915-1918 tu bol zriadený lazaret, po 1. svetovej vojne do roku 1924 tu bol útulok pre starých, opustených a mrzákov, infekčné oddelenie
- súp. č. 62 (parcela č. 12/1) - v roku 1870 po zrušení mlyna v strede obce v dome súp. č. 3, tu bol zriadený mlyn na obilie, posledným mlynárom bol Ján Kobella, po jeho smrti sa už v mlyne nemlelo
- súp. č. 65 (parcela č. 163) - byt a dielňa kováča OK, tu býval kováč Janák, neskôr jeho syn Štefan, kováč a richtár, dielňa z roku 1800 sa nachádzala v tesnej blízkosti križovatky, v roku 1860 bola prestavaná a rozšírená, po vybudovaní železnice v roku 1900 nastal úpadok dielne, v roku 1939 bola dielňa asanovaná, vybudovaná nová v majeri
- súp. č. 73 (parcela č. 183/2) - vozáreň, slúžila ako zájazdový hostinec s ubytovaním kočiarnou a maštalami pre kone, po postavení hotela a železnice prestavaná na byty, z pôvodnej budovy zachovaná len časť objektu byt a dielňa kováča, v záhrade domu v roku 1898 odkryté žiarové hroby
- súp. č. 142 (parcela č. 414) - dom postavený po roku 1918 ako konzerváreň a sušiareň lesných plodov, podnik zanikol po roku 1990
- súp. č.143 (parcela č. 415/4) – poschodová škola, vedľa so samostatnou budovou s bytom učiteľa postavená v rokoch 1930-1931 nákladom OK
- cintorín (parcela č. 244/1) - založený v severnej časti obce pri ceste na Trstenú začiatkom 19. storočia, počas cholery v roku 1860 pre obmedzené kapacity cintorína a z obáv ďalšieho šírenia choroby mŕtvi boli pochovávaní na západnej strane od cesty do Hruštína, vznikol tak v poradí 3. cintorín, využívaný dodnes, sú tu pochovaní viacerí zamestnanci OK
- rybníky (parcela č. 199/3 a 199/4) - v roku 1926 postavené nové liahne nad mlynom v Račovej, neskôr si ich prenajal rybársky spolok v Dolnom Kubíne, v roku 1930 chov rýb v rybníkoch ukončený, v roku 1941zanedbané, rybníky pri dome č. 78 zrekonštruované

socha Pavla Országha Hviezdoslava (parcela č. 53) - z roku 1935 od akademického sochára Vojtecha Ihriského

zaniknuté objekty

škola- drevená budova z konca 18.- začiatku 19. storočia pre deti sluhov OK, vyhorela v požiari v roku 1827, na jej mieste postavený dom súp. č. 17

kostol- z roku 1782, vyhorel v požiari v roku 1827

fara- z roku 1774, vyhorela v požiari v roku 1827, na jej mieste postavený dom súp. č. 15

cintorín- okolo kostola

kováčska dielňa

maštale a humná- v strede obce pri kostole, hoteli a pod hradom, asanované v roku 1930 v súvislosti s výstavbou nového moderného hospodárskeho dvora

bitúnok- postavený v roku 1904 pod hradom pri Račovskom potoku, zásoboval mäsom jatku pri dome súp. č. 8, zanikol v súvislosti s výstavbou nového mostu cez rieku Orava

jatka pri dome súp. č. 8- výsek a predaj mäsa pre obyvateľov obce ale aj blízkeho okolia, posledný mäsiar Ondrej Anđel

liahne na ryby- založené pred rokom 1600, v roku 1667 sa spomínajú až 3 liahne rýb

kúpalisko- s upraveným brehom, kabínkami na prezliekanie, na pravom brehu rieky Oravy južne od majera, zriadil OK po roku 1900

Hmotovú skladbu územia v centrálnej a severnej časti zóny je možné definovať ako kompaktné zachovanú historickú bez výraznejších negatívnych zásahov. Zástavba v tejto časti územia je zväčša radová z blokových stavieb, prízemná alebo dvojpodlažná prispôbená konfigurácii terénu. Naproti tomu južná a juhozápadná časť územia nie kompaktnou z hľadiska hmotovej skladby obsahujúc výškové determinanty školských, administratívnych a zdravotníckych zariadení troj alebo štvorpodlažných oproti pôvodnej zástavbe prízemných objektov majera č. 46, žandárskej stanice č. 44 alebo sídla lekárskej stanice č. 43. Tieto čiastočne narušili hmotovú skladbu zástavby územia, ale vzhľadom k ich pomerne kompaktnému sústredeniu v rámci jednej ulice nedeformujú celkové pôsobenie historickej hmotovej skladby územia. V rámci územia nie je možné hovoriť o absolútnej výške zástavby vzhľadom na jej rôznorodosť (centrálna časť dvojpodlažné historické objekty, trojuholníkové námestie prízemné objekty, severná časť územia a priestor pod hradom opätovne prízemné objekty s polozaapusteným suterénom).

V rámci nosnej severnej a centrálnej časti územia je možné medzi pamiatkové hodnoty územia zadefinovať charakteristický spôsob vytvárania zástavby a to radovú, solitérnu a radovú z blokových stavieb, urbanistickú kompozíciu zloženú z centrálneho trojuholníkového námestia a k nej priliehajúcej severojužnej uličnej kompozičnej osi, výrazný rozsah zachovania historickej štruktúry v severnej a centrálnej časti územia a jej skladby s prízemnými alebo dvojpodlažnými objektmi prístupnými z úrovne terénu alebo v ojedinelých prípadoch z vyrovnávajúceho schodiska (hotel a prefektúra).

F.1.3.2 Strešná krajina

Strecha od vzniku obydľia tvorí jeho neoddeliteľnú súčasť a zároveň je ukončujúcim prvkom architektúry. Jej hlavnou funkciou je ochrana stavby pred poveternosťnými vplyvmi, ktoré majú negatívny vplyv na jej jednotlivé konštrukcie. Okrem toho strechy dotvárajú architektonický výraz samotného objektu, ulice a sídla. Každé slohové a časové obdobie prináša typické konštrukčné a tvarové riešenie striech, ktoré je pre dané obdobie typické. Pozoruhodné je, že práve krovy a strechy sú v historickom vývoji architektúry najstabilnejšie a najmenej menené konštrukcie. Až živelné katastrofy ako sú požiare, prípadne veterné

smršte ale aj drevokazný hmyz, radikálne prestavby objektov, alebo napr. v súčasnosti populárne a rozmáhajúce sa vstavby do podkroví, historické strechy menia za nové, často krát nekriticky a od predchádzajúcich aj konštrukčne i tvarovo rozdielne.

Zástavbu Oravského Podzámku tvoria väčšinou solitérne objekty, postavené prevažne na obdĺžnikovom nie príliš členenom pôdoryse. Najstaršia strešná konštrukcia v rámci pamiatkového územia je zastrešenie Budovy administratívnej (Hospodárskeho domu) - 1783-84d. Toto zastrešenie je vysoké valbové s aplikovanou šindľovou krytinou. Trošku neskôr sú postavené dve reprezentačné objekty s honosnejšími manzardovými zastrešeniami a to nad objektmi Pošty - 1793/94d a Prefektúry - 1794-95d. Opätovne toto zastrešenie bolo pokryté dreveným šindľom v súčasnosti avšak na objekte pošty s tvarovo a výzorovo príbuznou náhradou - profilovaným plechom. V prípade Prefektúry význam samotnej architektúry podčiarkuje aj jej sochárska výzdoba na atikovom murive nad rizalitom s Alegóriou spravodlivosti. Ďalším typom strechy je klasická valbová strecha, ktorou bol zastrešený hotel Oravan, hospodárska budova alebo dom č. súpisné 12. U samostatne stojacich prevažne jednopodlažných rodinných domov prevažuje typ sedlovej strechy, na oboch stranách s murovanými štípmi, presvetlenými polkruhovo ukončeným oknom alebo dvojicou okienok. Tento typ sa samozrejme uplatňuje aj na rodinných domoch radovej zástavby centrálného trojuholníkového námestia. V rámci viacerých objektov Majera, Mýtnice, rodinných domov v rámci námestia sa uplatňujú pohľadové väzby strechy s vysunutými pomúrniciami, väznicami, krokvami a hambáčkami. Tieto väzby sú obohatené o vyrezávané konce s častým uplatnením fazetovania. Tradičným všeobecne používaným materiálom v minulosti bol ručne štiepaný šindel, ktorý sa uplatnil jednak na objektoch hradného areálu, ako aj v podhradí na administratívnych budovách komposesorátu a domoch remeselníkov. Tento typ krytiny sa v medzivojnovom období nahrádza na viacerých objektoch klasickou pálenou krytinou dvojdrážkovou alebo diagonálne ukladanými AZC šablónami (domy č. 12 a 114). V neskoršom období sa uplatňuje v rámci krytín plech strihaný do pásov s tmavočerveným ochranným náterom - rímskokatolícky kostol, fara alebo hotel. V rámci celého územia zóny sa čiastočne uplatňovali menšie valbové alebo sedlové vikiere (hotel, hostinec, pošta, prefektúra). V súčasnosti sa na presvetlenie podstreší uplatňujú strešné okná.

F.1.4. FUNKČNÉ VYUŽITIE ÚZEMIA

Historická funkčná náplň územia sa dá definovať po polovici 13. storočia ako územie kráľovského domínnia spravujúceho územie Oravy a fortifikačná tzn. chrániaceho dôležitú obchodnú cestu s Malopoľskom. K nej je samozrejme od prvopočiatkov nutné zahrnúť aj funkciu obytnú. So stavebným rozvojom Oravského hradu sa k správcovskej a fortifikačnej úlohe pridáva cirkevná, 15. storočie. Tieto funkcie sú znásobené založením Oravského komposesorátneho panstva v 17. storočí, ktoré sa v priebehu 18. storočia presúva do podhradia. Tu sú funkcie podhradia doplnené práve o malovýrobnú, remeselnícku, administratívno-správnú, školskú a na začiatku 19. storočia aj cirkevnú.

Pamiatkovú zónu tvoria solitérne objekty určené prevažne na bývanie a rekreačné účely, doplnené občianskou vybavenosťou (reštaurácie, pizzerie, krčmy, obchody, škola, samosprávny úrad). Samostatný celok tvorí Oravský hrad s muzeálnymi expozíciami, depozitmi a pracovnými priestormi pracovníkov Oravského múzea. V okrajovej časti na severnej strane pamiatkovej zóny sa nachádza cintorín. Juhozápadná okrajová časť zóny je čiastočne využívaná na skladové a podnikateľské účely. V južnej časti pri rieke Orava nebola výstavba ešte konsolidovaná ďalšou zástavbou a nachádzajú sa tu len parkoviská pre potreby návštevníkov obce a Oravského hradu. Tieto sú sústredené v okrajovej južnej časti územia a sú limitované rozsahom spenených plôch. Umiestnenie tejto statickej dopravy - parkovísk v

južnej okrajovej časti územia dočasne nenaruša jeho charakter. Po konsolidácii územia formou zástavby tohoto nateraz nezastavaného územia je však nutné statickú dopravu - parkoviská premiestniť na druhú stranu rieky Oravy v zmysle prijatého Územného plánu obce a jeho doplnku č.1. Ďalšie priestory pre statickú dopravu, tzn. väčšie parkoviská sa v území nenachádzajú. Taktiež umiestňovanie ďalšej statickej dopravy - parkovísk s vyšším počtom parkovacích miest je limitované hustotou zástavby a terénnou konfiguráciou.

Obec Oravský Podzámok ako stredisko cestovného ruchu je predurčené pre funkčný rozvoj územia z hľadiska rozvoja rekreácie vo forme úprav objektov pre prechodné ubytovanie (ubytovne, penzióny, hotely nižšej kategórie), stravovanie (reštaurácie, hostince, cukrárne), maloobchodnej siete (predajne suvenírov, darčkových predmetov atď.) alebo rozšírenia ponúk muzeálno - galerijných expozícií. Z hľadiska funkčného využitia je v rámci územia vhodné aj umiestňovanie drobnej remeselníckej výroby s prípadnými ukážkami a predajov výrobkov. Tento čiastočne viditeľný rozvoj nateraz významnejšie nezasiahol do hmotovej skladby územia, jej samotných objektov a priestorov. Rozvoj v území je nateraz viditeľný len v centrálnej časti územia s adaptáciou častí objektov pre stravovacie zariadenia bez výraznejších dostavieb ku historickým objektom (okrem objektov Turistu č. 9 a hostinca č. 4). Umiestňovanie nevhodných veľkokapacitných skladovacích, veľkovýrobných a priemyselných prevádzok nateraz okrem okrajovej juhozápadnej časti územia nateraz nebolo zaznamenané, pozn. umiestnenie autoservisu v juhozápadnej časti územia parcela č. 106/3.

pozn. Stredisko cestovného ruchu je obec, v chotári ktorej je väčšia koncentrácia zariadení materiálno-technickej základne cestovného ruchu (sústredená v jednej alebo niekoľkých lokalitách cestovného ruchu). Hraničné hodnoty tejto koncentrácie nie sú presne stanovené. Vyjadrujú sa výkonmi zariadení materiálno-technickej základne cestovného ruchu (najčastejšie počet prenocovaní a ich sezónne rozdelenie, ale tiež príjmy z cestovného ruchu, kapacita rekreačných dopravných zariadení a pod.), ktorých parametre sa využívajú ako jedno z hlavných kritérií typizácie stredísk cestovného ruchu.

F.1.5. HISTORICKÝ PÔDORYS

Pamiatková zóna Oravský Podzámok je charakteristická svojím nepravidelným pôdorysom, ktorého veľkosť bola determinovaná nielen ekonomickými potrebami Oravského panstva, ale aj geografickými danosťami, na jednej strane so stúpajúcimi svahmi Oravskej Magury, na druhej strane tokom rieky Orava. Urbanistický rozvoj podhradia súvisel so založením Oravského komposesorátu v roku 1621, kedy na jednej strane narastal počet úradníkov a remeselníkov, na druhej strane upadá správny a fortifikačný význam Oravského hradu. Najstaršia zástavba bola pravdepodobne vo veľkej miere drevená, časť zničil požiar v roku 1827. Po tomto období sa stavali už len murované domy.

Pamiatková zóna sa rozprestiera na teréne, ktorý od najvyššieho severného bodu nad križovatkou do Tvrdošína mierne klesá južným a juhovýchodným smerom. Historický pôdorys osady sa odvíja okolo hlavnej cestnej komunikácie - obchodnej cesty, z ktorej sa v neskoršom období odvíja malé námestie trojuholníkového pôdorysu. Tento základný koncept a terénne súvislosti zreteľne determinujú celý historický pôdorys sídla. Po obvode námestia zástavbu tvoria solitérne administratívne alebo hospodárske objekty Oravského komposesorátu. Z námestia juhovýchodným smerom paralelne s Račovským potokom vychádza komunikačná os s obojstrannou nesúvislou zástavbou prízemných domov, v strede s r. k. kostolom. Jadro kostola tvorí kaplnka, okolo ktorej sa pôvodne rozprestieral cintorín. Zástavba obkolesuje priestor pretiahleho trojuholníkového pôdorysu s rozšírením smerom k rieke Orava, ktorý na juhovýchodnej strane v súčasnosti uzatvára novostavba penziónu, postavená na mieste domu Oravského komposesorátu.

Severne od námestia zástavbu pamiatkovej zóny tvorila nepravidelná štruktúra po oboch stranách Račovského potoka, nad ňou zástavba po východnej strane ulice, v súčasnosti nad dnešným Obecným úradom s viditeľnou prielukou, vzniknutou asanáciou dvoch pôvodných objektov.

V priebehu 19. storočia sa po východnej strane cesty formovala zástavba domov, výstavbu na jej západnej strane obmedzovali terénne danosti so stúpajúcou konfiguráciou terénu. Prvým objektom, ktorý bol postavený na svahu nad prístupovou komunikáciou bol Hospodársky objekt č. súp. 9 a za ním nasledovali v neskoršom období objekt hotela č. súp. 10 a ubytovňa lesných inžinierov a lesníkov č. 12. Táto bola južným smerom dopĺňovaná až v období 2. polovice 20. storočia výškovo a objemnejšími objektmi školy a bytových domov. V súčasnosti čiastočne dopĺňa vidiecky ráz zástavba na juhozápadnej strane rodinnými domami či už v rámci radovej zástavby alebo voľnej. Táto nová zástavba výraznejšie nedeterminuje štruktúru historického pôdorysu sídla.

Zachovanú historickú parceláciu aj v zmysle historickej topografickej mapy z roku 1813 a následne historickej katastrálnej mapy z roku 1859 je možné identifikovať ako radovú pomerne pravidelnú podriadenú konfiguráciu terénu a nosnej hlavnej cestnej komunikácii - obchodnej cesty s trojuholníkovým centrálnym priestorom. Forma zástavby parcel v centrálnej a čiastočne južnej časti bola riešená ako bloková na skoro celú šírku parcely bez pristavených dvorových krídiel s blokmi situovanými ku komunikáciám. Zástavba bola podriadená funkcii jednotlivých zariadení komposesorátneho panstva bez nutnosti vytvárania ďalších dvorových traktov alebo hospodárskych stavieb na nich nadväzujúcich. Tento trend vytvárania parcel s blokovou zástavbou je následne viditeľných aj na mladších katastrálnych mapách, kde šírku parcel a ich radenie opätovne určuje forma zástavby či už občianskou vybavenosťou v rámci hlavnej cestnej komunikácie alebo v jej okrajových častiach rodinnými domami charakteristickým delením na pravidelné bloky parcel určených na bývanie. Samotné objekty boli postavené na nerovnako veľkých parcelách, tam kde to dovoľovali terénne danosti s osou kolmou na uličnú čiaru. V severnej časti pamiatkovej zóny vzhľadom na konfiguráciu terénu po oboch brehoch Račovského potoka a obchodnej cesty sa vykryštalizovala nepravidelná zástavba na parcelách rôzneho tvaru, pričom samostatne domy sú orientované do ulice, výnimočne popri potoku.

F.1.6. OBJEKTOVÁ SKLADBA ÚZEMIA

F.1.6.1 Dominanty a akcenty

Samotná silueta PZ Oravský Podzámok je determinovaná geomorfologicky veľmi členitým terénnym profilom, ktorý prudko klesá od západu a to od vrchu Šibenice a Skalka ku nívnej plošine pri rieke Orava. Tento terénny profil je v severnej polohe výrazne narušený pre celé územie dominantným hradným bralom s Oravským hradom. Táto absolútna a pre celé územie dominantná stavba resp. stavby postavené na masívnom hradnom brale tvoria bezpodmienečnú dominantu a akcent pre celé územie. Hrad s areálom zaberá plochu na náhorných plošinách, v spodnej časti s obrannými baštami, fortifikačným systémom, následne paláciami, vežou kaplnky sv. Michala, jeho najvyššej časti s charakteristickým pozdĺžnym objektom citadely.

Zástavba pri úpätí hradného brala a v rámci centrálnej časti je nižšia malopodlažná okrem rímskokatolíckeho kostola, ktorý svojim situovaním v centrálnej časti námestia tvorí dominantu tejto časti územia. Medzi dominantné objekty podhradia možno radiť objekty prefektúry, hotela ale aj novších stavieb škôl.

F.1.6.2 Systém opevnenia

Pamiatková zóna Oravský Podzámok, resp. samotné podhradie nemalo samostatné opevnenie. Obec sa vyvíjala od 16. storočia ako majer oravského panstva, spočiatku len s ekonomickým zázemím. Po roku 1797 sa do podhradia premiestnila aj správa Oravského komposesorátu a vznikajú tu ďalšie administratívne a obytné budovy. Fortifikačnú funkciu oravského panstva plnil od svojich počiatkov Oravský hrad. Jeho majitelia v priebehu hlavne 16. storočia postupne modernizovali a dobudovávali jeho renesančný bastiónovo - kazematový fortifikačný systém. Tento fortifikačný systém ako aj celý Oravský hrad je osobitne zapísanou NKP so základnou ochranou definovanou v § 27 pamiatkového zákona.

F.1.6.3 Priestory (námestia, ulice a voľné priestory)

V historickom sídle obce Oravský Podzámok sú okrem zachovanej historickej pôdorysnej štruktúry, hmotovej zástavby územia a samozrejme dominant mestotvornými, urbanisticky, architektonicky a aj spoločensky exponovanými verejnými priestormi – námestie a voľné priestranstvá v centrálnej časti v podhradí. Tieto priestranstvá vymedzené urbanistickými blokmi zástavby alebo hmotovo-objemovo väčšími solitérnymi objektmi sú v rámci PZ Oravského Podzámku vymedziteľné v najstaršej polohe okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého, alebo pri priestoroch v priamom podhradí pri Račovskom potoku a pri administratívnej budove Oravského múzea. Centrálnym priestorom pamiatkovej zóny Oravský Podzámok je Hviezdoslavovo námestie trojuholníkového pôdorysu, situované takmer v centrálnej časti pamiatkového územia. Cez námestie prechádza štátna cesta I/78, ktorá ho pretína v smere juh- sever po jeho západnom okraji a zároveň tvorí jeho najvyššie položenú časť. Terén od štátnej cesty klesá východným smerom ku potoku Račová. V strede námestia je malý parčík, v ktorom je osadený pomník Pavla Országha Hviezdoslava. Jednotlivé strany námestia po jeho obvode vymedzuje nepravidelná zástavba solitérnych objektov, osadených na parcelách nepravidelného tvaru, väčšinou mimo uličnej čiary. Na juhovýchodnej strane je Hviezdoslavovo námestie otvorené do priestoru trojuholníkového pôdorysu pretiahleho tvaru rozširujúceho sa juhovýchodným smerom. Priestor po oboch stranách vymedzuje nesúvislá radová zástavba, radená obojstranne pozdĺž uličnej čiary okolo rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého.

Medzi narušené urbanistické priestory je možné zaradiť priestor okolo obecného úradu s asanovanou zástavbou radových blokových domov pozdĺžne orientovaných s uličnou komunikáciou. Taktiež medzi narušené urbanistické priestory je možné zaradiť priestor v južnej časti územia s Rýchlostnou cestou R3 a vedením VN eklektickej energie, ktoré čiastočne eliminujú možnú zástavbu a jej rozširovanie smerom ku rieke Orava a hlavne determinujú významné pohľady z interiéru, ale aj diaľkové pohľady na územie samotné. Toto územie v prevažnej miere využívané ako záhrady a ovocné sady je bez výraznejšej údržby.

Medzi nosné hodnotné urbanistické priestory je možné zaradiť Hviezdoslavove námestie, ktoré ako nosná časť celej obce sústreďuje najhodnotnejšie časti územia s dominantami a pamiatkovo hodnotnou hmotovou skladbou zástavby. Samotné námestie trojuholníkového charakteru pokračuje k ceste I. triedy so zástavbou hotela, pôvodného hospodárskeho objektu komposesorátu a pôvodnej ubytovne lesníkov a inžinierov. Na severnej strane uzatvára túto zástavbu pôvodný objekt pošty a objekt Turistu. Celá táto časť je typická pomerne pravidelnou blokovou radovou zástavbou v južnej časti, ktorej v centrálnej časti a celému priestoru dominuje rímskokatolícky kostol sv. Jána Nepomuckého so sadovnícky upraveným okolím opätovne trojuholníkového charakteru. V severnej predĺženej časti je sadovnícky a architektonicko - urbanisticky opätovne upravený priestor trojuholníkového pôdorysu so sochou Pavla Országha Hviezdoslava.

Medzi doplnkové hodnotné urbanistické priestory je možné zaradiť samotné hradné bralo s Oravským hradom a bezprostredným podhradím so sadovníckou úpravou a prístupovou komunikáciou. Zástavba v tejto časti je minimálna a obsahuje okrem parku, administratívneho objektu Oravského múzea a aj objektu hostinca. Celé územie okrem urbanistických a architektonických hodnôt je dokladom prírodno- krajinárskych hodnôt.

V rámci výkresu č. 4 Rozbory pamiatkových hodnôt objektov a priestorov PZ Oravský Podzámok sú taktiež zadané významné v rámci interiéru územia, ktoré boli podrobnejšie rozpísané v predchádzajúcich statiach. Významné pohľady v rámci interiéru územia sú nasledovné :

- 1) významný pohľad na trojuholníkové námestie centrálnej časti pamiatkového územia s dominantou rímskokatolíckeho kostola
- 2) významný pohľad na centrálnu časť pamiatkového územia so zachovanou urbanistickou štruktúrou s veľkým počtom NKP

F.1.6.4 Zástavba

V predchádzajúcich kapitolách sú charakterizované najvýznamnejšie urbanistické hodnoty zachovanej historickej štruktúry pamiatkovej zóny Oravský Podzámok – pôdorysnú štruktúru, sieť verejných plôch a blokov zástavby, historickú parceláciu, tradičnú zástavbu a jej skladbu, výškovú zonáciu a pod. V nasledujúcom texte sú stručným spôsobom sumarizované základné architektonické, umelecko-historické a výtvarné hodnoty jednotlivých objektov pamiatkového územia.

Oravský Podzámok nepatrí do skupiny najvýznamnejších uhorských miest, v ktorej dominujú najmä slobodné kráľovské mestá a najvýznamnejšie banské mestá. Reprezentuje skôr skupinu malých miest, ktoré tvorili súčasť administratívneho centra pre uhorské pomery atypickému Komposesorátnejmu panstvu spravujúcemu región Oravy. Založenie podhradia a tým aj mestečka súviselo s potrebami komposesorátneho panstva, kde jednotlivé objekty situované okolo obchodnej cesty boli vopred pravdepodobne plánovito osádzané a funkčne napĺňané. Objekty sú riešené ako jednoduché blokové stavby konštrukčne dvojtrakty, alebo trojtrakty, prízemné alebo poschodové so sedlovým alebo manzardovým zastrešením, ktoré sa v priebehu 1. štvrtiny 19. storočia transformuje na sedlové. Najtypickejšími objektmi zástavby obdobia neskorého baroka konca 18. storočia sú objekty hospodárskeho objektu, pošty a hlavne najreprezentatívnejšia budova podhradia - Prefektúra. Objekty transformované alebo na novopostavené v období klasicizmu 1. polovice 19. storočia sú hotel, objekt Turistu, administratívny objekt a samozrejme najväčšia dominant podhradia rímskokatolícky kostol sv. Jána Nepomuckého. Tento je riešený ako jednolodňová klasicistická stavba s transeptom, polygonálne ukončenou svätyňou a predstavanou vežou. Druhú polovicu 19. storočia reprezentujú objekty situované v juhozápadnom ohybe cesty a v južnej časti trojuholníkového námestia a to areál objektov bývalého majera, mýtnica (objekt súpisné č. 44) a samotné obytné domy úradníkov komposesorátu. Obdobie 1. polovice 20. storočia reprezentujú už len doplnkové objekty rodinných domov úradníkov komposesorátu, ktoré sú riešené ako jednoduché stavby prízemné s čiastočne zobytným podkrovím, alebo bez zobytnenia, s valbovým zastrešením.

F.1.6.5 Zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území

Národná kultúrna pamiatka je hnutel'ná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutel'ná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Objekty nehnuteľných NKP v PZ Oravský Podzámok sú zoradené v tabuľke postupne podľa číselovania v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR :

číslo/ index ÚZPF	adresa	orientačné číslo	súpisné číslo	parcelné číslo	unifikovaný názov kultúrnej pamiatky	unifikovaný názov pamiatkového objektu (u NKP bližšie určenie, zaužívaný názov)
237/1	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	Citadela
237/2	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	veža schodisková
237/3	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	kaplnka hradná r. k. sv. Michala
237/4	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný I. Dubovského
237/5	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	veža obytná
237/6	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný II. Pálffyho
237/7	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	nádvorie hradné
237/8	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	studňa hradná rumpálová
237/9	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia I.
237/10	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	1. nádvorie
237/11	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia II.
237/12	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	2. nádvorie
237/13	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	terasa veľká
237/14	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia II.
237/15	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	3. nádvorie
237/16	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	veža archívna
237/17	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	nádvorie hlavné
237/18	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	kostol r. k. sv. Michala
237/19	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný III. Thurzov
237/20	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	terasa I.
237/21	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	bašta východná
237/22	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	fara hradná
237/23	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- východný múr
237/24	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- múr veľkej terasy

číslo/ index ÚZPF	adresa	orientačné číslo	súpisné číslo	parcelné číslo	unifikovaný názov kultúrnej pamiatky	unifikovaný názov pamiatkového objektu (u NKP bližšie určenie, zaužívaný názov)
237/25		1	1	1	hrad s areálom	glorieta
237/26	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- múr 1. nádvorja
238/0			16	51	kostol	rím.-kat. sv. Jána Nepomuckého
239/0	Hviezdoslavovo námestie		14	40	budova administratívna	
240/0	Hviezdoslavovo námestie		8	20	budova administratívna	Turistu
241/0	Hviezdoslavovo námestie		6	21/1	pošta	
242/0	Hviezdoslavovo námestie		9	158	budova administratívna	
243/0	Hviezdoslavovo námestie		10	157/1	hotel	Oravan
244/0	Hviezdoslavovo námestie		13	55/1-2	budova administratívna	stará prefektúra
2665/0				25/1	socha	sv. Ján Nepomucký
3137/0	Hviezdoslavovo námestie			53	pomník	Pavol Országh Hviezdoslav 1849-1921

Objekty vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu

V súčasnej dobe neprebíha legislatívny proces vyhlasovania objektov v Pamiatkovej zóne Oravský Podzámok za národné kultúrne pamiatky.

V súčasnej dobe sú v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR zapísané ako nehnuteľné národné kultúrne pamiatky len objekty uvedené v predchádzajúcej tabuľke. Zo zachovanej historickej štruktúry PZ Oravský Podzámok boli vytipované objekty so zachovaným autentickým výrazom, pôdorysnou dispozíciou, historickými vertikálnymi a horizontálnymi konštrukciami a to 2 objekty :

- č. 12 (č. parcely 153) – Pôvodne ubytovňa lesníkov a lesných inžinierov - pamiatkové hodnoty : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H - hmota uličného krídla, drevené okná poschodia a zasklená stena verandy, F - fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády, S – tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, V - pamätná tabuľa na pôsobenie bratov Čapkovicov

- č. 49 (č. parcely 103, 104, 105/1, 105/2, 105/3, 105/4, 105/5 a 105/8) – Bývalý majer, hospodárske a výrobné zázemie komposesorátneho panstva - pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, osadenia voči parcele a vytvorenia uzavretej blokovej zástavby, H -hmota uličného krídla, F -fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády, S – tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

Objekty s pamiatkovou hodnotou

Objekty vhodne dotvárajúce prostredie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok sú v mapovej prílohe výkres č. 4 Rozbor pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a vo výkrese č.5 Zásad ochrany pamiatkového územia vyznačené v legende. Ide o objekty, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, sú postavené v rôznych obdobiach a slohových výrazoch, majú rôzny stavebno-technický stav, rôznu úroveň architektonického a výtvarného výrazu. Spoločným znakom všetkých týchto objektov je ich vyhovujúce pôdorysné založenie rešpektujúce historickú pôdorysnú schému a parceláciu, výškové usporiadanie a hmotovo-objemové parametre nenarúšajú optimálnu urbanisticko-architektonickú skladbu vo vzťahu k mestským blokom, uliciam a prostrediu PZ Oravský Podzámok ako celku.

Medzi objekty s pamiatkovou hodnotou je možné zaradiť :

- č. 78 (č. parcely 239/1) – Hospodársky objekt, blokový (severná časť územia) pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 66 a 63 (č. parcely 194 a 195/1) Radový dvojdom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády severnej časti dvojdomu a v zadnej časti dvojdomu zasklená stena verandy, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 77 (č. parcely 8/2) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F - fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 7 a 197 (č. parcely 18 a 19/1) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 4 (č. parcely 28) Hostinec – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád domu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 15 (č. parcely 41/4) Fara – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H - hmota objektu, F - fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád domu, S - tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, V - pamätne tabule na pôsobenie Karola Antona Medveckého, JUDr. Františka Paňáka SJ

- č. 17 (č. parcely 49) Rodinný dom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 19, 206 a 207 (č. parcely 60/2, 60/3 a 60/4) Rodinný trojdom s pizzériou – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 196, 208 a 210 (č. parcely 62/1, 62/2 a 62/3) Rodinný trojdom s obchodom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - primárne okenné výplne otvorov v južnej časti domu a vstupná predsieň s ozdobne riešeným štítom a drevenými obkladmi
- č. parcely 451/13 Bývalá materská škola – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - primárne zachovaná korunná rímsa západnej fasády a drevená veranda s ozdobne riešeným štítom a obkladmi
- č. 42 (č. parcely 84) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F - fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád s jej lizénovým rámovaním, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy,
- č. 43 (č. parcely 85/2 a 85/3) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 44 (č. parcely 102/1 a 102/2) Mýtnica (Žandárska stanica) - v súčasnosti autoservis – pamiatkové hodnoty: U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy a všetkými ozdobnými ukončovúcimi prvkami, U - zachované lizénové rámovanie a štuková výzdoba fasád objektu
- č. 47 (č. parcely 93/1) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: H -hmota objektu, F -fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy
- č. 46 (č. parcely 97/2) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty: H -hmota objektu, F -fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - drevená veranda južnej fasády

Nehnutelnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

K týmto objektom patria všetky objekty nachádzajúce sa v rámci územia PZ Oravský Podzámok, ktoré rešpektujú hodnoty definované v § 29 pamiatkového zákona a to primerané funkčné využitie, ich osadením zachovávanie historického pôdorysu a parcelácie, vyššie uvedenú objektovú skladbu, výškové a priestorové usporiadania a vhodne dopĺňajú charakteristické pohľady, siluetu a panorámu. Tieto objekty sú v grafickej časti výkresy Rozbory pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a Zásady ochrany

pamiatkového územia zakreslené fialovou farbou a vzhľadom na ich počet ich menovite neuvádzame v rámci textovej časti.

Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

Objekty nevhodne dotvárajúce prostredie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok sú v grafickej prílohe výkresy Rozbory pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a Zásady ochrany pamiatkového územia, vyznačené v legende svetlozelenou farbou. Tieto objekty, ktoré svojim hmotovo - objemovým riešením, výškovým usporiadaním, výzorom a aj samotným situovaním v rámci územia narušujú jeho historický pôdorys, parceláciu, objektovú skladbu, spôsob zástavby územia, výškové a priestorové usporiadanie a čiastočne nevhodne dopĺňajú charakteristické pohľady, siluetu a panorámu PZ Oravský Podzámok. Medzi takéto objekty je možné zaradiť :

- Predajňa mäsa, súpisné č. 60 (č. parcely 16/1) – ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných obchodných stavieb 2. polovice 20. Storočia s plochými strechami
- Objekty garáží, parcela č. 24, – ich osadením boli narušené - objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných prevádzkových stavieb - garáží z 2. polovice 20. Storočia,
- Objekt administratívnej budovy č. súpisné 34, parcela č. 58/1, – ich osadením bola narušená - objektová skladba, výzorom klasických prevádzkových administratívnych stavieb z 2. polovice 20. Storočia
- Objekt administratívnej budovy č. súpisné 33, parcela č. 57/2, – ich osadením bola narušená - objektová skladba, výzorom klasických prevádzkových administratívnych stavieb z 2. polovice 20. Storočia
- Objekt školy č. súpisné 36, parcela č. 146, – ich osadením bola narušená - historická parcelácia a objektová skladba, výzorom klasických školských stavieb z 2. polovice 20. Storočia
- Prístavba ku rodinnému domu, súpisné č. 20 (č. parcely 62/4) – ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, nevhodným objemom stavieb 2. polovice 20. Storočia s plochými strechami
- Novostavba, parcela č. 73/3 -ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba
- Autoservis č. súpisné 188, parcela č. 106/3 -ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba
- Objekty garáží, parcela č. 142/36, – ich osadením boli narušené - objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných prevádzkových stavieb - garáží z 2. polovice 20. storočia

F.1.7. ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb

Archeologické lokality na území PZ Oravský Podzámok

Oravský Podzámok, lokalita podhradie pod Oravským hradom

Miesto:

Druh výskumu: archeologický výskum na II. terase hlavného nádvorja

Autor: Mikuláš Kubínyi, amatérsky archeológ, riaditeľ Oravského komposesorátu, v roku 1934 na jeho výsledky nadviazal úradník Oravského komposesorátu Bohumír Rosický
Rok: 30. roky minulého storočia
Charakteristika:
Datovanie: doba bronzová
Nálezy: medené klíny

Oravský Podzámok, lokalita

Miesto: pravý breh Račovského potoka pod hradom
Druh výskumu:
Autor:
Rok: 1898
Charakteristika: žiarové pohrebisko s dvoma vrstvami popolníc nad sebou dokladajúce intenzívne osídlenie ľuďom lužických popolnicových polí s malou pevnôstkou
Datovanie: mladšia doba bronzová
Nálezy: medené klíny v keramických nádobách medzi hrobmi nález 2 bronzových sekier, zlomenej dýky, ihlice, bronzového plechu a dioritového klinu

Oravský Podzámok, lokalita Podhradie

Miesto:
Druh výskumu:
Autor:
Rok:
Charakteristika:
Datovanie: 1. storočie
Nálezy: keramika, kovové výrobky púchovskej kultúry, rímske výrobky

Oravský Podzámok, lokalita Oravský hrad

Miesto: severovýchodná časť hlavného nádvorja Dolného hradu, sonda o rozmeroch 9x10 m, hĺbka na niektorých miestach 3 m pod úroveň terénu
Druh výskumu: I. etapa systematického archeologického výskumu Oravského hradu
Autor: SAHI, o. z. v spolupráci s Oravským múzeom P. O. Hviezdoslava, pod vedením prof. PhDr. Tatiany Štefanovičovej, Mgr. Michal Čajka
Rok: jar-leto 2008
Charakteristika: zaniknutá zástavba nádvorja, 1,5m široké základy renesančného objektu, odkryté v dĺžke 7 m, murivá v nadzemnej časti sa stali aj súčasťou južnej fasády tzv. fary, ktorá vznikla pravdepodobne po požiari v roku 1800, v blízkosti južnej fasády odkrytá tzv. vápenná jama o rozmeroch 3x3,5m s dreveným debnením
Datovanie: základy renesančného objektu 17. storočie
Nálezy: odpadová jama s fragmentami keramiky zo 14.-15. storočia, novoveké keramické nádoby, renesančné a barokové kachlice, kovové a sklenené predmety, kosti, praveké črepy z púchovskej kultúry, ktorých sekundárne uloženie v týchto vrstvách súvisí s rozsiahlymi terénnymi úpravami, ktoré realizovali ešte Thurzovci

Oravský Podzámok, lokalita Oravský hrad

Miesto: juhovýchodná časť hlavného nádvorja Dolného hradu, sonda na ploche asi 25 m², hĺbka na niektorých miestach 3 m pod úroveň terénu

Druh výskumu: II. etapa systematického archeologického výskumu Oravského hradu

Autor: SAHI, o. z. v spolupráci s Oravským múzeom P. O. Hviezdoslava, pod vedením prof. PhDr. Tatiany Štefanovičovej, Mgr. Michal Čajka

Rok: september-október 2008

Charakteristika: zaniknutá zástavba nádvorja, 50 cm pod novodobou okruhliakovou dlažbou odkryté murivo prechádzajúce celou sodnou, pravdepodobne najstarší zachovaný uzáver opevnenia Dolného hradu, ktorý pri ďalšej prestavbe opevnenia zanikol, renesančná kamenná pieskovcová dlažba, v južnej a juhozápadnej časti s odpadovým kanálom na zachytávanie dažďovej vody, vo východnej časti sondy nad renesančnou pieskovcovou dlažbou s kanálom fragmentu armovania kamenného objektu, ktorý už zistil Pavol Čaplovič, uložený na nádvorí v sekundárnej polohe, vzhľadom na fragmentárny stav a absenciu akéhokoľvek nápisu je nález ťažké datovať

Datovanie: uzáver opevnenia Dolného hradu ??? storočie

Nálezy: stredoveké a novoveké nálezy ???, nálezy halštatského obdobia s pozostatkami sídliskových objektov, črep, prasleny

Oravský Podzámok, lokalita Oravský hrad

Miesto:

Výskumy: III. etapa systematického archeologického výskumu Oravského hradu

Autor: SAHI, o. z. v spolupráci s Oravským múzeom P. O. Hviezdoslava, pod vedením prof. PhDr. Tatiany Štefanovičovej, Mgr. Michal Čajka

Rok: jar 2009

Charakteristika:

Datovanie:

Nálezy:

Oravský Podzámok vzbudzoval záujem historikov a archeológov už od 19. storočia. Nepochybne to súvisí s Oravským hradom, ktorí patrí k skvostom hradnej architektúry na Slovensku. Jeden z prvých archeologických výskumov v Oravskom Podzámku bol realizovaný Mikulášom Kubínyim v r. 1898, keď pod hradom pri stavbe miestnej krčmy objavil hroby lužickej kultúry. V archeologických výskumoch sa na tomto území pokračovalo aj v medzivojnovom období (1934, B. Rosický) a predovšetkým počas pôsobenia P. Čaploviča v Oravskom múzeu, ktorý viedol výskumnú činnosť nielen v podhradí, ale aj v rámci hradného areálu. V poslednom období bol archeologický výskum zameraný len na Oravský hrad kde v priebehu rokov 2007 až 2011 kedy občianske združenie SAHI (Slovenský archeologický a historický inštitút) sondážne preskúmalo časť tzv. stredného a dolného hradu. Vďaka pomerne bohatej archeologickej činnosti na území Oravského Podzámku, počet archeologických lokalít je v porovnaní s okolitým územím vysoký.

Z centrálnej evidencie archeologických nálezov na Slovensku (CEANS) a z odbornej literatúry KPÚ Žilina eviduje v katastrálnom území obce Oravský Podzámok nasledovné lokality:

Územie pamiatkovej zóny:

Oravský Podzámok – sídliskové nálezy – Hradné bralo, priestor archívnej veže a nádvorja – pravek – halštatská k., púchovská k., slovanské nálezy

Oravský Podzámok – štiepaná industria – škrabadlo (Čaplovič 1987, 29, obr. 5: 22) – mierne návršie za hradom, pozemok č. 242 - paleolit

Oravský Podzámok – kamenné nástroje - fragment eneolitického kamenného nástroja (Čaplovič 1987, 29, Obr. 7b) a kamenná sekerka (Čaplovič 1987, tab. II: 11) – lokalita pod hradom, v miestach lužického pohrebiska - eneolit

Oravský Podzámok – medený klin (Čaplovič 1987, 31, tab. IV: 1) – eneolit

Oravský Podzámok – lužické pohrebisko – v miestach križovatky ciest D. Kubín – Hruštín a Trstená – doba železná

Oravský Podzámok – púchovské nálezy – pravý breh potoka Račová, južne od križovatky ciest D. Kubín – Hruštín a Trstená – doba železná

Územie mimo pamiatkovej zóny:

Oravský Podzámok – lužické pohrebisko – územie dnešnej železničnej stanice – doba železná

Oravský Podzámok – lužické pohrebisko – poloha „Ľanovisko“ - pravý breh rieky Oravy – SV pod hradom – doba železná

Oravský Podzámok – lužické pohrebisko? – poloha „dolný rybník pred hájovňou v Racibore“ – doba železná (nálezy z obdobia predmníchovskej ČSR)

Ojedinelé nálezy a neznáme polohy:

Oravský Podzámok – starší nález keltskej? bronzovej figúrky – bližšia poloha nálezu neznáma – doba železná

Oravský Podzámok – praveký bronzový prsteň – údolie potoka Račová

G.1.7. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk (§9 ods.2 písm. c7 vyhlášky)

Archeologické lokality uvedené v predošlej kapitole jasne nasvedčujú tomu, že územie Oravského Podzámku bolo od začiatku ľudských stôp na území Oravy vyhľadávaným a vhodným miestom pre osídlenie. Doposiaľ najvyčerpávajúcejšie informácie o osídlení tejto obce podal D. Čaplovič v knihe Orava v praveku (1987). Na prehľadnej mape (Čaplovič 1987, 47, obr. 11) vyznačil koncentráciu archeologických nálezov na hradnom brale a v podhradí. Z doterajších poznatkov vyplýva, že hradné bralo ako aj územie v jeho okolí nesie stopy osídlenia takmer nepretržite od paleolitu až do stredoveku, kedy sa postupne budoval hradný komplex. Väčšina z vyššie uvedených lokalít polohopisne patrí do územia vyhlásenej pamiatkovej zóny. Archeologické náleziská zo širšieho okolia len potvrdzujú výnimočnosť tohto územia.

Z uvedeného vyplýva, že časť podhradia a hradný kopec je evidovanou archeologickou lokalitou. Zároveň je veľmi veľký predpoklad, že aj na zvyšnej časti pamiatkovej zóny, ktorá je z južnej a východnej strany lemovaná ohybom rieky Orava a zo západnej strany príahľými svahmi, sa nachádzajú doposiaľ neznáme archeologické lokality. Je preto nevyhnutné aby akýkoľvek stavebný alebo iný deštruktívny zásah pod jestvujúcu úroveň terénu v rámci pamiatkovej zóny a ochranného pásma bol možný len po stanovení podmienok ochrany nehnuteľných a hnutel'ných archeologických nálezov.

Použitá literatúra:

Čaplovič, P. 1987: Orava v praveku, vo včasnej dobe dejinnej a na začiatku stredoveku. Martin 1987.

Matejka, M./Šimkovic, M./Stehlíková, J./Čajka, M./Hlavatá, J./Straková, L. 2010: Nové poznatky o stavebnom vývoji Oravského hradu v stredoveku vo svetle najnovších výskumov. In: Zborník Oravského múzea, 2010, XXVII, 101-120.

F.1.8. HISTORICKÁ ZELEŇ, plochy záhrad a parkov

V celkovom obraze pamiatkovej zóny Oravský Podzámok má zeleň rozsiahle zastúpenie. Obec je situovaná v Oravskej vrchovine, ktorá zaberá široký pás na západnej strane od obce Párnica po Oravskú kotlinu na východnej strane. Územie sa vyznačuje výrazne členitým reliéfom, ktorý je dôsledkom rozmanitého geomorfologického podkladu s početnými výbežkami bradlových útvarov. V malebnom údolí, ktoré pretína rieka Orava vystupuje osamotené hradné bralo.

Na území pamiatkovej zóny pomerne rozsiahlu plochu zaberajú zalesnené úbočia Oravského hradného brala, okrem náhornej terasy, na ktorej sa rozprestiera hrad.

Vo vlastnom území pamiatkovej zóny je systém zelene tvorený:

1. prirodzenou vegetáciou Oravského hradného brala – na brale, ktoré bolo pôvodne bez kríkovej a stromovej vegetácie, sa v dôsledku sukcesie v súčasnosti nachádza lesný porast bez zásahov ľudskej činnosti.
2. záhradou rímsko-katolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého
3. malou sadovnícky upravenou plochou v strede Hviezdoslavovho námestia – v súčasnosti tvorená trávnatým porastom, v ktorom bol umiestnený pomník Pavla Országha Hviezdoslava
4. parčíkom – menšia sadovnícky upravená plocha slúžiaca ako spojnica medzi Oravským hradom a parkoviskom pri rieke Orava, tvorená novými výsadbami nepôvodných drevín. Priestor vznikol na ploche pôvodnej historickej asanovanej zástavby.
5. zeleň záhrad a dvorov súkromných domov (kde sa udržala vo forme úžitkových plôch a výsadiieb ovocných stromov pri objektoch využívaných na obytné účely).
6. sprievodná zeleň vodných tokov – rieky Oravy a potoka Račová a sprievodná zeleň cesty I. triedy I/59.

Sadovnícky upravené plochy s výnimkou plôch uvedených v bode 2 a 3 však nevykazujú pamiatkové hodnoty. Samotné hradné bralo vykazuje prírodno-krajinárske hodnoty.

Ochranu podľa iných právnych predpisov :

Chránené stromy

Topoľ čierna, *Populus nigra L.*, na nábreží pri parkovisku

Ochrana v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Dátum vyhlásenia: Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu v Žiline č. 5/1996 zo dňa 17. 12. 1996

Evidenčné číslo ŠZ: 31

Stupeň ochrany: 2

Počet stromov: 1

Charakteristika: obvod kmeňa 490 cm, výška 30m, priemer koruny 22 m, vek 90 rokov

Príslušnosť k VCHÚ: nie je súčasťou VCHÚ

Príslušnosť k organizačnej jednotke ŠOP:

Správa CHKO Horná Orava

Dôvod ochrany: vedecko-výskumný, kultúrno-výchovný, estetický, náučný a historický význam

F.1.9. PRVKY ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU

Nosnou pre celú PZ Oravský Podzámok je pôvodná hlavná komunikácia s príľahlým trojuholníkovým námestím, ktoré bolo rekonštruované spolu s príľahlým parkom. Prvky drobnej architektúry, plochy trojuholníkového námestia a príľahlého parku (povrchy komunikácií) boli podrobnejšie riešené v rámci zadania, štúdie a projektových dokumentácií. Tieto prvky nachádzajúce sa v rámci pešej zóny nenarúšajú a dotvárajú charakteristické pohľady v rámci priestorov a ulíc PZ Oravský Podzámok. Medzi tieto prvky je možné priradiť kamenné povrchy komunikácií, moderne koncipované lavičky, svietidlá verejného svetlenia, odpadkové koše, výtvarné diela a drobné doplnkové diela. Za negatívum v rámci PZ Oravského Podzámku je možné považovať dožívajúci resp. chátrajúci mobiliár a drobnú architektúru hlavnej cestnej komunikácie a k nej príľahlých ulíc. Predmetný mobiliár a drobná architektúra boli realizované v duchu unifikovaných prvkov verejných priestranstiev väčšiny slovenských miest z 2. polovice 20. storočia bez osobitného zdôraznenia jedinečnosti jednotlivých historických priestorov a ulíc PZ Oravský Podzámok.

Reklama a informačné zariadenia sú osobitne usmerňované a systematicky vymedzené v rámci Všeobecne záväzného nariadenia č. 1/2009 Obce Oravský Podzámok o reklamných, informačných a propagačných zariadeniach na území obce Oravský Podzámok, s platnosťou od 27.12.2009, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom č. 25 v Oravskom Podzámku dňa 5.12.2009. Na základe tohto VZN sú systematicky určené obmedzenia pre historické centrum obce Oravský Podzámok. Pre umiestňovanie RIP zariadení sú v rámci tejto vyhlášky určené regulatívy nasledovné a to napríklad :

- V zóne I. tzn. PZ Oravský Podzámok sa nesmú umiestňovať samostatne stojace veľkoplošné RIP zariadenia.
 - RIP zariadenia zóny I. musia byť riešené na vysokej profesionálnej úrovni v kontexte s designom ostatných prvkov mobiliáru zóny.
 - RIP zariadenia v zóne I. a II. je potrebné riešiť komplexne za celý objekt (napr. ako jednotný informačný systém, ap.)
 - RIP zariadenia v zónach I.a II. riešiť s použitím ušľachtilých materiálov.
 - V zóne I. a II. zariadenia, ako napr. označenie obchodu, prevádzky, stravovacieho zariadenia a pod. realizovať v maximálnej možnej miere formou vývesných štítov. Tieto sa smú osadiť v maximálnej výške do úrovne kordónovej rímsy prízemnia a v minimálnej výške 2200 mm nad úrovňou terénu ak sú umiestnené kolmo na fasádu objektu. V prípade, že označenie prevádzky, názov objektu a pod. je súčasťou architektúry objektu, t.j. nie je riešené samostatným RIP zariadením osadeným na fasáde objektu, môže byť toto umiestnené aj nad kordónovou rímsou alebo v súlade s architektonickým návrhom
 - V zóne I. a II. sa na fasádach objektov môžu umiestňovať len informačné zariadenia (označenie obchodu, prevádzky, reštauračného zariadenia, označenie budovy...).
- pozn. Zóna I - Pamiatková zóna (ďalej len PZ) - je územie vyhlásené všeobecne záväznou vyhláškou Okresného úradu v Dolnom Kubíne č. 1/1995 z 3. júla 1995. Zóna II - bývalé Ochranné pásmo PZ – teraz definované ako pohľadovo exponovaná zóna s cennými diaľkovými pohľadmi i priehľadmi na NKP Oravský hrad a na pamiatkovú zónu.

Nateraz je možné konštatovať, že v historickej zástavbe územia je toto usmernenie akceptované zo strany vlastníkov a prevádzkovateľov zariadení. Za negatívum je možné len považovať umiestňovanie rozmernejších reklamných zariadení v priestore parkoviska na južnej strane pamiatkového územia. Po úprave tohto priestoru pre zástavbu bude nutné tieto umiestniť v inej polohe mimo PZ Oravský Podzámok.

Letné terasy a sedenia sú obdobne ako RIP zariadenia osobitne usmerňované a systematicky vymedzené vo Všeobecne záväznom nariadení č. 13/2011 Obce Oravský

Podzámok o pešej zóne s platnosťou od 1. januára 2012, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom v Oravskom Podzámku dňa 14.12.2011.

K architektonickým prvkom domov a verejných budov v centrálnej zóne okrem pôdorysnej dispozície, horizontálnych a vertikálnych konštrukcií patria aj otvory okien a dverí i výtvarné prvky fasád (hostinec č. súpisné 4, mýtnica č. súpisné 44, bývalá ubytovňa lesníkov č. súpisné 12, bývalá materská škola, fara...),. Medzi zaujímavé modernistické koncepcie riešenia architektúr sú solitérne objekty rodinných dvojdomov č. súpisné 42, 46, 47 alebo 77. Pre tieto modernisticky koncipované objekty sú skôr charakteristické zjednodušujúce geometrizujúce horizontálne členenia.

Súčasťou územia bolo dlhé obdobie aj vymedzovanie si jednotlivých pozemkov drevenými latkovými alebo murovanými pilierikovými plotmi viditeľnými v rámci historickej fotodokumentácie obce. Toto vymedzovanie pozemkov bolo v poslednej štvrtine 20.storočia odstraňované. Tento nevhodný fenomén vytvárania voľných priestranstiev, resp. ich nahradzovanie novodobými formami oplotení pletivovými resp. plnými kovovými plotmi narúša historický charakter územia a je nutné ho pri revitalizácii územia opätovne aplikovať. Tento fenomén je najvýraznejšie vnímateľný v centrálnej časti územia, kde boli nenávratne odstránené historické oplotenia. Vzhľadom k situovaniu hlavných cestných komunikácií I/78 (Oravský Podzámok - Námestovo), I/59 (Oravský Podzámok - Trstená) a III. triedy Oravský Podzámok - Pribiš v tesnom dotyku trasovania hlavných peších komunikácií by bolo vhodné uvažovať o opätovnej reanimácii týchto oplotení v súvislosti so zvýšením bezpečnosti chodcov a prinávratenia Génia Loci tejto časti územia.

F.2. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHMOTNEJ POVAHY

Dejiny Oravského Podzámku a Oravského hradného panstva sú od svojich počiatkov úzko previazané. Táto previazanosť je viditeľná aj na charaktere územia - Génia Loci s jej významnými osobnosťami, ktoré ovplyvnili samotné dejiny Oravského hradu, regiónu Oravy a u niektorých aj dejiny Slovenska a niekdajšieho Uhorska. Tento fenomén územia dotvárali aj inštitúcie kultúrnej, ekonomickej a v neposlednom rade aj inštitucionálnej sféry, ktoré pôsobili na území hradu alebo samotného Podzámku.

Osobnosti žijúce a tvoriace v Oravskom Podzámku:

KAVULJAK Andrej (*5. 12. 1885 Ústie nad Oravou - †30. 5. 1952 Dolný Kubín)

historik, lesný inžinier, popredný slovenský odborník v lesníctve, vysokoškolský pedagóg

1896-1904 gymnázium v Trstenej a v Banskej Bystrici

1904-1908 Vysoká škola banícka a lesnícka v Banskej Štiavnici, odbor lesníctvo

1909-1912 taxátor Oravského komposesorátu v Oravskom Podzámku

1912-15 vedúci lesnej správy v Párnici

1915 ako vojak rakúsko-uhorskej armády padol do ruského zajatia, do roku 1918 internovaný v zajateckých táboroch v Rusku, 1918-21 prednosta a lesný inšpektor v Zlatouste na Urale

1921-1939 lesmajster a komposesorátny inšpektor v Oravskom Podzámku

1939-1943 inšpekčný úradník Štátnych lesov a hlavný lesný radca Riaditeľstva Štátnych lesov a majetkov v Litovskom Hrádku

1943-49 riaditeľ Riaditeľstva Štátnych lesov v Banskej Bystrici, prednášateľ na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach

DIELO:

Monografia a ocenenie veľkostatku Orava dľa stavu zo dňa 15. 6. 1919. Oravský Podzámok 1922 Historický miestopis Oravy 1955.

Hrad Orava. Martin 1927

Oravský komposesorát. Praha 1930

Dejiny lesníctva a drevárstva na Slovensku. Bratislava 1942

Lietava, podnik feudálneho hospodárskeho systému. Martin 1949

Zriaďovanie lesov. Košice 1949

Les a pasenie. Bratislava 1952 (spolu s J. Salíkom)

Historický miestopis Oravy. Bratislava 1955

preklad:

Nesterov, V. G.: Ochrana lesa proti požiarom. Bratislava 1949;

štúdie:

historické štúdie (Valasi na Slovensku. In: Sborník Škultétyho. Martin 1933, s. 336-374;

Orava v 13. storočí. In: Sborník MSS, roč. 29, 1935, s. 387-402; Starobylé drevené kostoly

v Orave. In: Sborník MSS, roč. 29, 1935, s. 1-15; Hrad Lietava. In: Sborník MSS, roč. 31, 1937, s. 1-33)

KLAS-KENDERA, Augustín (*1. 1. 1909 Oravský Podzámok - †25. 8. 1994 Ružomberok) učiteľ, spisovateľ pre deti a mládež, redaktor časopisu Priateľ dieťaťa

KUBÍNY Mikuláš (*1840 Demänová- †1937 Oravský Podzámok)

historik, archeológ (vykopávky v Oravskom Podzámku, Vyšnom Kubíne, Istebnom), právnik, úradník Oravského panstva, nálezy ukladal do múzea OK, 1918 venoval svoju archeologickú zbierku SNM v Martine, zaslúžil sa o postavenie budovy Čaplovičovej knižnice

1865- právnik Oravského komposesorátu

1877-1923- Zástupca riaditeľa a riaditeľ Oravského komposesorátu

1923-1932- archivár Oravského komposesorátu

DIELO:

Árva vára, 1872 (prvá monografia Oravského hradu)

Árvavármegye, 1891 (monografia Oravskej župy)

biografické práce o rode Thurzovcov

MATUŠKA, Janko (*10. 1. 1821 Dolný Kubín- †11. 1. 1877 Dolný Kubín)

štúrovský básnik, publicista, autor textu slovenskej hymny

1844-1848- pôsobil na Orave ako vychovávateľ

1848- spolu so Ctiborom Zochom a Samuelom Novákom iniciátor povstania na Orave

po 1851-1861- vládny adjunkt v Trstenej

1861-1870- expedítor

1870-1875- správca kancelárie župného súdu v Dolnom Kubíne

DIELO:

veršované povesti (Pomsta, Klára Zachová, Hrdosť)

balady (Kozia skala, Púchovská skala)

1844- po odvolaní Ľudovíta Štúra z miesta námestníka Katedry a reči československej v Bratislave napísal pieseň na nápev Kopala studničku, prvýkrát ju spievali študenti na protestnom pochode z Bratislavy do Levoče 5.-6. 3. 1844, pôvodne mala 6 strof, prvé dva sa stali po roku 1918 súčasťou československej štátnej hymny

MAŤAŠÁK, Jozef (*6. 2. 1884 Oravský Podzámok - †19. 9. 1926 Praha)
rím.-kat. kňaz, zakladateľ potravných spolkov, propagátor turistiky, člen Klubu
československých turistov

1920-1921- spolu s učiteľmi z Oravského Bieleho Potoka vyznačoval vyše 100 km
turistických chodníkov, ako jeden z prvých verejne inicioval ochranu prírody v
Roháčoch

1923- s 2 učiteľmi postavil prvú turistickú útulňu pri vstupe do Látanej doliny

KOČIAN, Jaroslav: Jozef Maťašák - kňaz, obdivovateľ oravskej prírody a veľký dobrodinec
oravského ľudu. ZbOM roč. 21, rok 2004, s. 24-49.

MEDVECKÝ, Karol Anton (*8. 6. 1875 Oravský Podzámok- Dolná
Lehota - †12. 12. 1937 Bojnice)

rím.-kat. kňaz, národný buditeľ, po Jozefovi Gregorovi Tajovskom
tajomník SNS, signatár martinskej Deklarácie slovenského národa,
jeden z najaktívnejších členov a funkcionárov MSS, etnograf, historik,
predseda Slovenskej muzeálnej spoločnosti
po 1879- kaplán v Detve, Krupine, Jastrabej, Veľkom Poli, Píle, Beňuši,
Detvianskej Hute

od 1904- administrátor Donovaly, Brehy, Prochoť

1909- Bacúrov

1918-1920- poslanec NZ, referent pre katolícku cirkevnú záležitosť

1920- Bojnice

1922- prepošť

DIELO:

monografie a životopisné črty (Andrej Kmeť, Andrej Trúchly-Sitniansky, J. L. Holuby)

cestopisné črty a memoáre

historické štúdie

ORAVSKÝ, Eduard (*11. 4. 1904 Oravský Podzámok - †6. 11. 1989 Bratislava)

učiteľ dejepisu a zemepisu, školský inšpektor, redaktor, výskumný pracovník, iniciátor
založenia Vlastivedného múzea v Galante

DIELO

recenzie učebníc, preklady, dejiny školskej pedagogiky

pri príležitosti 40. výročia založenia Vlastivedného múzea v Galante udelený pamätný list (In
memoriam)

PAŇÁK, František (*25. 1. 1908 Oravský Podzámok - †28. 10. 1997
Košice)

rímskokatolícky kňaz, publicista, spisovateľ

1927- maturoval na gymnáziu v Dijone vo Francúzsku

1932- promováný za doktora práv na Karlovej univerzite v Prahe

1934- organizačný tajomník a člen predsedníctva Matice Slovenskej v
Martine

1944- vysvätený za kňaza v Banskej Bystrici

1950- zatknutý pri likvidácii kláštorov na Slovensku

1960- prepustený z väzenia

1968- spovedník v Dóme sv. Alžbety v Košiciach a duchovný vodca Spoločnosti Ježišovej

1987- inicioval svätorečenie košických mučeníkov

PISOŇ, Štefan (*6. 7. 1919 Oravský Podzámok - †6. 11. 1982 Bratislava)

historik, stredoškolský profesor

- štúdium na FF Karlovej univerzity v Prahe a Univerzity Komenského v Bratislave

1946-1947- študijný pobyt v Nancy vo Francúzsku

1951- Slovenský pamiatkový ústav v Bratislave

Slovenská akadémia vied

Slovenské národné múzeum

1952- redaktor časopisu Pamiatky a múzea

1960-1982- redaktor Vlastivedného časopisu

DIELO

Slovník obcí Stredoslovenského kraja, Banská Bystrica 1968

Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku, Martin 1973

Naše hrady a kaštiele, Bratislava 1973

ROWLAND, Viliam (*10. 9. 1814 Jiříkov pri Rumburku v ČR - †30. 5. 1952 Dolný Kubín)

hlavný lesmajster Oravského komposesorátu, popredný slovenský odborník v lesníctve

1839-1841 Lesnícka akadémia v Tharandte

1841- Děčín lesnícko-zariadovateľské práce

1852- lesný šafár v Kremnici

1856- mestský lesmajster v Bratislave

1850 komisár Uhorskej lesníckej katastrálnej služby v maďarskom Rábe, neskôr člen

Uhorskej

lesníckej jednoty

1864-1883 hlavný lesmajster Oravského komposesorátu

Počas svojho pôsobenia na Orave sa zaslúžil o modernizáciu hospodárenia v oravských lesoch. Bol stúpencom tzv. Saskej zariadovateľskej metódy, ktorá spočívala v zistení produkcie a následne v rovnomernom rozložení ťažieb. Na Orave zahájil rozsiahle zalesňovacie práce, zabezpečil rozsiahly zber semien, zakladali sa lesné škôlky. V ťažko dostupných lokalitách zabezpečil budovanie vodných nádrží na splavovanie dreva v Jalovci, Borsuči, Flajšovej a Furandovej, v roku 1867 postavenie prvej lesnej železnice v Kohútovej a prvej ovocnej škôlky v Oravskom podzámku, v roku 1875 prvých parných píl v Zákamennom a v Oravskej Polhore. Presadil potrebu odbornej prípravy a primárneho vzdelania lesníckeho personálu.

TRÁNOVSKÝ Juraj (*27. 3. 1592 Tešín- †29. 5. 1637 Liptovský Mikuláš)

evanjelický farár, skladateľ českých a latinských duchovných piesní
po 1611- učiteľ v Prahe na gymnáziu pri chráme sv. Mikuláša,
vychovávateľ na zámku v Třeboni

1616- vysvätený za kňaza

1620- po bitke na Bielej Hore vyhnaný z Moravy, odišiel do Tešína,
neskôr do Bialska, odtiaľ na Slovensko

1630- 1631- pôsobil v Oravskom Podzámku

po 1631- farár v Liptovskom Mikuláši

DIELO:

Preklad augsburského vyznania

Cithara sanctorum neb Žalmy a písne duchovní staré i nové, kterých církev evanjelická užívá
(prvý tlačený evanjelický spevník na Slovensku)

Významné osobnosti, ktoré navštevovali Oravský Podzámok:

- ČAPEK, Josef** (23. 3. 1887- apríl 1945 koncentračný tábor Bergen-Belsen)- navštevoval Oravu a Oravský Podzámok s bratom Karlom, v rokoch 1930-1938 tu trávil s manželkou letné prázdniny, český maliar, grafik, prozaik, dramatik, spisovateľ pre deti (Rozprávky o psíčkovi a mačičke)
- ČAPEK, Karel** (9. 1. 1890 Malé Svatoňovice- 25. 12. 1938 Praha)- 1930-1938- navštevoval Oravu a Oravský Podzámok s bratom Josefom, český prozaik (Bílá nemoc, Válka s mlouky), dramatik (R. U. R, Matka, Zo života hmyzu), publicista, kritik
- GÖTZ, František** (1. 1. 1894 Kojátky u Vyškova- 7. 7. 1974 Praha)- český literárny historik, kritik, dramaturg, prekladateľ, zakladajúci člen brnenskej expresionistickej Literárnej skupiny
- HEČKO, František** (10. 6. 1905 Suchá nad Parnou- 1. 3. 1960 Martin)- slovenský básnik, prozaik (Cervené víno, Drevená dedina), publicista, V Oravskom Podzámku trávil letné prázdniny s manželkou spisovateľkou Máriou Jančovou
- HORA, Josef** (8. 7. 1891 Dobříň- 21. 6. 1945 Praha)- český básnik, kritik, prekladateľ, prvý národný umelec In memoriam, predstaviteľ proletárskej poézie
- HRONSKÝ, Josef Cíger** (23. 2. 1896 Zvolen- 13. 7. 1960 Luján)- slovenský spisovateľ, publicista, maliar, autor literatúry pre mládež (Smelý zajko, Budkáčik a Dubkáčik), v Oravskom Podzámku dokončil svoj román Jozef Mak
- KŘIČKA**, hudobný skladateľ, navštevoval Oravu s manželkou cez letné prázdniny
- NEJEDLÝ, Otakar** (1883 Roudnice nad Labem- 1957)- český maliar, člen SVU Mánes, pedagóg na pražskej AVU, významný predstaviteľ českej krajinomalby
- PLICKA, Karel** (14. 10. 1894 Viedeň- 5. 5. 1987 Praha)- fotograf (ľudia, krajina a architektúra slovenského vidieka), filmový režisér, kameraman (Zem spieva, Za slovenským ľudom, Po horách, po dolách), pedagóg na Škole umeleckých remesiel v Bratislave, jeden so zakladateľov pražskej Filmovej fakulty AMU
- SCHEINPFLUGOVÁ, Olga** (3. 12. 1902 Slané- 22. 4. 1968 Praha)- herečka, od roku 1929 členka Národného divadla, spisovateľka (romány, divadelné hry, knihy pre deti), manželka Karla Čapka
- ŠMERAL, Teodor** – brat Bohumíra Šmerala
- TALICH, Václav** (28. 5. 1883 Kroměříž- 16. 3. 1961 Beroun)- jeden z najvýznamnejších českých ch dirigentov 20. storočia (národné divadlo, Česká filharmónia), hudobný pedagóg, v roku 1946 založil Český komorní orchestr
- URBAN, Milo** (24. 8. 1904 Rabčice- 10. 3. 1982 Bratislava)- spisovateľ (trilógia Živý bič, Hmly na úsvite, V osídlach), publicista, prekladateľ
- WERICH, Jan** (6. 2. 1905- 31. 10. 1980)- český divadelný a filmový herec, spevák, spisovateľ, významný predstaviteľ medzivojnovnej avantgardy spolu s Jiří Voskovcom a Jaroslavom Ježkom
- ZGURIŠKA, Zuzka** (13. 4. 1900 Myjava- 24. 9. 1984 Praha)- prozaička (Bičianka z doliny), dramatička, prekladateľka (Jaroslav Hašek: Osudy dobrého vojaka Švejka)

G.2.1. Topografické miestne názvy

2 Intravillanum, Rúri, Prahi, 14 Zákluks, Barbirovo (mapa z roku 1813, vyhotovená konštruktérom oravského panstva Ezechielom Ruttkayom)

G.2.2. Vývojový význam

Demografický vývoj obce

rok	počet obyvateľov	počet domov

1778	114	
1828	423	65
1870	398	47
1880	355	
1900	388	47
1921	401	54
1930	417	57
1940	423	62
1948	515	
1961	586	
1970	590	
1991	656	
1992	681	
1994	674	
1998	711	
1999	704	
2000	692	
2001	715	

G.2.3. Historická tradícia

G.2.4. Kultúrna tradícia

Kasíno

Pred rokom 1890, keď bol direktorom Oravského komposesorátu gróf Edmund Zichy, vytvorili zamestnanci OK spoločenský klub tzv. pánske kasíno. Členmi boli úradníci OK, výnimku tvoril kominársky majster. Kasíno malo vyhradené dve miestnosti na poschodí tunajšieho hotela, kde bola aj knižnica v maďarskom jazyku. Kasíno zaniklo v roku 1920.

Matúškova beseda

Po zániku Kasína vznikol nový spolok Matúškova beseda, ktorého členom mohol byť každý, kto o to požiadal. Jeho činnosť zaktivizovali kontakty s českou inteligenciou. Spolok prevzal knižnicu bývalého Kasína, dopĺňal ju o slovenské a české knihy a časopisy, maďarské neskôr boli predať. V obci vznikol aj divadelný spolok, ktorého členovia každý rok našťudovali minimálne dve hry. OK kúpil aj premietací prístroj na nemé filmy, premietalo sa v nedeľu večer v zimnom období. Po odchode českej inteligencie v rokoch 1939-1940 činnosť spolku upadla a v roku 1943 zanikla. Majetok spolku počas vojny sa zachoval, pričom knižnica mala vyše 300 kníh. V období znárodnenia v roku 1948 bol celý majetok rozkradnutý.

Spolok Oravského múzea

bol založený 25. 1. 1925, v období svojho vzniku mal asi 40 členov z rôznych častí Oravy. Čestným predsedom spolku bol riaditeľ OK Mikuláš Kubínyi, predsedom Štefan Haluška, tajomníkom Pavol Florek, správca a kustód Ján Smetana.

Oravská galéria

právne vznikla 3. 11. 1965. Členmi prípravného výboru boli Ctibor Belan - predseda, Jozef Mlynarčík - tajomník a členovia: Mária Medvecká, Běla Kolčáková, Ignác Kolčák, Pavol Sika (tajomník ONV). Dňa 3. 9. 1965, s účinnosťou od 3. 11. 1965 bola zriadená Oravská galéria so sídlom v Oravskom Podzámku. Dňa 14. 2. 1966 získala päť miestností v renesančnej budove súp. č. 46 v Oravskom Podzámku, kde vytvorila pracovne a depozitár.

Oravská galéria v období svojho vzniku nemala žiadny zbierkový fond. Okrem galerijnej činnosti sa galéria od začiatku špecializovala na budovanie zbierok ľudového umenia. Ťažisko práce v prvých rokoch bola zberateľská a výskumná činnosť v teréne, pričom prieskum bol vykonaný v 66 obciach Oravy. Za prvé dva roky svojej existencie pracovníci galérie získali 1 920 exponátov. Do svojej správy galéria prevzala aj neskorogotické kostoly v Tvrdošíne a Zábreží, podieľala sa na budovaní Oravského skanzenu v Zuberici-Brestovej, pri spracovávaní zoznamu hnutelných kultúrnych pamiatok Oravy a spolupracovala na koncepcii starostlivosti o kultúrne pamiatky a ich využití. V roku 1970 Oravská galéria skončila svoju činnosť v Oravskom Podzámku a presťahovala sa do Župného domu v Dolnom Kubíne.

Roľnícka škola

zahájila svoju činnosť 20. 10. 1913 v Oravskom Podzámku-Širokej ako prvá poľnohospodárska škola na Orave v tej dobe výnimočne s vyučovacím slovenským jazykom. Vychovávala správcov a odborníkov pre súkromné poľnohospodárske majetky pre prvovýrobu, ale aj spracovanie produktov. Mala vysokú odbornú úroveň.

G.2.5. Správna tradícia

Oravská župa

Comitatus Arvensis (1598, 1773, 1806), Árva vármegye, Arwer Gespanschaft

Orava sa stala súčasťou Uhorska už v 11. storočí. Spočiatku bola len súčasťou Zvolenského komitátu spolu s Liptovom a Turcom. V roku 1271 sa prvýkrát spomína oravský dištrikt, ktorý vznikol v rámci Zvolenského komitátu. Podstatnú časť územia tvorilo kráľovské domínium so sídlom na Oravskom hrade. Okolo roku 1310 sa domínia zmocnil Matúš Čák Trenčiansky. V rokoch 1314-1328 oravské panstvo patrilo zvolenskému a liptovskému županovi magistrovi rytierovi Dončovi. V roku 1331 kráľ vyňal Oravu spod právomoci zvolenského župana a prideliť ju kremnickému komorskému grófovi, táto správa pretrvala až do roku 1354. Prvá stoličná listina pochádza z roku 1382. Jozefínske reformy územného členenia priniesli v roku 1786 spojenie Oravskej stolice s Liptovskou, po smrti Jozefa II. sa obnovil pôvodný stav.

Oravská stolica sa delila na 2 slúžnovské okresy, čo potvrdzuje aj spomínaná stoličná listina z roku 1382. V roku 1773 existoval Horný (*Processus superior*) a Dolný slúžnovský okres (*Processus inferior*). Po novom územnom členení v roku 1777 mala Orava 4 slúžnovské okresy Kubínsky so sídlom v Dolnom Kubíne (*Processus Kubinensis*), Hradný v Oravskom Podzámku (*Processus Arcensis*), Trstenský v Trstenej (*Processus Trsztenensis*) a Námestovský slúžnovský okres so sídlom v Námestove (*Processus Namesztoviensis*).

Administratívne centrum Oravskej stolice bolo pôvodne na Oravskom hrade, neskôr sa premiestnilo do Veličnej. Po vypálení Veličnej litovským vojskom v roku 1683 sa sídlom Oravskej stolice stal Dolný Kubín, kde bola k tomuto účelu postavená aj nová budova sídla župy.

Od roku 1556 boli županmi Oravskej župy Thurzovci, ktorí sa v roku 1606 stali dedičnými vlastníkmi Oravského panstva. V roku 1621 v zmysle testamentu Juraja Thurzu sa oravské panstvo stalo spoluvlastníctvom jeho siedmich dcér a potomkov. Oravský komposesorát spravovali volení direktori, ktorí boli do roku 1713 zároveň aj županmi.

Hornolehotský notariát so sídlom v Oravskom Podzámku

bol pôvodne v Hornej Lehote. Zaslúžil sa o to zeman Aurel Abaffy z Hornej Lehoty, potomok kapitána Oravského hradu Jána Abaffyho, poslanec uhorského snemu za Oravskú župu.

Oravský komposesorát sa zaslúžil o preloženie notárskeho úradu do Oravského Podzámku, kde v dome súp. č. 27 sídlil až do roku 1950. Po roku 1918 boli notármi v Oravskom Podzámku Amand Meško, Ján Lacko, Václav Bublík a František Meder.

Oravský komposesorát

Po smrti Juraja Thurzu, jeho syna Imricha a manželky Alžbety Coborovej sa dňa 5. 7. 1626 na hrade Lietava zišli priami potomkovia a prijali stanovy pre správu zdedeného majetku. Oravský komposesorát bol výlučné vlastníctvo potomkov grófa Juraja Thurzu z Betlanoviec v zmysle darovacej zmluvy, ktorou mu cisár Rudolf II. Habsburský daroval hrad Oravu a ďalšie územia, majetok sa nesmel ďalej deliť, deliteľné boli len výnosy z majetku.

V lokalite Široká sa na pozemkoch OK rozprestieral majer (dnes tam stoja OFZ) s vysokou bonitou pôdy aj zásluhou spôsobu obrábania. Pestovala sa raž, zemiaky, kapusta. V podzemných pivniciach sa vyrábali dlhohzrejúce syry známe v celom Uhorsku.

V roku 1850 na podnet Oravského komposesorátu bola zriadená prvá meteorologická stanica v hornom Uhorsku.

Rieka Orava slúžila aj pre dopravu dreva plavením voľných kusov alebo pltením- zviazaných kusov dreva. Pre približovanie dreva Oravský komposesorát už v roku 1825 postavil dve veľké vodné nádrže s drevenými hrádzami- v Jalovci a Bosručom. Ďalšie vodné nádrže boli postavené v rokoch 1864-1966 v Zákamennom- Flajšová a v rokoch 1868-1870 Mútne-Furandová. V Zákamennom boli postavené aj dve vzdúvadlá.

Vodná doprava bola závislá od stavov vody a postupne ju vytlačala lacnejšia železničná doprava. V roku 1896 bola postavená železnica Kráľovany- Suchá Hora s finančným príspevkom Oravského komposesorátu. V roku 1917 postavil vlastnú železnicu z Lokce do Erdútky s odbočkou do Mútneho, v roku 1925 sa železnica z Erdútky predĺžila do Chmury. Oravský komposesorát vlastnil železnice v celkovej dĺžke 72 km, 5 staničných budov a výhrevní, v roku 1940 5 parných lokomotív a 120 vagónov rôzneho typu. Na plánovanú výstavbu lanovky z Lokce do Oravského Podzámku, ktorou mala byť zásobovaná nová píla, bol pripravený materiál pod hradom, no k výstavbe nedošlo dôsledkom vojnových udalostí. Oravskému komposesorátu patrili aj ďalšie výrobné prevádzky- parné píly v Oravskej Polhore, Zákamennom, elektráreň v Oravskom Podzámku, 9 kameňolomov, 1 vápenka. V roku 1941 bola dokončená stavba píly na elektrický pohon v Oravskom Podzámku. Oravský komposesorát vlastnil 6 budov lesných správ (Oravský Podzámok, Párnica, Habovka, Oravská Polhora, Mútne, Zákamenné), 46 horární. Vo svojom vlastníctve mal OK 143 budov, 28 budov prenajatých.

Drevo sa stalo dôležitým ekonomickým artiklom. V domácom prostredí slúžilo hlavne ako palivové a stavebné, v 30. rokoch sa exportovalo do Holandska drevo na stavbu lodí, stavebné drevo do Poľska, Maďarska a Rakúska.

Riaditeľstvo OK podporovalo turistiku výstavbou turistických zariadení, finančne podporovalo Klub turistov v Dolnom Kubíne.

Plný podiel thurzovského majetku sa postupne zmenšoval kráľovskými konfiškáciami. V roku 1670 Leopold I. nariadil zhabanie majetku Štefanovi Thökölimu, synovi Kataríny rodenej Thurzovej za účasť na sprisahaní proti Habsburgovcom, rovnako za účasť v protihabsburskom povstaní boli skonfiškované aj majetky jeho syna Imricha. Podiel kráľovského eráru sa zväčšoval nielen konfiškáciami, ale aj kúpami, dedičnými a donačnými transakciami.

Po smrti Juraja Erdödyho sa direktorom stal jeho bratranec Juraja Erdödy ml., ktorý vypracoval plány na zveľadenie zanedbaného majetku, založené na znížení dávok. Nevyužívané lesy v severozápadnej časti územia obsadil robotníkmi z Haliče a Sliezka, čím vznikla posledná obec *Erdútka*. neskôr premenovaná na Oravskú Lesnú.

Po jeho smrti nebola funkciu direktora obsadená 6 rokov, správu územia prevzal kráľovský erár. V roku 1782 bol za direktora vymenovaný príslušník Thurzovskej rodiny Mikuláš Esterházy, ktorý správou poveril Františka Zichyho, ktorý sa neskôr stal direktorom. Ďalším direktorom OK bol najmladší Františkov brat Edmund Zichy. Zrušením poddanstva v roku 1848 spod právomoci Oravského komposesorátu bolo vyňatých 60 000 pracovných síl, čo predstavovalo asi 200 000 pracovných dní. V roku 1856 za to dostal peňažnú satisfakciu vo výške asi 2 milióny zlatých s úrokmi, ktoré mali byť ponechané v hospodárení Oravského komposesorátu. Peniaze boli vyplatené príslušníkom rodiny nielen doma, ale aj v zahraničí, čím bol prvýkrát porušený Thurzov závet. Edmund Zichy sústredil okolo seba množstvo odborníkov európskeho významu, ktorí sa zaslúžili o zefektívnenie lesného hospodárenia na základe moderných poznatkov. Oravský komposesorát sa stal vzorovou hospodárskou jednotkou na území bývalého Rakúsko-Uhorska. V tom čase bolo na Orave 15 zemianskych obcí a 82 obcí v právomoci Oravského komposesorátu.

Po smrti Zichyho prevzal správu OK dočasne Pavol Esterházy. V roku 1896 bol za nového direktora zvolený Jozef Pálffy

Stanovy z roku 1626 boli platné až do 4. 4. 1897, kedy boli vydané nové platné do roku 1922. V roku 1898 vlastnil erár viac ako 22% majetku Oravského komposesorátu. Politicko-ekonomickými zmenami voľba generálneho riaditeľa prešla pod právomoc uhorského ministerstva hospodárstva, po roku 1918 na Ministerstvo zemedelství čsl. republiky. Dňa 9. 6. 1919 Ministersvo zaviedlo tzv. vnútenú správu, ktorá skončila 28. 2. 1923, následne boli schválené nové stanovy komposesorátu. Správu vykonával správny výbor, výkonnú moc malo Riaditeľstvo Oravského komposesorátu v Oravskom Podzámku.

Na základe mierových dohôd boli upravené hranice medzi Československou republikou a Poľskom. pričom severná časť Oravy, tzv. plebiscitné územie s 12 goralskými obcami sa stalo súčasťou Poľska. Vznikli tak dve nezávislé hospodárske jednotky so samostatnými správami, poľská časť OK mala rozlohu 2412ha. V roku 1925 mal štát majoritný podiel vo výške 52%, po získaní majoritného podielu boli znovu zmenené stanovy, v roku 1930 mal štát už vyše 57% podiel.

Po vzniku slovenského štátu v roku 1939 sa Oravský komposesorát dostal pod správu Ministerstva hospodárstva SR- Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov v Bratislave.

Význam OK:

- v lesnom hospodárstve využívanie najmodernejších metód hospodárenia, Viliam Rowland zaviedol nové metódy pestovania lesa, zakladal sušiarne, pily
- zintenzívnenie lesnej dopravy budovaním lesných ciest, lesných železníc, vodných nádrží

- po požari v roku 1800 oprava Oravského hradu

- zriadenie múzea na Oravskom hrade, zbierková činnosť s územnou pôsobnosťou v hraniciach Oravského komposesorátu

- patronát nad 14 rím.-kat. farnosťami (Dolný Kubín, Lokca, Námestovo, Nižná, Oravský Podzámok, Rabča, Trstená, Tvrdošín, Veličná, Oravské Veselé, Sedliacka Dubová, Zákamenné, Zázrivá, Zubrohlava), podieľal sa na údržbe kostolov a farských budov, za podpory OK postavených niekoľko kostolov a škôl, ktoré zásoboval palivovým drevom

Vlastníci Oravského hradu a oravskí župani

dátum	meno	funkcia	
1267	Michal	kastelán	zvolenský župan
1314	magister rytier Donč		
1335	Leopold		kremnický komorský gróf
1349-1354	Štefan zo Štiavnice		
1355	Štefan Kathy		
1358	Rudolf Kratzer		
1379	Dettrik Bebek		
1380	Ladislav a Ján Kokošovci z Kazy		
1382	komes Mikuláš		
1386	magister Jakub		
1388-1401	členovia rodu Gara		
1418	Stibor zo Stiboric		
1424	nájom rodiny Balických		
1434-1454	Mikuláš Balický		
1451-1474	Peter Komorovský		
1475-1482	Tomáš de Tharkew	kráľ Matej Korvín skonfiškoval majetok Petra Komorovského, hrad v správe kráľovského eráru	
1482-1490	Imrich Zápoľský		
1490-1504	Ján Korvín		
1505-1524	Ján Zápoľský		
1524-1532	Mikuláš Kostka v zastúpení Jána Zápoľského		
1532-1534	Ľudovít Prekry		
1534	František Thurzo		
1534-1545	Ján z Dubovca	zomrel bez potomkov, hrad odkázal Václavovi Sedlnickému	
1546-1556	Václav Sedlnický v zastúpení Štefana Podmanického	oficiálnym vlastníkom zostal naďalej Mikuláš Kostka	
1556-1574	František Thurzo		
1574-1579	Katarína Zrinská,		vdova po Františkovi Thurzovi
1580-1585	kráľovská komora	kvôli sporom medzi Katarínou Zrinskou a tútorom Juraja Thurzu hrad v správe kráľovskej komory	

		do dosiahnutia plnoletosti	
1585-1616	Juraj Thurzo	v roku 1606 získal grófsky titul a oravské panstvo ako dedičný majetok	
1617-1621	Imrich Thurzo		syn Juraja Thurzu
1621-1626	Alžbeta Czoborová		vdova po Jurajovi Thurzovi

Direktori Oravského komposesorátu a do roku 1713 aj župani Oravskej župy

5. 7. 1626	založenie Oravského komposesorátu Gašpar Ilešházy	direktor	
1626-1648	Gašpar Ilešházy	direktor	manžel Heleny Thurzovej
1648-1652	Gabriel Ilešházy	direktor	syn Gašpara Ilešházyho
20. 3. 1652-1669	Štefan Thököly	direktor	syn Kataríny Thurzovej
po 1670-1673	hrad viackrát zmenil majiteľa Mikuláš Draškovič	správca	
1673-1676	Juraj Ilešházy	direktor	mladší syn Gašpara Ilešházyho
1676-1714	Juraj Erdödy starší Fraňo Dessewfy	direktor správca	
1714-1758	Juraj Erdödy mladší	direktor	bratranec Juraja Erdödyho
	po smrti Erdödyho funkcia direktora nebola obsadená 6 rokov		
1764-1782	kráľovský erár	správca	
1782-1792	Mikuláš Esterházy František Zichy	direktor správca	
1792-1861	František Zichy	direktor	najmladší brat Františka Zichyho
1894-1896	Pavol Esterházy	dočasný riaditeľ	
1896-1919	Jozef Pálffy	direktor	posledný direktor z Thurzovej rodiny
1919-1923	Mikuláš Kubínyi	právny zástupca OK	
1926	Ing. Nikodém Panák	správca	radca MZ ČSR
	Ing. Jiří Hain	správca	
-1945	Ing. Peter Železnák	správca	hlavný lesný radca

F.2.1 Súpis zistených historických názvov mesta

Arwa, Árvaváralja, Oravský Podzámok

F.3. VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY

Pamiatková zóna Oravský Podzámok sa nachádza v centrálnej časti sídelného celku s menším podielom kultúrnych pamiatok. Ochrana územia zahŕňa historické jadro obce, vrátane urbanisticko-architektonicky významnej zástavby najdominantnejšieho objektu Oravského hradu s národnou prírodnou pamiatkou hradným bralom. Pamiatková zóna Oravský Podzámok je zónou vzťahujúcim sa na históriu a historické udalosti súvisiace s Oravským hradným panstvom a regiónom Orava, ktoré zasahujú aj mimo územia Slovenskej republiky. Vzhľadom na minimálne zachovanie a rozsah stredovekej resp. primárnej zástavby pred obdobím 18. storočia v rámci podhradia je možné za urbanisticky a architektonicky najhodnotnejšie definovať samozrejme celok Oravského hradu ako súbor objektov, ktoré sú zapísané ako osobitná národná kultúrna pamiatka. Táto je dotvorená dominantným hradným bralom opätovne zapísaným ako osobitná národná prírodná pamiatka. Ďalšou pamiatkovo hodnotnou avšak mladšou je urbanistická koncepcia podhradia s predĺženým trojuholníkovým námestím a objektmi situovanými pri hlavnej obchodnej ceste. Tento koncept je dotvorený zástavbou pamiatkovo hodnotných objektov postavených v 2. polovici 18. storočia s pokračovaním až do 19. storočia, ktoré svojim hmotovo - objemovým riešením, dispozíciou, výzorom, architektonicko-výtvarnými a umelecko-remeselnými prvkami pamiatkovo hodnotne spoluutvárajú pamiatkové, urbanistické, architektonické a samozrejme umelecké hodnoty územia.

Osobitý význam v Oravskom Podzámku majú aj početné plochy zelene ako dôležité kompozičné prvky. Obec je špecifická nielen bezprostredným kontaktom s prírodným prostredím, ale aj dôrazom kladeným na prítomnosť záhrad a parkov. Z parkov, ktoré začali vznikať v 19. storočí na podporenie reprezentatívnej významných novostavieb, sa však dodnes už väčšinou zachovali len fragmenty ako je príkladom parčík pri objekte rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého. Nezanedbateľný význam má dominantné hradné bralo výrazne dotvorené zeleňou a pás zelene sledujúci nábrežie rieky Oravy.

Mnohé objekty situované v pamiatkovej zóne si udržali vysokú mieru zachovania pôvodného vzhľadu fasád, ako aj interiérov so vzácnymi umeleckoremeselnými detailmi. Obec s jedinečnou polohou obklopená prírodným prostredím sa tak dodnes prezentuje podstatnou časťou svojho architektonického dedičstva, ktoré sa vytváralo postupne pod vplyvom historického významu Oravského hradu ako pôvodného sídla župy a neskôr Komposesorátneho panstva.

Pamiatková zóna tak tvorí urbanisticky ucelený, architektonicky vyvážený, ale zároveň nesmierne rozmanitý celok s jedinečným podielom kvalitnej architektúry, prírodných a krajinárskych hodnôt a taktiež pamiatkových hodnôt. Pamiatková zóna predstavuje zachovanú štruktúru osídlenia podhradia a správy rozsiahleho územia, ktorú spolu s hradom a meniacimi sa funkciami podhradia môžeme zaradiť k výnimočným v rámci Slovenska.

F.3.1. Urbanisticko – historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia

- Zachovaná historicky vyvinutá urbanistická štruktúra čitateľná v pôdorysnej osnove pamiatkového územia
- Zachovaná historicky a prírodno krajinársky vyvinutá silueta a panoráma prezentovaná vo významných interiérových i diaľkových pohľadoch na pamiatkové územie

- **Zachovaná historicky vyvinutá objektová skladba pamiatkového územia pozostávajúca z:**
 - objektov NKP, historických objektov vhodne dotvárajúcich prostredie a objektov vytípaných na vyhlásenie za NKP:
 - a) radová a soliterna uličná zástavba hlavných objektov administratívnych a meštianskych domov
 - b) architektonické a urbanistické dominanty územia – solitéry
 - c) ostatná hodnotná historická zástavba z rôznych období reprezentujúca obdobie svojho vzniku a rešpektujúca základné princípy historického urbanizmu v pamiatkovom území
 - záhrad, nádvorí a ostatných plôch
 - nosných prvkov systému zelene – plošno - priestorových a líniových prvkov
 - plôch komunikácií a verejných priestranstiev – historicky vyvinutého komunikačného systému
- **Zachovaný historicky vyvinutý architektonický výraz urbanistických štruktúr pamiatkového územia:**
 - symbióza urbanistických a prírodno-krajinárskych hodnôt štruktúr jednotlivých blokov spolupôsobiacich v celkovom obraze pamiatkového územia
 - exteriérový výraz historických urbanistických prvkov a štruktúr pamiatkového územia – stavieb, nezastavaných plôch i prvkov uličného interiéru
 - piata fasáda – tzv. „strešná krajina“

F.3.2. Architektonicko – historické hodnoty objektov pamiatkového územia

- **Pôdorysná dispozičná schéma objektov NKP v pamiatkovom území**
- **Stavebné a remeselnícke konštrukcie a prvky objektov NKP v pamiatkovom území**
- **Hmotovo – priestorové riešenie a architektonický výraz exteriéru objektov NKP, historických objektov s pamiatkovou hodnotou a objektov vytípaných na vyhlásenie za NKP v pamiatkovom území**
- **Komplexné architektonické riešenie objektov v pamiatkovom území z hľadiska historického dokumentu**
 - historické objekty vo svojej materiálnej podstate prezentujúce dosiahnutú úroveň vývoja stavebných technológií a konštrukčných riešení
 - objekty ako hodnotné doklady stavebno-historického a architektonického vývoja konkrétneho typologického druhu stavby od doby vzniku po súčasnosť

F.3.3. Umelecko – historické hodnoty objektov pamiatkového územia

- **Výtvarné a umelecko-remeselné prvky objektov NKP, historických objektov vhodne dotvárajúcich prostredie a objektov vytípaných na vyhlásenie za NKP v pamiatkovom území:**
 - sochárska, štuková a maliarska výzdoba fasád objektov
 - štuková architektonická výzdoba klenieb a plochých trámových stropov
 - kovové prvky - zábradlia pavlačí, balkónov a schodísk, okenné a dverné mreže, kovové konštrukcie vo svetlíkoch a iné

F.3.4. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

- **Požiadavky na zachovanie a dokumentáciu archeologických nálezísk/nálezov:**

Územie Oravského Podzámku bolo od začiatku ľudských stôp na území Oravy vyhľadávaným a vhodným miestom pre osídlenie a hradné bralo ako aj územie v jeho okolí nesie stopy osídlenia takmer nepretržite od paleolitu až do stredoveku, kedy sa postupne budoval hradný komplex. Územie pamiatkovej zóny obsahuje vysokú koncentráciu archeologických lokalít a nálezísk a preto je nevyhnutné, aby akýkoľvek stavebný alebo iný deštruktívny zásah pod jestvujúcu úroveň terénu v rámci pamiatkovej zóny bol možný len po stanovení podmienok ochrany nehnuteľných a hniteľných archeologických nálezov.

F.3.5. Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia

Všetky vyššie uvedené pamiatkové hodnoty vytvárajú jedinečný integrálny celok, v ktorom každá zo špecifikovaných hodnôt - okrem svojej osobitnej hodnoty – spolupôsobí a má nezastupiteľné miesto v jedinečnom a pre Oravský Podzámok charakteristickom vzhľade a výraze.

G. NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA PAMIATKOVEJ ZÓNY ORAVSKÝ PODZÁMOK

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna Oravský Podzámok boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie „Zásady ochrany pamiatkového územia“. Zásady sú podľa § 29 Zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

Pamiatková zóna Oravský Podzámok sa nachádza v centrálnej časti sídelného celku s menším podielom kultúrnych pamiatok. Ochrana územia zahŕňa historické jadro obce, samotný Oravský hrad s hradným bralom, vrátane urbanisticko-architektonicky významnej zástavby z 2. polovice 18. storočia a 1. polovice 19. storočia. Pamiatková zóna Oravský Podzámok je zónou vzťahujúcim sa na históriu a historické udalosti súvisiace s Oravským hradným panstvom a regiónom Orava, ktoré zasahujú aj mimo územia Slovenskej republiky. Metodický prístup k ochrane, obnove a prezentácii bude vychádzať zväčša z konzervačno-rehabilitačného hľadiska ku NKP, objektom vytipovaným na vyhlásenie za NKP, objektom s pamiatkovou hodnotou, zachovania dominantnosti existujúcich hmotovo - objemových dominant územia (hradu, kostola, hotela a administratívnych budov), zachovania nosného urbanistického konceptu trojuholníkového námestia s jeho predĺžením ku hlavnej obchodnej ceste, zachovania hodnotných urbanistických priestorov bez ich ďalšieho priestorového delenia, zachovania plôch zelene s pamiatkovou hodnotou a chránených pohľadových uhlov (definované vyššie spomenuté veci sú v kapitole „F“). Ku plochám, ktoré dotvárajú územie PZ Oravský Podzámok, sa bude pristupovať metódou reanimačno - rehabilitačnou a tieto priestory musia byť humanizované a regenerované s nutnosťou zachovania historického pôdorysu a parcelácie, typickej hodnotnej objektovej skladby radovej, blokovej alebo solitérnej pravidelnej, výškového a priestorového usporiadania objektov pri zachovaní historických dominant územia a zachovania pamiatkovo hodnotných prvkov uličného interiéru.

- Územie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok je pre účely týchto zásad rozdelené na plochy komunikácií a verejných priestranstiev a 4 jednotlivých územne vymedzených blokov (podrobnosti vid' výkres č. 0 - ZÁKLADNÝ INFORMATÍVNY VÝKRES), špecializované požiadavky pre jednotlivé bloky sú určené v bloku G.1.9.

G.1.1. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA PRIMERANÉ FUNKČNÉ VYUŽITIE

Zachovať a udržiavať súčasnú funkciu pamiatkového územia a regenerovať jeho historické funkcie (prioritne obytnú):

historická funkcia: obchod, bývanie, administratívno-správna funkcia, cirkevná funkcia, drobná remeselná výroba, remeselno-roľnícka výroba

súčasná funkcia: prevažne obchodná, spoločensko-obslužná, obytná, cirkevná funkcia

cieľová funkcia: obytná, obchodná, spoločensko-obslužná, administratívno-správna, cirkevná funkcia

neprípustné funkcie: funkcie poškodzujúce pamiatkové hodnoty územia (priemyselná veľkovýroba, poľnohospodárska výroba, skladové hospodárstvo, veľké dopravné areály, čerpacie stanice pohonných hmôt, veľkopredajné priestory a pod.)

Dôsledky nového funkčného využitia objektov a priestorov v pamiatkovom území nesmú spôsobiť úbytok ich pamiatkových hodnôt alebo znemožniť ich vhodnú prezentáciu. V rámci verejných priestorov je nutné zachovať súčasnú komunikačnú sieť s Pešou zónou v rámci trojuholníkového námestia s jeho predĺžením ku pôvodným objektom pošty a hotela a zachovania pešej zóny v novo vytvorenej sadovnickej úprave pod hradný bralom paralelnej s trojuholníkovým námestím.

G.1.2. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HISTORICKÉHO PÔDORYSU A PARCELÁCIE

G.1.2.1. Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar

- Zachovať, udržiavať a regenerovať historický pôdorys pamiatkovej zóny tvorený historickou uličnou sieťou, trojuholníkovým námestím a ňou vymedzenými stavebnými blokmi, stavebnými objektmi v jednotlivých blokoch, historicky nezastavanými priestormi a pozemkami – nutné zachovať trojuholníkové námestie s jeho predĺžením ku hlavnej ceste (Hviezdoslavovo námestie) z 2. Polovice 8. storočia.
- Zachovať, udržiavať a regenerovať princíp historickej parcelácie (tvar, veľkosť a orientácia parciel) v nosnom urbanistickom koncepte trojuholníkového námestia a príľahlej hlavnej komunikácie so zachovanou parceláciou a to širšou mestskou parceláciou so radovou a soliternou formou zástavby. Formy historickej parcelácie nosného trojuholníkového námestia a ich vyústenia ku hlavnej ceste sú hodnotné a musia sa zachovať vo svojej podobe a v šírkovom usporiadaní.
- Zachovať, udržiavať a regenerovať nosné hodnotné urbanistické priestory a to priestor Hviezdoslavovo námestie s jeho trojuholníkom pôdorysom a jeho predĺžením ku hlavnej ceste. V rámci nosných hodnotných urbanistických priestorov nie je možné realizovať ďalšie priestorové delenie osádzanie nových verejných komunikačných ciest, parkovacích plôch a technických infraštruktúr pri zachovaní ich funkcie ako pešej zóny s prístupovou komunikáciou cesta III. Triedy Oravský Podzámok - Pribiš.
- Zachovať, udržiavať a regenerovať doplnkové hodnotné urbanistické priestory a to sadovú úpravu, soliternú zástavbu a samotnú historickú prístupovú komunikáciu Oravského hradu v priestore úpätia hradného brala..
- Pri narušenom urbanistickom priestore južne od zastavanej časti obce pri rieke Orava, vedení VN elektrickej energie a nadzemnej rýchlostnej komunikácie R3 je stavebne a urbanisticky vhodné dotvoriť soliternú zástavbu stavieb jedno alebo dvojpodlažných určených pre individuálne bývanie alebo občiansku vybavenosť s nutnou obslužnou komunikáciou. Nová zástavba musí byť v súlade s historickým

prostredím veľmi vysokej architektonickej úrovne a kvality. Strechy novostavieb musia byť sedlové a valbové s maloformátovou krytinou - tvrdá pálená krytina.

- Pri umiestnení stavieb na parcele (radová zástavba, solitér) vychádzať z historickej zastavovacej štruktúry v konkrétnej časti územia.
- Plošný rozsah novej zástavby na jednotlivých parcelách je limitovaný vývojom urbanistickej štruktúry v danom území.

G.1.2.2. Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenia a riešenie rezervných plôch

- Nová zástavba v rezervných plochách severného a centrálného zastavaného územia musí vychádzať z overiteľných historických faktov a to historických fotografií a historických katastrálnych máp pri rešpektovaní spôsobu solitérnej zástavby tzn. reanimácie pôvodnej historickej štruktúry toho daného územia. Územie so silne narušenou zástavbou novodobých štruktúr a s výraznými hmotovo-objemovými determinantmi infraštruktúry (rýchlostná cesta R3 a VN elektrické vedenie vzdušné 110kV) je sústredené v južnej časti územia a v tomto území je nutné vychádzať zo solitérnej zástavby územia prízemnými alebo dvojpodlažnými domami so sedlovými alebo valbovými zastrešeniami, alt. dvojdomami.
- Rezervné plochy sú nasledovné :
 - R1 – (parcely č. KN 77, 78, 80, 81, 87/1, 88, 92) Do súčasnosti nezastavaná časť územia určená k výstavbe plochy ZÚ-02 (Zmiešané územia (bývanie, občianska a rekreačná vybavenosť)) Územného plánu obce Oravský Podzámok schváleného uznesením Obecného zastupiteľstva č. 10/2003 zo dňa 25. 9. 2003 a aktualizovaného v ÚPN-O obce Oravský Podzámok, uznesenie Obecného zastupiteľstva č. 2/2007 zo dňa 17. 1. 2007, záväzná časť ÚPN vyhlásená Všeobecné záväzným nariadením č. 3/2007 zo dňa 21. 2. 2007. V tejto časti územia je nutné vytvoriť kompaktnú solitérnu zástavbu domov alt. dvojdomov prízemných alebo dvojpodlažných s obytnými podkrovmi a so sedlovými alebo valbovými zastrešeniami so sklonmi striech nad 30°. Krytina striech musí byť maloformátová skladaná v mierke keramickej škridle alebo šindľa. Výraz architektúry prispôbiť historickým architektonickým a urbanistickým princípom typickým pre severnú a centrálnu časť pamiatkového územia. Pri výbere použitých materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými (celopresklené steny, novodobé kovové alebo plastové obklady stien...).

- R2 – (parcela č. KN 142) Do súčasnosti čiastočne nezastavaná časť územia určená k výstavbe plochy B1-02 (Obytné územia s malopodlažnou zástavbou (rodinné domy)) Územného plánu obce Oravský Podzámok schváleného uznesením Obecného zastupiteľstva č. 10/2003 zo dňa 25. 9. 2003 a aktualizovaného v ÚPN-O obce Oravský Podzámok, uznesenie Obecného zastupiteľstva č. 2/2007 zo dňa 17. 1. 2007, záväzná časť ÚPN vyhlásená Všeobecné záväzným nariadením č. 3/2007 zo dňa 21. 2. 2007. V tejto časti územia je nutné vytvoriť kompaktnú solitérnu zástavbu domov alt. dvojdomov prízemných s obytnými podkrovmi a so sedlovými alebo valbovými zastrešeniami so sklonmi striech nad 30°. Vzhľadom ku terénnej konfigurácii je možné v danej časti uplatniť polo zapustené suteréne priestory. Krytina striech musí byť maloformátová skladaná v mierke keramickej škridle alebo šindľa. Výraz architektúry prispôbiť historickým architektonickým a urbanistickým princípom typickým pre severnú a centrálnu časť pamiatkového územia. Pri výbere použitých materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými (celopresklené steny, novodobé kovové alebo plastové obklady stien...).

- R3 - (parcely č. KN 12/1) Zaniknutá plocha po zástavbe rodinných domov úradníkov komposesorátneho panstva. Táto pôvodná zástavba má byť reanimovaná vo forme novej prízemnej solitérnej zástavby so suterénom a obytným podkrovím, klasickým domom prípadne dvojdomom. Krytina striech musí byť maloformátová skladaná v mierke keramickej škridle alebo šindľa. Výraz architektúry prispôbiť historickým architektonickým a urbanistickým princípom typickým pre severnú časť pamiatkového územia. Pri výbere použitých materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými (celopresklené steny, novodobé kovové alebo plastové obklady stien...).

- R4 - (parcely č. KN 42/2) Zaniknutá plocha po zástavbe. Táto pôvodná zástavba má byť reanimovaná vo forme novej prízemnej solitérnej prípadne radovej zástavby s obytným podkrovím. Krytina striech musí byť maloformátová skladaná v mierke keramickej škridle alebo šindľa. Výraz architektúry prispôbiť historickým architektonickým a urbanistickým princípom typickým pre severnú a centrálnu časť pamiatkového územia. Pri výbere použitých materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými (celopresklené steny, novodobé kovové alebo plastové obklady stien...).

G.1.3. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU HODNOTNEJ OBJEKTOVEJ SKLADBY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

G.1.3.1. Požiadavka na ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby

Charakteristický spôsob vytvárania zástavby PZ Oravský Podzámok je nutné zachovať a regenerovať v celej ploche územia a zástavby v rámci do trojuholníkového tvaru riešeného Hviezdoslavovho námestia s jeho predĺžením ku hlavnej ceste, kde v jej východnej a južnej polohe pokračuje historický charakter formovania tradičnej zástavby. Zástavba v tejto časti

územia musí byť zachovaná vo svojej hmotnej podstate s možnosťami solitérnej výstavby v rámci rezervných plôch primeraných objemov.

G.1.3.2. Požiadavka na zachovanie a ochranu historických dominant a akcentov

Pri stanovení požiadaviek zachovania a ochrany historických dominant je nutné konštatovať, že samotná silueta PZ Oravského Podzámku je determinovaná výrazne dominantným hradným bralom so súborom stavieb Oravského hradu a v samotnom podhradí len nižšími dominantami rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého, hotelom a pôvodným objektom Prefektúry. Pri výškovom zónovaní jednotlivých častí tieto dominanty budú dôležitým faktorom pre ich následné určenie, samozrejme so zachovaním ich dominantnosti. Zachovanie dominantnosti hradného komplexu, objektu pôvodnej Prefektúry a hotela je pre celé územie PZ Oravský Podzámok určujúce.

Taktiež hmotová skladba zástavby je výrazne determinovaná hmotovo – objemovo rozsiahlejšími a architektonicky významnými objektmi NKP - akcentmi - Prefektúra, Hotel, Hospodársky dom, bývalá Pošta, rímskokatolíckym kostolom a samozrejme pre celé územie dominantným súborom stavieb Oravského hradu s Hradným bralom.

Ku nevhodnej umelo vlozenej dominante, ktorá našťastie len čiastočne determinuje kompozičné usporiadanie a vonkajší obraz územia patrí stavba Základnej školy v západnej časti územia a objektov administratívy a zdravotného strediska situovanými na východnej strane hlavnej cesty za objektom bývalej Prefektúry.

G.1.3.3. Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia

V rámci historického sídla Oravský Podzámok sa nachádza ako osobitná národná kultúrna pamiatka súbor fortifikačných stavieb dolnej a strednej časti Oravského hradu. Samotné územie podhradia Oravského Podzámku neobsahovalo typické fortifikačné opevnenie typické pre stredoveké a včasnónovoveké mestá.

G.1.3.4. Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu pri ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom území :

Národná kultúrna pamiatka je hnutel'ná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutel'ná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Národné kultúrne pamiatky majú základnú ochranu definovanú v § 27 pamiatkového zákona v prípade zámeru obnovy alebo reštaurovania vlastník národnej kultúrnej pamiatky musí postupovať v zmysle § 32 a 33 pamiatkového zákona.

Objekty nehnuteľných NKP v PZ Oravský Podzámok sú zoradené v tabuľke postupne podľa číslovania :

číslo/ index ÚZPF	adresa	orientačné číslo	súpisné číslo	parcelné číslo	unifikovaný názov kultúrnej pamiatky	unifikovaný názov pamiatkového objektu (u NKP bližšie určenie, zaužívaný názov)
237/1	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	citadela
237/2	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	veža schodisková

číslo/ index ÚZPF	adresa	orientačné číslo	súpisné číslo	parcelné číslo	unifikovaný názov kultúrnej pamiatky	unifikovaný názov pamiatkového objektu (u NKP bližšie určenie, zaužívaný názov)
237/3	Horný hrad	1	1	1	hrad s areálom	kaplnka hradná r. k. sv. Michala
237/4	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný I. Dubovského
237/5	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	veža obytná
237/6	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný II. Pálffyho
237/7	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	nádvorie hradné
237/8	Stredný hrad	1	1	1	hrad s areálom	studňa hradná rumpálová
237/9	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia I.
237/10	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	1. nádvorie
237/11	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia II.
237/12	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	2. nádvorie
237/13	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	terasa veľká
237/14	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	brána opevnenia II.
237/15	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	3. nádvorie
237/16	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	veža archívna
237/17	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	nádvorie hlavné
237/18	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	kostol r. k. sv. Michala
237/19	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	palác hradný III. Thurzov
237/20	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	terasa I.
237/21	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	bašta východná
237/22	Dolný hrad I.	1	1	1	hrad s areálom	fara hradná
237/23	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- východný múr
237/24	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- múr veľkej terasy
237/25		1	1	1	hrad s areálom	glorieta
237/26	Dolný hrad	1	1	1	hrad s areálom	opevnenie hradu- múr 1. nádvoria

číslo/ index ÚZPF	adresa	orientačné číslo	súpisné číslo	parcelné číslo	unifikovaný názov kultúrnej pamiatky	unifikovaný názov pamiatkového objektu (u NKP bližšie určenie, zaužívaný názov)
238/0			16	51	kostol	rím.-kat. sv. Jána Nepomuckého
239/0	Hviezdoslavovo námestie		14	40	budova administratívna	
240/0	Hviezdoslavovo námestie		8	20	budova administratívna	Turistu
241/0	Hviezdoslavovo námestie		6	21/1	pošta	
242/0	Hviezdoslavovo námestie		9	158	budova administratívna	
243/0	Hviezdoslavovo námestie		10	157/1	hotel	Oravan
244/0	Hviezdoslavovo námestie		13	55/1-2	budova administratívna	stará prefektúra
2665/0				25/1	socha	sv. Ján Nepomucký
3137/0	Hviezdoslavovo námestie			53	pomník	Pavol Országh Hviezdoslav 1849-1921

Objekty vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu

V súčasnej dobe neprebíha legislatívny proces vyhlasovania objektov v Pamiatkovej zóne Oravský Podzámok za národné kultúrne pamiatky.

V súčasnej dobe sú v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR zapísané ako nehnuteľné národné kultúrne pamiatky len objekty uvedené v predchádzajúcej tabuľke. Zo zachovanej historickej štruktúry PZ Oravský Podzámok boli vytipované objekty so zachovaným autentickým výrazom, pôdorysnou dispozíciou, historickými vertikálnymi a horizontálnymi konštrukciami a to 2 objekty :

- č. 12 (č. parcely 153) – Pôvodne ubytovňa lesníkov a lesných inžinierov - pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H - hmota uličného krídla, drevené okná poschodia a zasklená stena verandy, F - fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády, S – tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, V - pamätná tabuľa na pôsobenie bratov Čapkovicov

- č. 49 (č. parcely 103, 104, 105/1, 105/2, 105/3, 105/4, 105/5 a 105/8) – Bývalý majer, hospodárske a výrobné v zázemie komposesorátneho panstva - pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, osadenia voči parcele a vytvorenia uzavretej blokovej zástavby, H -hmota uličného krídla, F -fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády, S – tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

Objekty s pamiatkovou hodnotou

Objekty vhodne dotvárajúce prostredie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok sú v mapovej prílohe výkres č. 4 Rozbor pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a vo výkrese č.5 Zásad ochrany pamiatkového územia vyznačené v legende. Ide o objekty, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, sú postavené v rôznych obdobiach a slohových výrazoch, majú rôzny stavebno-technický stav, rôznu úroveň architektonického a výtvarného výrazu. Spoločným znakom všetkých týchto objektov je ich vyhovujúce pôdorysné založenie rešpektujúce historickú pôdorysnú schému a parceláciu, výškové usporiadanie a hmotovo-objemové parametre nenarúšajú optimálnu urbanisticko-architektonickú skladbu vo vzťahu k mestským blokom, uliciam a prostrediu PZ Oravský Podzámok ako celku.

Medzi objekty s pamiatkovou hodnotou je možné zaradiť :

- č. 78 (č. parcely 239/1) – Hospodársky objekt, blokový (severná časť územia) pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia

na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 66 a 63 (č. parcely 194 a 195/1) Radový dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda so štukovou výzdobou uličnej západnej fasády severnej časti dvojdomu a v zadnej časti dvojdomu zasklená stena verandy, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 77 (č. parcely 8/2) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 7 a 197 (č. parcely 18 a 19/1) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád dvojdomu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 4 (č. parcely 28) Hostinec – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F -fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád domu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 15 (č. parcely 41/4) Fara – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H - hmota objektu, F - fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád domu, S - tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, V - pamätné tabule na pôsobenie Karola Antona Medveckého, JUDr. Františka Paňáka SJ

- č. 17 (č. parcely 49) Rodinný dom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H - hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 19, 206 a 207 (č. parcely 60/2, 60/3 a 60/4) Rodinný trojdom s pizzériou – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 196, 208 a 210 (č. parcely 62/1, 62/2 a 62/3) Rodinný trojdom s obchodom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia

na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - primárne okenné výplne otvorov v južnej časti domu a vstupná predsieň s ozdobne riešeným štítom a drevenými obkladmi

- č. 41 (č. parcely 451/13) Bývalá materská škola – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - primárne zachovaná korunná rímsa západnej fasády a drevená veranda s ozdobne riešeným štítom a obkladmi

- č. 42 (č. parcely 84) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, F - fasáda s historizujúco koncipovanou výzdobou fasád s jej lizénovým rámovaním, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 43 (č. parcely 85/2 a 85/3) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 44 (č. parcely 102/1 a 102/2) Mýtnica (Žandárska stanica) - v súčasnosti autoservis – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : U - Urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, H -hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy a všetkými ozdobnými ukončujúcimi prvkami, U - zachované lizénové rámovanie a štuková výzdoba fasád objektu

- č. 47 (č. parcely 93/1) Rodinný dvojdom – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : H -hmota objektu, F -fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád

dvojdому, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy

- č. 46 (č. parcely 97/2) Rodinný dvojdóm – pamiatkové hodnoty, ktoré je nutné zachovať : H -hmota objektu, F -fasáda s modernisticky koncipovanou výzdobou fasád dvojdому, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou hrebeňa strechy, U - drevená veranda južnej fasády

Nehnutel'nosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

K týmto objektom patria všetky objekty nachádzajúce sa v rámci územia PZ Oravský Podzámok, ktoré rešpektujú hodnoty definované v § 29 pamiatkového zákona a to primerané funkčné využitie, ich osadením zachovávanie historického pôdorysu a parcelácie, vyššie uvedenú objektovú skladbu, výškové a priestorové usporiadania a vhodne dopĺňajú charakteristické pohľady, siluetu a panorámu. Tieto objekty sú v grafickej časti výkresy Rozbory pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a Zásady ochrany pamiatkového územia zakreslené fialovou farbou a vzhľadom na ich počet ich menovite neuvádzame v rámci textovej časti.

Nehnutel'nosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

Objekty nevhodne dotvárajúce prostredie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok sú v grafickej prílohe výkresy Rozbory pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území a Zásady ochrany pamiatkového územia, vyznačené v legende šedou farbou. Tieto objekty, ktoré svojim hmotovo - objemovým riešením, výškovým usporiadaním, výzorom a aj samotným situovaním v rámci územia narušujú jeho historický pôdorys, historickú parceláciu (pozn. odvodené od historických máp), objektovú skladbu, spôsob zástavby územia, výškové a priestorové usporiadanie a čiastočne nevhodne dopĺňajú charakteristické pohľady, siluetu a panorámu PZ Oravský Podzámok.

Medzi takéto objekty je možné zaradiť :

- Predajňa mäsa, súpisné č. 60 (č. parcely 16/1) – ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných obchodných stavieb 2. polovice 20. Storočia s plochými strechami, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budovy a ich okolia s možnosťou ich prestrešenia šikmou strechou

v

- Objekty garáží, parcela č. 24, – ich osadením boli narušené - objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných prevádzkových stavieb - garáží z 2. polovice 20. Storočia, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budov a ich okolia s nutnosťou zmeny strešnej krytiny na maloformátovú a možnosťou zmien výplní garážových dverí na tvarovo a architektonicky vhodnejšie výplne

- Objekt administratívnej budovy č. súpisné 34, parcela č. 59/1, – ich osadením bola narušená - objektová skladba, výzorom klasických prevádzkových administratívnych stavieb z 20. Storočia, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budov a ich okolia

- Objekt administratívnej budovy č. súpisné 33, parcela č. 57/2, – ich osadením bola narušená - objektová skladba, výzorom klasických prevádzkových administratívnych stavieb z 20. Storočia, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budov a ich okolia

- Objekt školy č. súpisné 37, parcela č. 146, – ich osadením bola narušená - historická parcelácia a objektová skladba, výzorom klasických školských stavieb z 2. polovice 20. Storočia, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budov a ich okolia

- Prístavba ku rodinnému domu, súpisné č. 20 (č. parcely 62/4) – ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, nevhodným objemom stavieb 2. polovice 20. Storočia s plochými strechami, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budovy a ich okolia s možnosťou ich prestrešenia šikmou strechou

- Novostavba, parcela č. 73/3 -ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, návrh – humanizácia a dokončenie budovy

- Autoservis č. súpisné 188, parcela č. 106/3 -ich osadením boli narušené - historická parcelácia, objektová skladba, návrh – humanizácia a zmena výraznej farebnosti objektu

- Objekty garáží, parcela č. 142/36, – ich osadením boli narušené - objektová skladba, výzorom klasických unifikovaných prevádzkových stavieb - garáží z 2. polovice 20. Storočia, návrh – humanizácia a rekonštrukcia budov a ich okolia s nutnosťou zmeny strešnej krytiny na maloformátovú

Vysvetlenie pojmov :

Rekonštrukcia : účelové obnovenie predchádzajúceho stavu alebo účelová prestavba a prepracovanie celkového konceptu. Pod rekonštrukciou sa rozumie aj prestavba či znovupostavenie stavieb, alebo ich častí. predstavuje taký zásah do konštrukčno-výrobného systému stavby, ktorý má za následok zásadnú zmenu jeho parametrov. V krajnom prípade predstavuje až obnovenie pôvodnej – zaniknutej stavby, jej časti, vzhľadu či funkcie.

Revitalizácia : Celková obnova (oživenie) starších stavebných komplexov (napr. štvrtí), ale aj jednotlivých stavieb, ktoré svojim možnosťami užívania zaostali. Rieši nielen ich nový vnútorný účel, ale aj ich plnohodnotné zapojenie do okolitého prostredia a spoločenského života na úrovni súčasných požiadaviek.

Humanizácia : Poľudštenie architektúry alebo jej okolia pomocou výrazových, tvaroslovných a kompozičných prostriedkov pri získaní hodnotného architektonického diela, architektonického alebo urbanistického prostredia.

G.1.4. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU VÝŠKOVÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA OBJEKTOV

Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania vychádzajú v rámci PZ Oravský Podzámok so stavebných úprav tzn. rekonštrukcií, prístavieb a nadstavieb jednotlivých objektov pri zachovaní hmotovo - objemových akcentov NKP – Oravského hradu, rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého, bývalej Prefektúry, Hotela, bývalého Hospodárskeho domu, bývalej Pošty a budovy administratívnej č. 12.

- Výškové a priestorové usporiadanie pri rekonštrukciách, nadstavbách a prístavbách existujúcich objektov resp. aj prípadných novostavieb v rámci rezervných plôch tohto územia musí byť prispôbené nižším výškovým usporiadaním a menším hmotovo – priestorovým členením oproti vyššie spomínaným akcentom.

- Na miestach s čiastočne narušenou štruktúrou pôvodnej zástavby (asanované objekty v prielukách uličných domoradií a a ukončujúce objekty) regenerovať pôvodné pôdorysné a priestorové usporiadanie objektov
- Nezjednocovať výšky korunných ríms a hrebeňov striech novostavieb, nadstavieb a prístavieb do jednej priebežnej línie
-
- Pre ďalší územný rozvoj a určujúcu etapu s pamiatkovými hodnotami v rámci vyššie spomenutého nosného do trojuholníka koncipovaného Hviezdoslavového námestia je spôsob zástavby s typicky radovými alebo soliternými domami prízemnými, dvoj alebo trojpodlažnými so sedlovým, valbovým alebo manzardovým zastrešením paralelným s komunikačnou osou.
- Na ploche pamiatkového územia neuplatňovať typologické a typizované druhy stavieb a areálov, ktoré nie sú v súlade so zachovaním pamiatkových hodnôt územia.
- Pri navrhovaní strešných krytín vylúčiť veľkorozmerné pásy a tabule hlavne z pozinkovaného plechu a rešpektovať drobnú štruktúru použitých krytín (merítka pôvodnej škridle, šindľu a pod.) tmavohnedej, tmavočervenej alebo tmavošedej farebnosti.
- Pri presvetľovaní priestorov podstrešia uplatňovať strešné okná, pozn. v individuálnych prípadoch s historicky overiteľným kontextom je prípustné v menšom merítke na presvetlenie podstreší použiť vikiere valbového, sedlového alebo pultového tvaru.
- limity výškového a priestorového usporiadania prípadných novostavieb v jednotlivých blokoch pamiatkového územia sú určené v časti "G.1.9. ŠPECIALIZOVANÉ POŽIADAVKY ŠPECIFIKOVANÉ PRE BLOKY BL 1 AŽ BL 4 PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA PZ ORAVSKÝ PODZÁMOK"

G.1.5. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU PRVKOV MESTSKÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU

G.1.5.1 Požiadavky na ochranu typických znakov prostredia a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov

- Neumiestňovať do verejných priestranstiev hlavných fasád architektonické prvky, ktoré sú v historickom území PZ Oravský Podzámok cudzorodé a pôsobia rušivo.
- Zachovať, udržiavať a v opodstatnených polohách regenerovať funkciu existujúceho (vytvoreného) parteru objektov NKP, objektov vytipovaných na vyhlásenie za NKP a objektov s pamiatkovou hodnotou.
- Parter situovať v opodstatnených polohách
- Pri novostavbách v historických domoradiach jednotlivých stavebných blokov v pamiatkovej zóne riešiť fasádu analogicky podľa historických architektonických a urbanistických princípov.
- Pri výbere použitých materiálov pri akýchkoľvek stavebných činnostiach na území PZ Oravský Podzámok uprednostniť tradičné stavebné materiály (kameň, tehla, omietka a drevo) pred novodobými.

- Pri posudzovaní stavebných materiálov pri riešení stavebných úprav, nadstavieb, prístavieb alebo novostavieb v rámci PZ Oravský Podzámok je nutné posudzovať každú stavbu samostatne s dôrazom na kontext zastavovaného miesta s už existujúcou okolitou historickou zástavbou.
- Použitie materiálov s výstrednou povrchovou úpravou je nežiadúce. Nevhodné sú plastové dielce, obklady z betónových tvárnic, kovové obkladové šablóny a pod.
- Pri výbere farebnosti fasád novostavieb na území PZ Oravský Podzámok je nutné zohľadňovať historickú farebnosť okolitých pamiatok a nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou tak, aby nevznikali disharmonické farebné vzťahy. Nežiadúce sú výrazne expresívne tóny fasádnych náterov.
- Doplnky priečelia stavieb v PZ Oravský Podzámok ako osvetľovacie prvky, štátne a firemné znaky, názvy orgánov a inštitúcií, firemné tabule, rôzne výtvarné diela, informačné označenia budov by mali byť umiestňované tak, aby nerušili architektonickú kompozíciu priečelia a jeho významné detaily. Je žiaduce uplatnenie tradičných materiálov (drevo, kov) a foriem.
- Zachovať, udržiavať a regenerovať stvárnenie uličných fasád historických objektov s typickou osovosťou okenných a vstupných otvorov, architektonickým a výtvarným riešením, rytmom, tektonikou, výplňami otvorov a pod.
- Pri regenerácii uličných fasád historických objektov rešpektovať pozitívne zmeny v priebehu vývoja jednotlivých stavieb a neobnovovať zaniknuté prvky bez väzby na architektonický celok.
- Zachovať a udržiavať historické oplotenia v ich originálnej podobe, resp. obnoviť ich v identických tvaroch, materiáloch a farebnosti.
- Nové vymedzenia parciel na uličnej čiare riešiť tradičným spôsobom pre danú časť pamiatkového územia (latkové drevené s nosnými drevenými stĺpkami, plný omietaný múr, latkové drevené výplne na podmurovke, kovové ozdobné oplotenie). Drôtené pletivo považovať za akceptovateľné, ale zväčša dočasné riešenie vymedzenia pozemku.
- Pri povrchových úpravách spevnení komunikačnej siete a verejných priestranstiev nosného a doplnkového urbanistického priestoru prihliadať na účel využitia (vozovka, pešie plochy).
- Pri dláždených plochách uplatňovať prírodné materiály (kameň), tradičné spôsoby kladenia, raster, tvar, veľkosť a pod..
- Povrch vozoviek určených pre motorovú dopravu je alternatívne možné s ohľadom na osobitné nároky realizovať aj z iných ako tradičných materiálov (napr. živičný povrch).
- Zachovať a regenerovať vyvinutý pozdĺžny a priečny profil jednotlivých ulíc.
- Minimalizovať situovanie a rozsah technickej infraštruktúry v spevnených povrchoch, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.

G.1.5.2 Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel

- Prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia (stánky, telefónne búdky, lavičky, koše, informačné zariadenia, stojany na bicykle, nádoby mobilnej zelene...) uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru.

- Pri návrhu prvkov drobnej architektúry vychádzať z tradičných tvarov, foriem, materiálov a ich farebnosti (kameň, drevo, kov, sklo...).
- Na všetkých prvkoch drobnej architektúry uplatniť princíp originality.
- Pri situovaní prvkov drobnej architektúry v uličnom interiéri prihliadať na ich funkčnosť a ich rozsah minimalizovať.
- Sochy, plastiky, pomníky, pamätníky a ostatné umelecké diela a artefakty uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru.
- Historické umelecké diela a artefakty sú súčasťou autentického obrazu sídla a sú predmetom ochrany pamiatkového územia.
- Informačné a propagačné zariadenie umiestnené na pamiatke a nehnuteľnosti v pamiatkovom území musí zohľadňovať architektonický a estetický výraz objektu - základné členenie priečelia a jeho významné detaily.
- Informačné a propagačné zariadenia riešiť na vysokej umelecko-remeselnej a výtvarnej úrovni s uprednostnením originálnych stvárnení a s použitím ušľachtilých materiálov.
- Umiestnenie označenia prevádzok a informačných zariadení je neprípustné:
 - na strechách objektov, na poschodiach fasád objektov, na výtvarných dielach, na zábradliach balkónov a loggií, na technických nosičoch v interiéri obce
 - v polohách, ktoré obmedzujú pohľad na architektúru objektov alebo ich hodnotné časti
- Minimalizovať umiestnenie označenia prevádzok a informačných zariadení na plochách výplní okenných a dverných otvorov
- Plošné tabuľové reklamy a plošné reklamy krabicového typu sú na historických objektoch neprípustné.
- Nápis a logá maľované priamo na hlavnú fasádu objektov sú prípustné len v ojedinelých a opodstatnených prípadoch / nie veľkoplošné RIP zariadenia /.
- Označenie predajní realizovať prioritne formou nápisov zo samostatných písmen, umiestňovaných do pásov nad výkladmi a vstupmi. Vhodné sú aj priestorové informačné zariadenia situované vo výkladoch. Veľkosť informačných zariadení a ich kompozičné usporiadanie musí rešpektovať proporcie parteru, fasády.
- Pri situovaní viacerých prevádzok v jednom objekte vypracovať ucelenú koncepciu reklám a označení umiestnených na uličnej fasáde.
- V PZ Oravský Podzámok sa nesmú umiestňovať samostatne stojace veľkoplošné reklamné, informačné a propagačné zariadenia.
- V PZ Oravský Podzámok reklamné, informačné a propagačné zariadenia, ako napr. označenie obchodu, prevádzky, stravovacieho zariadenia a pod. realizovať v maximálnej možnej miere formou vývesných štítov. Tieto sa smú osadiť v maximálnej výške do úrovne kordónovej rímsy prízemí a v minimálnej výške 2200 mm nad úrovňou terénu ak sú umiestnené kolmo na fasádu objektu. V prípade, že označenie prevádzky, názov objektu a pod. je súčasťou architektúry objektu, t.j. nie je riešené samostatným RIP zariadením osadeným na fasáde objektu, môže byť toto umiestnené aj nad kordónovou rímou alebo v súlade s architektonickým návrhom.
- PZ Oravský Podzámok sa na fasádach objektov môžu umiestňovať len informačné zariadenia (označenie obchodu, prevádzky, reštauračného zariadenia, označenie budovy...).
- Informačné, reklamné, propagačné alebo iné technické zariadenia umiestnené na pamiatkach, nehnuteľnostiach a na priestoroch v pamiatkovom území musia

rozmermi, technickým a výtvarným prevedením zohľadňovať a rešpektovať architektonický a estetický výraz priestranstva pamiatkovej zóny alebo objektu (základné členenie priečelia a jeho významné detaily).

- Umiestnenie reklamných zariadení upravuje Všeobecne záväzné nariadenie č. 1/2009 Obce Oravský Podzámok o reklamných, informačných a propagačných zariadeniach na území obce Oravský Podzámok, s platnosťou od 27.12.1996, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom č. 25 v Oravskom Podzámku dňa 5.12.1996.
- Sezónne terasy a sedenia sú dočasnými stavbami a svojím architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, použitými materiálmi a dôsledkami užívania nesmú znehodnocovať pamiatkové územie.
- Situovanie sezónnych terás a sedení je viazané výlučne na letnú sezónu.
- Kryté letné terasy riešiť ako jednopodlažné formou ľahkej demontovateľnej konštrukcie v primeranom objeme a hmote.
- Osadenie letného sedenia a terás nesmie znehodnotiť povrch verejných komunikácií a priestranstiev.
- Letné sedenia riešiť na vysokej dizajnerskej úrovni, bez nadbytočných rušivých a reklamných prvkov.
- Umiestnenie letných sedení nesmie rušiť siluetu, panorámu a architektonické dominanty PZ Oravský Podzámok.
- Nové prvky uličného interiéru (spevnené plochy, oplotenia, osvetlenie, letné sedenia a terasy, informačné, reklamné a propagačné zariadenia a technické zariadenia) riešiť v súlade s pamiatkovými hodnotami územia a odsúhlaseným Všeobecne záväzným nariadením č. 13/2011 Obce Oravský Podzámok o pešej zóne s platnosťou od 1. januára 2012, odsúhlasené Obecným zastupiteľstvom v Oravskom Podzámku dňa 14.12.2011.

G.1.5.3 Požiadavky na nasvetlenie a iluminácii historických priestorov a budov

- Osvetlenie uličných interiérov je primárne funkčno-účelovým prvkom a svojim stvárnením je estetickým doplnkom ulice.
- Osvetlenie je možné situovať:
 - na stĺpoch v línii na predele chodníkov pozdĺž domoradií a vozovky
 - ako konzolové svietidlá na fasádach v úzkych uliciach
- Realizáciu prvkov verejného osvetlenia – druh, typ, veľkosť, tvar, materiál a iné podstatné charakteristicky prispôbiť danostiam jednotlivých ulíc.
- Ilumináciu a nasvetlenie riešiť len na objektoch NKP a v rámci nosného urbanistického priestoru - historického Hviezdoslavovho námestia

G.1.5.4 Požiadavky na riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení

- Zariadenia technickej infraštruktúry (plynomery, ELI rozvodné skrinky, trafostanice, klimatizačné jednotky, satelitné a telekomunikačné zariadenia, kolektory a iné) neumiestňovať v pohľadovo prístupných polohách uličného interiéru, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.
- Umiestňovať spoločné veľkorozmerné technické zariadenia telekomunikačných a iných spoločností (vysielače, vykryvače, zosilňovacie stanice, antény, satelitné zariadenia a pod.) na objekty, technické nosiče a na priestranstvá v pamiatkovej zóne je neprípustné.

- Individuálne technické zariadenia (satelitné a iné antény a pod.), zariadenia alternatívnych zdrojov energie (solárne panely a pod.) a iné individuálne technické zariadenia primeraných rozmerov (klimatizačné a vzduchotechnické jednotky a pod.) osadzovať na objekty v území pamiatkovej zóny v pohľadovo menej exponovaných tzn. dvorových a neprístupných polohách (najmä z uličného interiéru), pozn. v rámci dvorových častí a zadných fasád.

G.1.6. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU CHARAKTERISTICKÝCH POHĽADOV, SILUETY A PANORÁMY ÚZEMIA

Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu pohľadov, siluety a panorámy územia vychádza s nižšej malopodlažnej úrovni zástavby v celom území voči okolitým jednotlivým blokom sídelného celku obce Oravský Podzámok, čo je určujúce aj pre regeneráciu hodnotných diaľkových chránených pohľadových uhlov na historickú siluetu pamiatkového územia. Pri týchto diaľkových pohľadových kužeľoch je určujúce ich prezentovanie ku hodnotným krajinným obrazom ako sú okolité vrcholy Oravskej Magury - Prostredný Racibor a Drviska a Oravskej Vrchoviny - Kýchera, Skalka a Racibor.

Pri požiadavkách na zachovanie, údržbu a regeneráciu siluety a panorámy územia je určujúca absolútna dominantna hradného brala so súborom stavieb Oravského hradu a v rámci podhradia sú určujúce nižšie dominanty rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého, bývalých objektov Prefektúry, Hospodárskeho objektu, Pošty, Budovy administratívnej a Hotela.

Medzi rušivé prvky PZ Oravský Podzámok hlavne v jeho južnej polohe patrí výškové a hmotno-objemová dominantnosť Základnej školy, objektov administratívnej budovy situovanej za bývalou prefektúrou a zdravotného strediska.

V rámci výkresu č. 5 Zásady ochrany pamiatkového územia PZ Oravský Podzámok sú taktiež zadefinované diaľkové pohľadové uhly na riešené územie :

č.1 – Chránený panoramatický pohľad na juhozápadnú časť pamiatkového územia v pozadí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z rýchlostnej cesty R3

č.2 - Chránený panoramatický pohľad na juhovýchodnú časť pamiatkového územia v pozadí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z rýchlostnej cesty R3

č.3 – Chránený panoramatický pohľad na východnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z komunikácie III. triedy Oravský Podzámok - Pribiš

č.4 - Chránený panoramatický pohľad na severovýchodnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z cesty I. triedy I/59

č. 5 - Chránený panoramatický pohľad na severozápadnú časť pamiatkového územia v popredí s impozantným Oravským hradom a hradným bralom, z cesty I. triedy I/78

Chránené pohľadové uhly z interiéru pamiatkového územia č. 1 - 4 (grafická príloha, výkres č.1 – Širšie vzťahy):

č.1 – Chránený panoramatický pohľad na zachovanú historickú urbanistickú štruktúru v centrálnej časti pamiatkovej zóny a na impozantný krajinný obraz centrálnej časti pohoria Oravská Vrchovina s vrchom skalka a terénou vyvýšeninou nad obcou zvanou šibenice.

č.2 - Chránený panoramatický pohľad na severovýchodnú časť pamiatkového územia a na impozantný krajinný obraz - centrálnej časti pohoria Oravská Magura s vrcholmi Skalka a Prostredný Racibor

č.3 – Chránený panoramatický pohľad na severozápadnú časť pamiatkového územia a na impozantný krajinný obraz s vidieckou zástavbou obcí dolná lehota, horná lehota a západnej časti pohoria Oravská Magura s vrcholmi Drvisko a miestnou časťou Michalkovo

č.4 - Chránený panoramatický pohľad na meandrujúci tok rieky Orava a na impozantný krajinný obraz centrálnej časti pohoria Oravská Vrchovina s vrchom Kýčera.

Významné pohľady v rámci interiéru územia sú nasledovné :

č.1 - významný pohľad na trojuholníkové námestie centrálnej časti pamiatkového územia s dominantou rímskokatolíckeho kostola

č.2 - významný pohľad na centrálnu časť pamiatkového územia so zachovanou urbanistickou štruktúrou s veľkým počtom NKP

G.1.7. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZÍSK

Celé územie pamiatkovej zóny je evidovanou archeologickou lokalitou. Akýkoľvek stavebný alebo iný deštruktívny zásah pod jestvujúcu úroveň terénu je možný len po stanovení podmienok ochrany nehnuteľných a hnutel'ných archeologických nálezov.

G.1.8. VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA ZACHOVANIE, ÚDRŽBU A REGENERÁCIU ĎALŠÍCH KULTÚRNYCH A PRÍRODNÝCH HODNÔT PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

- Zachovať a udržiavať v pamiatkovom území všetky výtvarné diela prezentované v uličných interiéroch, ktoré patria medzi kultúrne hodnoty územia. Súčasťou komplexnej ochrany pamiatkového fondu PZ Oravský Podzámok a Oravského hradu ako jej neoddeliteľnej súčasťou je aj vhodná prezentácia pamiatkového fondu in situ, ale tiež formou propagácie v printových, audiovizuálnych a iných médiách.
- Je potrebné propagovať pamiatkový fond PZ Oravský Podzámok spolu s Oravským hradom ako jedinečné nenahraditeľné kultúrne dedičstvo, ktorého zachovanie nie je len zákonnou, kultúrnou, ale aj morálnou povinnosťou každého človeka. Je potrebné poukazovať na skutočnosť, že v prípade poškodenia alebo zničenia pamiatkového fondu nie je možné zabezpečiť jeho primeranú náhradu – pamiatkový fond predstavuje jedinečné kultúrne bohatstvo, ktoré je poškodením alebo zničením neobnoviteľné.
- Zachovať kultúrne hodnoty nehmotnej povahy viažuce sa na osobnosti a udalosti symbolicky prezentované najmä pamätnými tabuľami.
- Súčasťou komplexnej ochrany pamiatkového fondu PZ Oravský Podzámok je aj vhodná prezentácia pamiatkového fondu in situ, ale tiež formou propagácie v printových, audiovizuálnych a iných médiách.
- Rešpektovať a zohľadňovať objekty zelene dotvárajúce historické prostredie NKP, pri ich úprave zohľadniť ich doplnkovú funkciu a podriadenosť okolitej architektúre – záhrada rím. - kat. kostola sv. Jána Nepomuckého
- Pri obnove alebo úprave všetkých nosných prvkov systému zelene použiť pri výsadbách dreviny domáceho pôvodu. Kultivary, resp. variety drevín alebo

cudzokrajné dreviny používať len výnimočne, v opodstatnených prípadoch z dôvodu rešpektovania priestorových možností a funkčného využitia.

- Rešpektovať pozitívny priestorový a funkčný prínos - parčík (nástupný priestor na Oravský hrad) medzi komunikáciou Oravský Podzámok – Pribiš a Račovským potokom
- V priestore hradného brala s národnou kultúrnou pamiatkou Oravským hradom postupnými zásahmi je potrebné eliminovať náletovú zeleň zasahujúcu do národnej kultúrnej pamiatky – Oravského hradu a vyššie uvedených objektov s pamiatkovou hodnotou – hostinec a administratívna budova Oravského múzea
- Používať mobilnú zeleň len v nevyhnutných prípadoch ako časovo obmedzenú formu estetizácie spevnených plôch. Dbáť na architektonický a estetický výraz nádob (resp. kontajnerov) na výsadbu zelene.

G.1.9. ŠPECIALIZOVANÉ POŽIADAVKY ŠPECIFIKOVANÉ PRE BLOKY BL 1 AŽ BL 4 PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA PZ ORAVSKÝ PODZÁMOK

G.1.9.1 Požiadavky špecifikované pre bloky BL 1 až BL 4 pamiatkového územia PZ Oravský Podzámok

Výklad termínov, spresnenia významov pojmov pre tieto zásady:

- *požiadavky stanovené pre úpravu objektov dotvárajúcich prostredie platia aj pre objekty vytipované na vyhlásenie za NKP*
- *nadstavby a úpravy objektov v rámci jednotlivých blokov budú predmetom individuálneho posúdenia krajského pamiatkového úradu. Ich objemové riešenie*

a výškové usporiadanie nesmie prekročiť parametre požiadaviek stanovených pre novostavby v dotknutom stavebnom bloku

- *osadenie objektu na uličnú čiaru – situovanie plnej (vo všetkých podlažiach) uličnej fasády na určenú hranicu ulice*
- *podkrovie – priestor v rámci krovovej konštrukcie*
- *podstrešie – priestor bezprostredne pod strešnou konštrukciou s možnosťou využitia*

Pozn: BL = blok

S, Z, JV... = označenie svetových strán

BL 1

Požiadavky pre vnútorný blok Hradného brala a národnej kultúrnej pamiatky Oravského hradu

Funkčné využitie:

- historická funkcia : obranná, administratívno-správna, muzeálna, obytná, sakrálna,
- súčasná funkcia : muzeálna, administratívno-správna, oddychová – prírodno-krajinársky celok
- cieľová funkcia : muzeálna, administratívno-správna, spoločenská, obslužná, oddychová – prírodno - krajinársky celok

Požiadavky:

- konzervačno - rehabilitačný metodický prístup ku objektu NKP - Oravský hrad bez možnosti ďalších prístavieb a nadstavieb v rámci hradného celku
- Národná kultúrna pamiatka - Oravský hrad má základnú ochranu definovanú v § 27 pamiatkového zákona v prípade zámeru obnovy alebo reštaurovania vlastníka

národnej kultúrnej pamiatky musí postupovať v zmysle § 32 a 33 pamiatkového zákona

- v rámci celku hradného brala parciel č. KN 2, 3, 4, 5, 6, 29/5 a 29/6 nie je možné umiestniť žiadnu stavbu, drobnú stavbu alebo technické zariadenie okrem iluminačného osvetlenia hradného brala a NKP - Oravského hradu
- v rámci celku hradného brala parciel č. KN 2, 3, 4, 5, 6, 29/5 a 29/6 je možné realizovať len terénne a sadovnicke úpravy s osadením doplnkových prvkov (lavičiek, osvetlenia, odpadkových košov, atrakcií pre deti...)
- v rámci celku hradného brala parciel č. KN 2, 3, 4, 5, 6, 29/5 a 29/6 je možné osadiť reklamné a informačné zariadenia podľa požiadaviek uvedených v kapitole „G.1.5.2 Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel“
- pri objektoch Hostinec č. súpisné 4 a Pokladni a administratívnej budovy Oravského múzea č. súpisné 2 je nutné zachovať a udržiavať ich pamiatkové hodnoty ako sú - urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a osadenia voči parcele, hmotu objektu, fasády objektov a tvary a formy zastrešenie spolu s výškami ich osadenia na korunnej rímse a výškami hrebeňov striech
- plochy nádvorí a ostatných plôch Hostinca č. súpisné 4 a Pokladni a administratívnej budovy Oravského múzea č. súpisné 2 zachovať, obnoviť a udržiavať vo funkčno-účelovej kombinácii spevnených plôch a zelene
- objekty garáží a hospodárskeho zázemia pokladne a administratívnej budovy Oravského múzea č. súpisné 2 je nutné humanizovať a rekonštruovať so zmenou strešnej krytiny na maloformátovú a možnosťou zmien výplní garážových dverí na tvarovo a architektonicky vhodnejšie výplne
- Rešpektovať a udržiavať nový pozitívny priestorový a funkčný prínos - parčík (nástupný priestor na Oravský hrad) medzi komunikáciou Oravský Podzámok – Pribiš a Račovským potokom
- pre blok platia aj Všeobecné požiadavky pre pamiatkové územie PZ Oravský Podzámok (body č. G1.1. – G1.8.)

BL 2

Požiadavky pre stavebný blok historickej zástavby PZ Oravský Podzámok vymedzenej Hviezdoslavovým námestím na juhu, cestou I/59 (Dolný Kubín - Trstená) na juhozápade, západnou a severnou hranicou PZ Oravský Podzámok a Račovským Potokom

Funkčné využitie:

- historická funkcia: obytná, obchod, administratívno-správna, drobná remeselnoroľnícka výroba, cirkevná, cintorín, vodné hospodárstvo
- súčasná funkcia: obytná, spoločensko–obslužná, administratívno-správna, obchod, cirkevná, cintorín, vodné hospodárstvo
- cieľová funkcia : obytná, spoločensko–obslužná, administratívno-správna, obchod, cirkevná, cintorín, vodné hospodárstvo

Požiadavky:

- metodický prístup ku tomuto bloku bude reanimačno – rehabilitačný a jednotlivé objekty je nutné regenerovať s nutnosťou zachovania historického pôdorysu

- a parcelácie, typickej hodnotnej objektovej skladby radovej, blokovej alebo solitérnej pravidelnej, výškového a priestorového usporiadania objektov pri zachovaní historických dominant územia a zachovania pamiatkovo hodnotných prvkov uličného interiéru
- zachovať a udržiavať objekty NKP – Prefektúry, Rímskokatolíckeho kostola sv. Jána Nepomuckého, Oravskej galérie, Hotela, Administratívnych objektov č. 6 a 8 a existujúcu radovú uličnú zástavbu juhozápadnej časti trojuholníkového Hviezdoslavovho námestia
 - v rámci možností rehabilitovať existujúcu radovú uličnú zástavbu juhovýchodnej časti trojuholníkového Hviezdoslavovho námestia a severovýchodnú časť územia nad Obecným úradom č. 104, s pôvodne solitérnou prízemnou zástavbou
 - zachovať historický cintorín v rozsahu parcely č. s regeneráciou starších náhrobníkov a hrobov
 - zachovať rybníky s vodnými mechanizmami a prívodovými kanálmi v rámci priestoru parcely č.
 - novostavby: prízemné + podkrovie a suterén
 - max. výška novej zástavby musí byť v úrovni koruny ríms a hrebeňov striech susedných stavieb
 - prestrešenie novostavieb: strechy s optimálnym sklonom strešných rovín nad 35° s hrebeňom paralelným s uličnou čiarou
 - presvetlenie podkroví: prioritne strešné okná
 - hrebene striech dvorových krídiel a zadných objektov nesmú prevýšiť strešné hrebene hlavných objektov do ulice
 - exteriérový výraz novostavieb – v princípe vychádzať z architektonického výrazu objektov Hviezdoslavovho námestia
 - plochy nádvorí a ostatných plôch zachovať, obnoviť a udržiavať vo funkčno-účelovej kombinácii spevnených plôch a zelene
 - pre blok platia aj Všeobecné požiadavky pre pamiatkové územie PZ Oravský Podzámok (body č. G1.1. – G1.8.)

BL 3

Požiadavky pre stavebný blok vymedzený cestou I/59, južnou a juhozápadnou hranicou PZ Oravský Podzámok, riekou Oravou a na severe parcelami č. KN 152/1, 152/2 a 154

Funkčné využitie:

- historická funkcia: obytná, administratívno-správna, drobná remeselno-roľnícka výroba, záhrady, lúky, polia, ovocné sady, les
- súčasná funkcia: obytná, školská, spoločensko–obslužná, administratívno-správna, obchod
- cieľová funkcia : obytná, spoločensko-obslužná, obchod

Požiadavky:

- metodický prístup ku tomuto bloku bude revitalizačný jednotlivé objekty je nutné regenerovať, humanizovať s typickou objektovou skladbou solitérnou, výškového a priestorového usporiadania objektov pri zachovaní historických dominant územia a zachovania pamiatkovo hodnotných prvkov uličného interiéru

- zachovať a regenerovať objekty s pamiatkovou hodnotou č. súpisné 42, 43, 44, 46 a 47 existujúcu solitérnu historickú zástavbu v južnej časti územia
- zachovať a regenerovať objekty majera č. súpisné 49, parcely č. KN 103, 104, 105/1, 105/2, 105/3, 105/4, 105/5 a 105/8 s blokovou zástavbou južnej časti PZ Oravský Podzámok
- novostavby: prízemie + podkrovie a suterén, podľa individuálneho posúdenia KPÚ
- prestrešenie novostavieb: strechy s optimálnym sklonom strešných rovín nad 35° s hrebeňom paralelným s uličnou čiarou pri cestnej komunikácii I/59
- presvetlenie podkrovi: prioritne strešné okná
- exteriérový výraz novostavieb – v princípe vychádzať z architektonického výrazu objektov v južnej časti územia s uplatnením súdobých výrazových prostriedkov
- plochy nádvorí a ostatných plôch zachovať, obnoviť a udržiavať vo funkčno-účelovej kombinácii spevnených plôch a zelene
- pre blok platia aj Všeobecné požiadavky pre pamiatkové územie PZ Oravský Podzámok (body č. G1.1. – G1.8.)

BL 4

Požiadavky pre stavebný blok vymedzený riekou Oravou cestou a parcelami č. KN 452, 73/1, 74, 75, 77, 78, 80, 82, 87/1, 93/3, 95, 93/2, 455/5, 455/3, 91/2, 91/5

Funkčné využitie:

- historická funkcia: záhrady, lúky, polia, ovocné sady, ochranná zeleň rieky
- súčasná funkcia: obytná, statická doprava – parkoviská, sklady, záhrady, ovocné sady, ochranná zeleň rieky
- cieľová funkcia : obytná, spoločensko-obslužná, obchod, ochranná zeleň rieky

Požiadavky:

- metodický prístup ku tomuto bloku bude humanizačný voči veľkoobjemovej infraštruktúre (rýchlostnej komunikácii R3 a vzdušného VN elektrického vedenia) a regeneračný voči nezastavaným územiám bloku, pozn. okrem plôch ochrannej zelene rieky Oravy

- vzdušné vedenie VN elektrického vedenia je vhodné premiestniť alebo viesť ako zemné vedenie
- plochy statickej dopravy - parkovísk je vhodné postupne nahradiť novou solitérnou zástavbou
- plochy statickej dopravy je vhodné postupne presunúť do priestoru rezervných plôch na druhej strane rieky Oravy
- novostavby: prízemné alebo dvojpodlažné + podkrovie a suterén, podľa individuálneho posúdenia KPÚ
- prestrešenie novostavieb: strechy s optimálnym sklonom strešných rovín nad 35°
- presvetlenie podkroví: prioritne strešné okná
- exteriérový výraz novostavieb – v princípe vychádzať z architektonického výrazu objektov v južnej časti územia s uplatnením súdobých výrazových prostriedkov
- zachovať plochy ochrannej zelene pri rieke Orava
- pre blok platia aj Všeobecné požiadavky pre pamiatkové územie PZ Oravský Podzámok (body č. G1.1. – G1.8.)

H. Všeobecné záverečné ustanovenia

H.1. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia

1. Za účelom zachovania, regenerácie a prezentácie Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok je nevyhnutná úzka súčinnosť a komplexná spolupráca orgánov štátnej správy, obecnej samosprávy a verejnej správy. Prioritný záujem na zachovaní pamiatkového fondu a regenerácii PZ Oravský Podzámok je kladený na miestne štruktúry – obec, obecné zastupiteľstvo, v spolupráci s príslušnými odbornými Žilinského samosprávneho kraja, Regionálnej a rozvojovej agentúry, inými odbornými inštitúciami a občianskymi združeniami.
2. Najdôležitejšia a najzodpovednejšia úloha pri zachovaní a regenerácii pamiatkového fondu PZ Oravský Podzámok je v rukách vlastníkov národných kultúrnych pamiatok a ostatných nehnuteľností v pamiatkovom území – fyzických, resp. právnických osôb, ktorých spolupráca s príslušnými štátnymi orgánmi, organizáciami a samosprávou je

základným predpokladom zachovania a regeneráciu pamiatkového fondu na území PZ Oravský Podzámok.

3. Úlohy Krajského pamiatkového úradu Žilina pri zabezpečovaní ochrany a regenerácie PZ Oravský Podzámok určuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Krajský pamiatkový úrad je podľa § 11, ods. 1. v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu. Krajský pamiatkový úrad ďalej podľa § 11 ods. 2:
 - a) sleduje stav a využívanie pamiatkového fondu a vykonáva štátny dohľad nad zabezpečením ochrany pamiatkového fondu,
 - b) vypracúva podklady súvisiace s prípravou územnoplánovacej dokumentácie pre príslušné orgány štátnej správy a spolupracuje s nimi pri príprave projektovej a reštaurátorskej dokumentácie na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území,
 - c) poskytuje krajským úradom a okresným úradom na ich požiadanie, ako aj samosprávnym krajom a obciam výpisy z Ústredného zoznamu pamiatkového fondu (ďalej len "ústredný zoznam") podľa ich územných obvodov,
 - d) usmerňuje činnosti právnických osôb a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc,
 - e) v nevyhnutných prípadoch zabezpečuje dočasnú odbornú úschovu hnutel'ných kultúrnych pamiatok,
 - f) poskytuje obci metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností obce,
 - g) sleduje dodržiavanie tohto zákona a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu,
 - h) ukladá pokuty podľa § 42 a 43 zákona.
4. Úlohy a spoluprácu samosprávneho kraja a obce so štátnymi orgánmi pri zabezpečení podmienok na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu určuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Podľa § 13 cit. zákona samosprávny kraj vo svojom územnom obvode utvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadruje sa k návrhom na vyhlásenie a zrušenie pamiatkových území a spolupracuje s orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. Podľa § 14, ods. 1. cit. zákona obec utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce. Podľa § 14, ods. 2. cit. zákona obec:
 - a) dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom,
 - b) koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídiel s pamiatkovým územím,
 - c) spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia,
 - d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu,
 - e) na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce.

Podľa § 14, ods. 3. pamiatkového zákona obec môže utvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území obce. Podľa § 14, ods. 4. cit. zákona obec môže rozhodnúť o vytvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce môžu byť zaradené okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.

H.2. Aktualizácia zásad

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna Oravský Podzámok budú aktualizované:

- v prípade, ak v praxi dôjde k nejasnostiam v zásadných metodických prístupoch k ochrane pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- v prípade, že zásady neurčujú metodický prístup k zásadným okruhom ochrany obnovy a prezentácie pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- na základe zásadného rozšírenia poznania a zvýšenia úrovne vedeckých disciplín týkajúcich sa ochrany pamiatkového fondu,
- v prípade zásadných urbanistických, architektonických, funkčných a iných zmien územia.

Zásady ochrany Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok je potrebné aktualizovať s optimálnou periodicitou a v potrebnom rozsahu, najmenej však raz za päť rokov.

H.3. Záver

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území transformovaného na dlhodobo uplatňovaný a zaužívaný osobitný prístup orgánu ochrany pamiatkového fondu v PZ Oravský Podzámok.

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok sú podľa § 29 Zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom pre spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

Zásady ochrany pamiatkového územia sú odborným dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia, ktorou orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb a urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

V Martine, jún 2013, zodpovedný riešiteľ : Ing. arch. Karol Ďurian

I. Grafická časť Zásad ochrany pamiatkového územia PZ Oravský Podzámok

Zoznam výkresov:

0. Základný výkres	
1. Širšie vzťahy	
2. Slohová analýza objektov	M 1 : 2000
3. Stavebno-technický stav objektov	M 1 : 2000
4. Rozbor pamiatkových hodnôt objektov a priestorov v pamiatkovom území	M 1 : 2000
5. Zásady ochrany pamiatkového územia	M 1 : 2000

6. Historické mapy Oravského Podzámku

J. Prílohy

1. Všeobecne záväzná vyhláška Okresného úradu v Dolnom Kubíne č.1/1995 z 3. júla 1995 o vyhlásení Pamiatkovej zóny Oravský Podzámok
2. Pamiatková zóna Oravský Podzámok - Zásady ochrany pamiatkového územia – Fotodokumentácia /samostatná/
3. DVD nosič – textová časť, fotografická príloha a grafická časť PZ Oravský Podzámok – 1 ks

Autor fotografií:

Ing. arch. Karol Ďurian

Miesto uloženia: Archív PÚ SR, Archív KPÚ Žilina, pracovisko Martin